

Bakgrunn for vedtak

Krossberg transformatorstasjon

Stavanger kommune i Rogaland

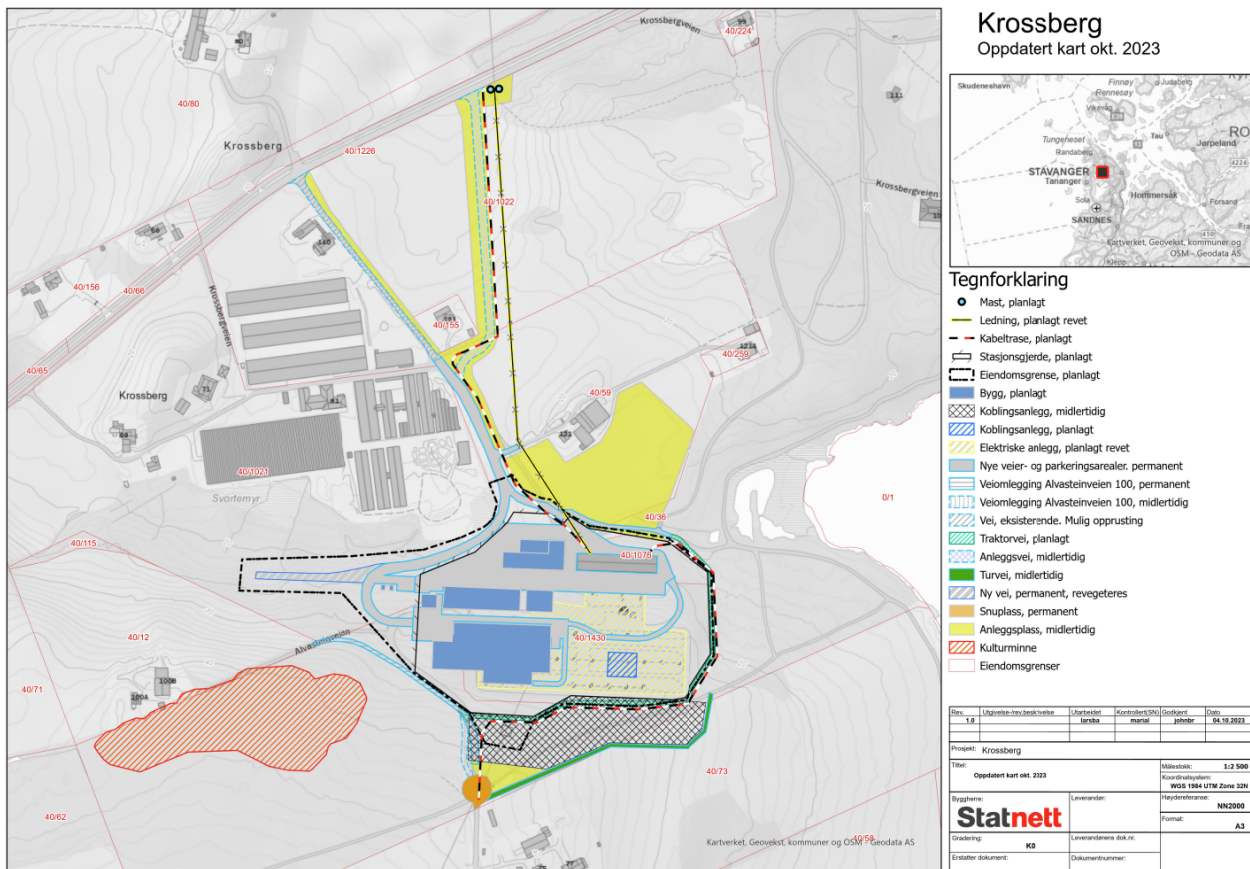
Tiltakshaver	Statnett SF
Referanse	202111576-122
Dato	08.04.2024
Ansvarlig	Ingrid Myrtveit
Saksbehandler	Ingrid Maria Bik

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Sammendrag

Hva gir NVE tillatelse til?

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) gir Statnett SF tillatelse til å bygge og drive Krossberg transformatorstasjon etter alternativ 2, som innebærer å utvide og å bygge om eksisterende Stølaheia transformatorstasjon til et innendørs anlegg. NVE har samtidig gitt tillatelse til å rive Stølaheia transformatorstasjon. Videre har NVE gitt Lnett tillatelse til å kable to eksisterende 50 kV luftledninger nord for stasjonen og legge om en 50 kV jordkabel sør for stasjonen. NVE gir samtidig Statnett samtykke til ekspropriasjon av grunn- og rettigheter til bygging og drift av Krossberg transformatorstasjon og nødvendige hjelpeanlegg.

Hvorfor gir NVE tillatelse til å bygge transformatorstasjonen?

Etter NVEs vurdering er behovet for en ny transformatorstasjon godt begrunnet. Nye Krossberg transformatorstasjon er et viktig tiltak for å forbedre forsyningsikkerheten og legge til rette for økt forbruk på Nord-Jæren. Dagens Stølaheia transformatorstasjonen ble dessuten oppført på 1980-tallet og har nådd slutten av sin tekniske levetid.

Samtidig som Statnett forventer en økning i strømforbruket på Nord-Jæren er det i dag ikke tilstrekkelig reserve i kraftnettet på Nord-Jæren. Feil i Statnetts eller Lnetts nett kan derfor gi utfall i strømforsyningen, som kan påvirke forbruket i området negativt.

Hvordan redusere de negative virkningene av transformatorstasjonen?

NVE mener at valg av stasjonsalternativ 2 er det som i størst grad reduserer de negative virkningene av tiltaket, og mener merkostnaden med dette alternativet kan forsvare de fordelene som oppnås. De negative virkningene er størst for naboer i nærheten av tiltaket. NVE stiller krav om at Statnett skal utarbeide en detaljplan. I denne detaljplanen skal Statnett derfor beskrive aktuelle støy- og støvreduserende tiltak og andre mulige tiltak for naboer som berøres av tiltaket. Samtidig krever NVE at Statnett skal erstatte fjernet vegetasjon med tilsvarende vegetasjon for å redusere synligheten av stasjonen fra naboeiendommer. I detaljplanen skal de også beskrive hvordan senkning av grunnvannstanden vil påvirke området og hvordan anleggsvirksomheten kan påvirke bekken som krysser gnr. 40 bnr. 36.

For å redusere negative konsekvenser for naturmangfold stiller NVE krav om at Statnett skal unngå støyende anleggsarbeid i hekkeperioden til vipe (april–juni), ved funn av hekkende vipe på dyrka jord i tiltaksområde og tilgrensede områder. I tillegg stiller NVE krav om at anleggsområdet nord for stasjonstomten skal etableres utenfor hekkeperioden for vipe (april–juni). Videre skal det gjennomføres kartlegging av områder som berøres av anleggsarbeider, der det kan være høy risiko for spredning av fremmede arter. Det skal i detaljplanen beskrives hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres for å hindre spredning av fremmede arter.

Innhold

SAMMENDRAG	1
INNHOOLD	3
1 SØKNADEN	5
1.1 ALTERNATIV 1 – TINGBØSKOGEN	5
1.1.1 Nye anlegg.....	5
1.1.2 Ledningsanlegg.....	5
1.1.3 Fjerning av eksisterende anlegg	5
1.1.4 Adkomstløsning.....	8
1.2 ALTERNATIV 2 – UTVIDELSE OG OMBYGGING AV STØLAHEIA TRANSFORMATORSTASJON.....	9
1.2.1 Nytt stasjonsalternativ	9
1.2.2 Nye anlegg.....	10
1.2.3 Ledningsanlegg.....	10
1.2.4 Hjelpearlegg	10
1.2.5 Riving.....	11
2 NVES BEHANDLING SØKNADEN	11
2.1 HØRING AV KONSESJONSSØKNAD OG SØKNAD OM EKSPROPRIASJONSTILLATELSE	12
2.1.1 Høring av Statnetts opprinnelige søknad av 30.06.2021.....	12
2.1.2 Høring tilleggssøknad og tilleggsutredning av 15.03.2023	12
2.1.3 Høring av tilleggssøknad av 16.10.2023	12
2.2 INNKOMNE MERKNADER.....	12
2.2.1 Opprinnelig konsesjonssøknad fra Statnett.....	12
2.2.2 Tilleggssøknad av 2023	13
2.2.3 Tilleggssøknad – endringer i alternativ 2.....	13
2.3 INNSIGELSER	13
3 NVES VURDERING AV IKKE OMSØKTE Plasseringsalternativer	14
3.1 BESKRIVELSE AV ALTERNATIVENE	15
3.1.1 Alternativ B – Friheim	15
3.1.2 Alternativ C – Dyrket jord.....	16
3.1.3 Alternativ D – Madla	16
3.1.4 Alternativ E – Krossberg skråning.....	16
3.1.5 Alternativ F – Revheim	16
3.1.6 Alternativ I – Krossbergveien	16
3.1.7 Rogfast deponi	16
3.2 NVES VURDERING AV ALTERNATIVENE	16
4 NVES VURDERING AV SØKNAD ETTER ENERGILOVEN	17
4.1 BEHOV FOR TILTAK	17
4.2 NETTLØSNINGER OG VIRKNINGER PÅ TEKNISKE OG ØKONOMISKE FORHOLD	18
4.2.1 Vurderte nettløsninger	18
4.2.2 Vurdering av nettløsningene basert på tekniske og økonomiske forhold.....	18
4.2.3 Samlet vurdering av tekniske og økonomiske forhold	20
4.3 VIRKNINGER FOR MILJØ OG SAMFUNN	20
4.3.1 Visuelle virkninger	20
4.3.2 Virkninger for kulturminner og kulturmiljø	23
4.3.3 Virkninger for naturmangfold	24
4.3.4 Virkninger for arealbruk, næringsinteresser og bebyggelse	28
4.3.5 Magnetfelt	32
4.3.6 Virkninger for vassdrag	33
4.3.7 Naturfare.....	34

4.3.8	<i>Støy og støv</i>	34
4.3.9	<i>Anleggstrafikk</i>	38
5	NVES KONKLUSJON OG VEDTAK OM SØKNAD ETTER ENERGILOVEN	39
5.1	OPPSUMMERING AV VIRKNINGER AV TILTAKET	39
5.2	NVES VEDTAK.....	40
5.3	VURDERING AV AVBØTENDE TILTAK OG KONSESJONSVILKÅR	40
5.3.1	<i>Konsesjonsvilkår</i>	40
5.3.2	<i>Vilkår om detaljplan</i>	41
5.4	OPPSUMMERING AV NVES VURDERINGER	42
5.5	INNSIGELSER	44
6	NVES VURDERING AV SØKNAD OM EKSPROPRIASJON OG FORHÅNDSTILTREDELSE	44
6.1	HJEMMEL.....	44
6.2	OMFANG AV EKSPROPRIASJON	44
6.3	INTERESSEAVVEINING.....	45
6.3.1	<i>Vurderinger av virkninger av konsesjonsgitte anlegg</i>	45
6.3.2	<i>Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn til skade</i>	46
6.4	NVES SAMTYKKE TIL EKSPROPRIASJON	46
6.5	FORHÅNDSTILTREDELSE	46
	VEDLEGG A - OVERSIKT OVER LOVVERK OG BEHANDLINGSPROSESS	47
	VEDLEGG B - SAMMENFATNING AV HØRINGSUTTALELSER	49

1 Søknaden

Statnett SF og Lnett AS søkte om konsesjon i medhold av energiloven § 3-1 for å bygge og drive nye Krossberg transformatorstasjon ved Stølaheia transformatorstasjon i Stavanger kommune den 30. juni 2021. De søkte også om å rive deler av eksisterende Stølaheia transformatorstasjon. Lnett vil eie og drive Stølaheia transformatorstasjon etter omsøkte endringer. Statnett søkte også om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de elektriske anleggene etter ekspropriasjonsloven. Samtidig søkte de om forhåndstiltredelse, som innebærer at grunn og rettigheter kan tas i bruk før skjønn er avholdt.

Den 15.03.2023 søkte Statnett SF og Lnett AS om et nytt stasjonsalternativ for å imøtekomme merknader fra høringspartene. De søker nå om å utvide og bygge om dagens Stølaheia transformatorstasjon. Denne løsningen blir kalt alternativ 2 og er det prioriterte alternativet for søkerne. Alternativ 1 med plassering av Krossberg transformatorstasjon i Tingbøskogen er ikke prioritert. Statnett søker også om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse for det nye alternativet. Etter høringen av tilleggssøknad fra mars 2023 søkte Statnett om mindre endringer av alternativ 2 i søknad av 16.10.2023.

1.1 Alternativ 1 – Tingbøskogen

Statnett har søkt om å plassere stasjonsanlegget sørvest for dagens Stølaheia transformatorstasjon. Det nye stasjonsområdet er på om lag 41 dekar inngjerdet område og berører i hovedsak skog. Dagens stasjonsområde og nytt stasjonsområde vises i figur 1.

1.1.1 Nye anlegg

Statnett søker om å bygge og drive nye elektriske anlegg på det nye stasjonsområdet, herunder et 420 kV luftisolert koblingsanlegg og transformatorer med øvre spenning 420 kV.

På vegne av Lnett søker Statnett om konsesjon for bygging og drift av 132 kV bestykkede luftisolerte bryterfelt, samt ubestykket felt i Krossberg transformatorstasjon. Samtidig søker Statnett på vegne av Lnett om nye anlegg i Stølaheia transformatorstasjon, herunder transformatorer med øvre spenning 132 kV.

1.1.2 Ledningsanlegg

Tiltaket forutsetter omlegging av ca. 700 meter av eksisterende 300 kV dobbeltkursledning fra Revheim til nye Krossberg stasjon. Ledningen legges om fra nærmeste forankringsmast som står ved Revheim. Det er mulig å justere mastepunktene i ledningsretningen.

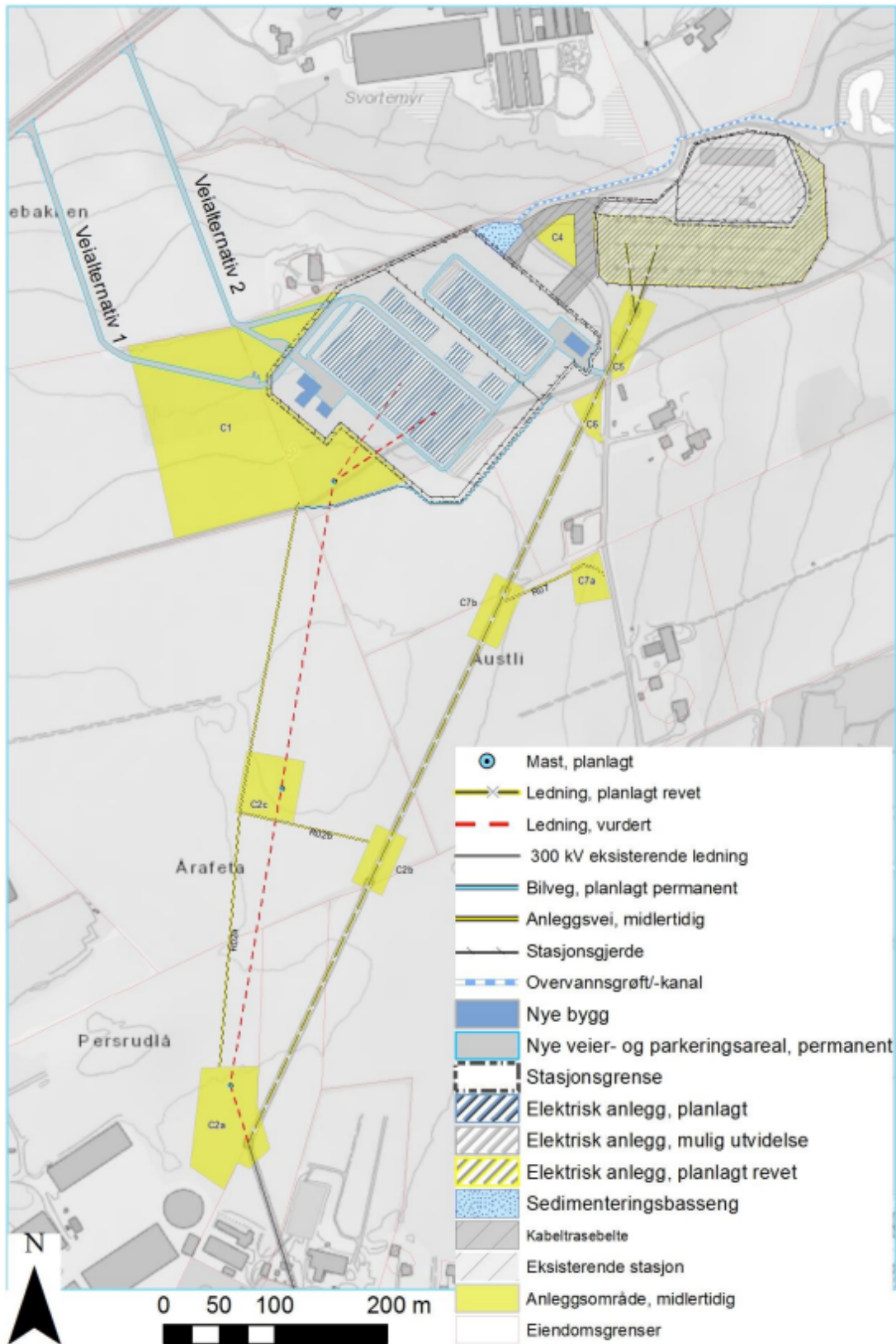
På vegne av Lnett søker Statnett om to nye ca. 250 meter lange 132 kV jordkabler fra Krossberg til Stølaheia, og konsesjon for å flytte eksisterende 50 kV jordkabelanlegg. Statnett søker også på vegne av Lnett om konsesjon for eksisterende 50 kV jordkabelanlegg fra Madla transformatorstasjon til Sunde. Total lengde er ca. 4400 meter fra Madla transformatorstasjon til Sunde.

1.1.3 Fjerning av eksisterende anlegg

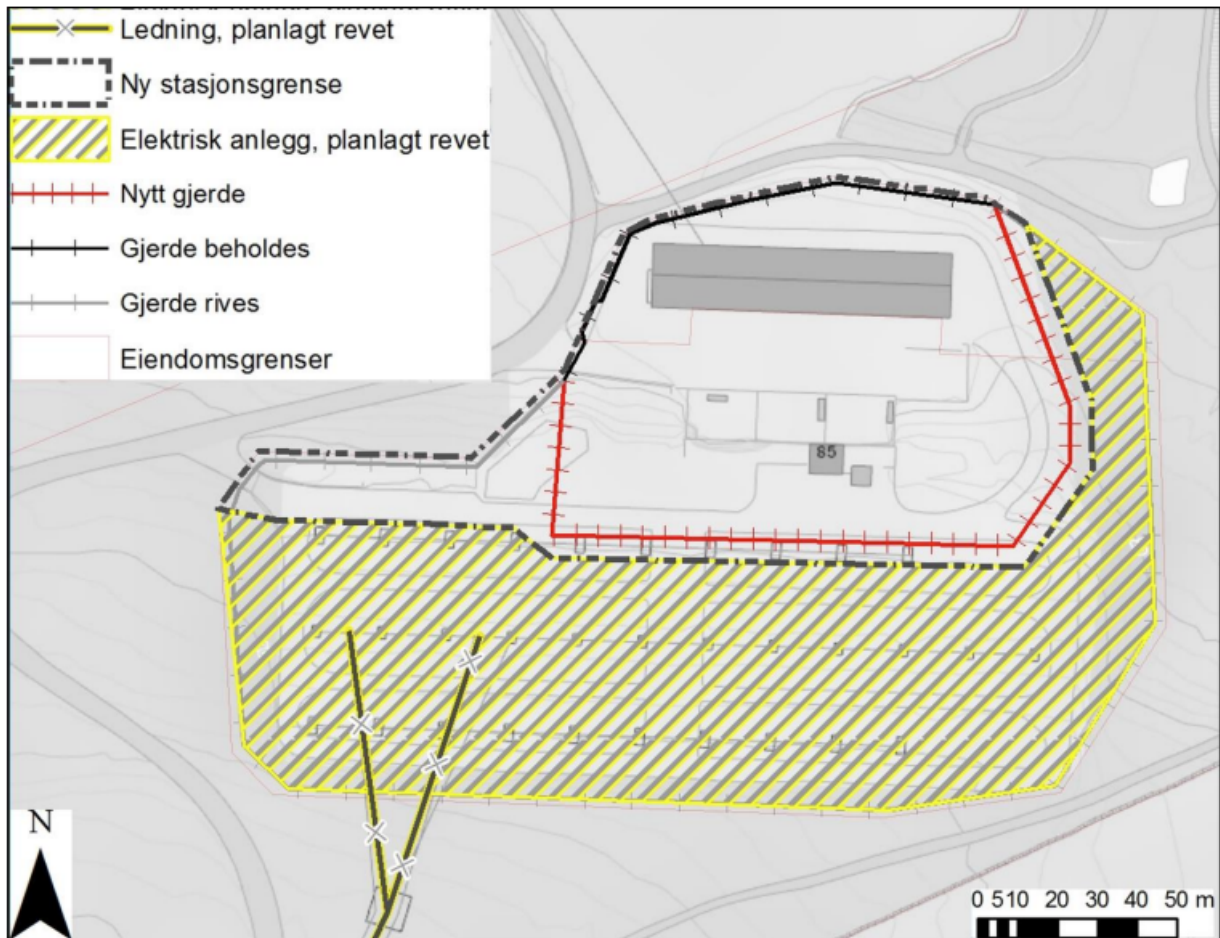
Statnett søker om å legge ned og rive transmisjonsnettanlegget i dagens Stølaheia transformatorstasjon. Dette innebærer å fjerne og demontere alle anlegg for 300 kV. Så vil fundamentet bli pigget ned 20 cm under bakkenivå, og arealet, inkludert interne veier, vil bli tilrettelagt for revegetering. Dagens sjakter og tre doble effektbrytere for 50 kV vil bli overdratt til Lnett.

Statnett har søkt om å legge om dagens 300 kV ledning. Dette innebærer at tre master vil bli revet mellom Revheim og Stølaheia. Fundamentet vil bli pigget ned til 20 cm under bakkenivå i beite- og friområder, og til 70 cm på dyrket jord. Statnett vil tilrettelegge for revegetering av de tidligere mastepunktene.

Figur 1: Omsøkt plassering av nye Krossberg transformatorstasjon, vedlagt søknad av 30.06.2021.

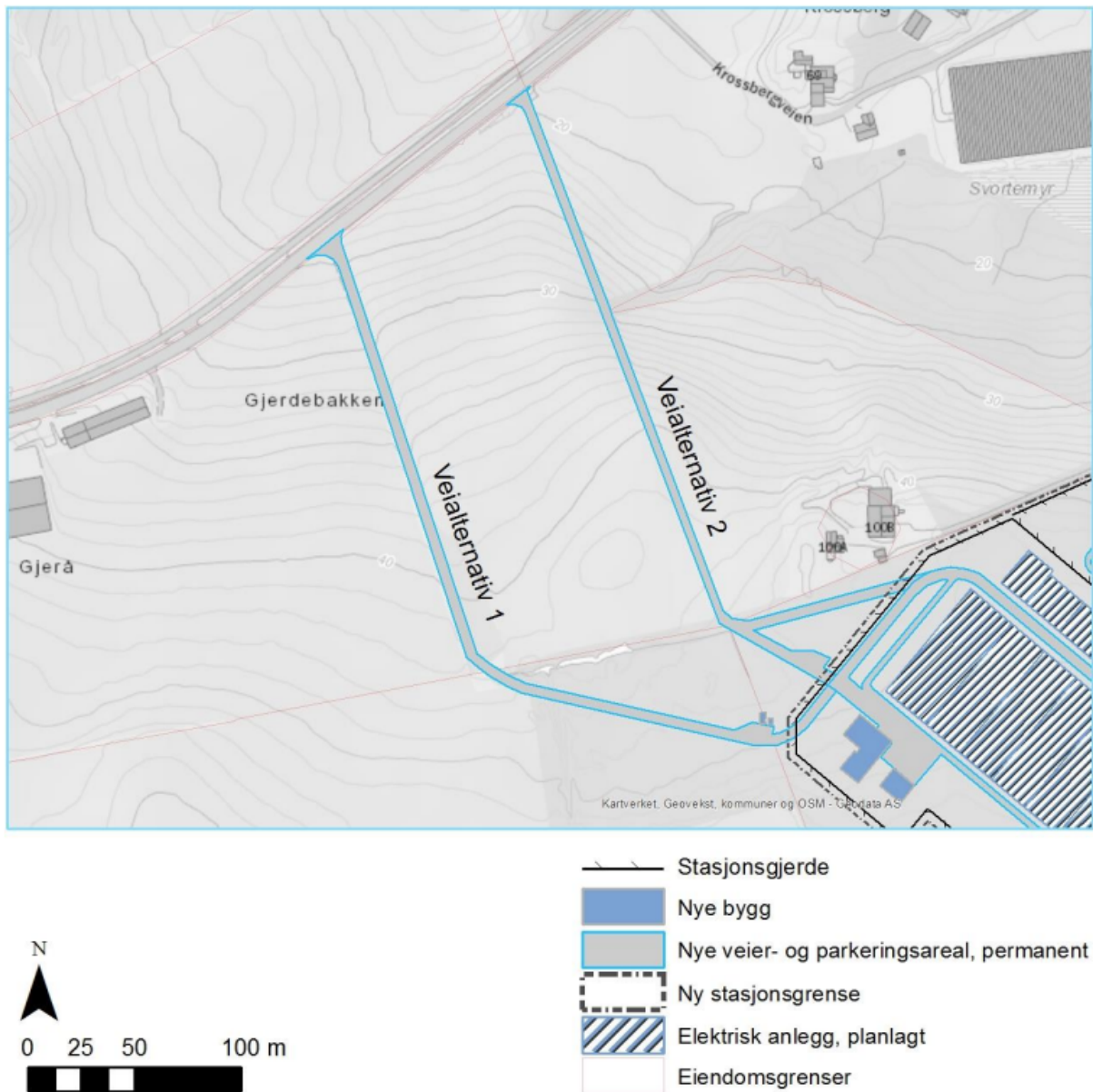

Figur 2: Areal Statnett har søkt om å rive i eksisterende Stølaheia transformatorstasjon, vedlagt søknad av 30.06.2021.

1.1.4 Adkomstløsning

Statnett søker om to alternative adkomstveier til Krossberg transformatorstasjon (figur 3). Veialternativ 1 er en oppgradering og forlengelse av en eksisterende landbruksvei. Den er ca. 400 meter lang. Veialternativ 2 er en helt ny vei i grensen mellom flere eiendommer, med en lengde på ca. 350 meter. Begge alternativene vil være 6 meter brede og asfalterte. Veialternativ 2 er vurdert etter innspill fra berørte grunneiere i området. Statnett prioriterer begge alternativene likt.

Lnett søker om en permanent adkomstvei til Krossberg som en avkjørsel fra Alvasteinveien.

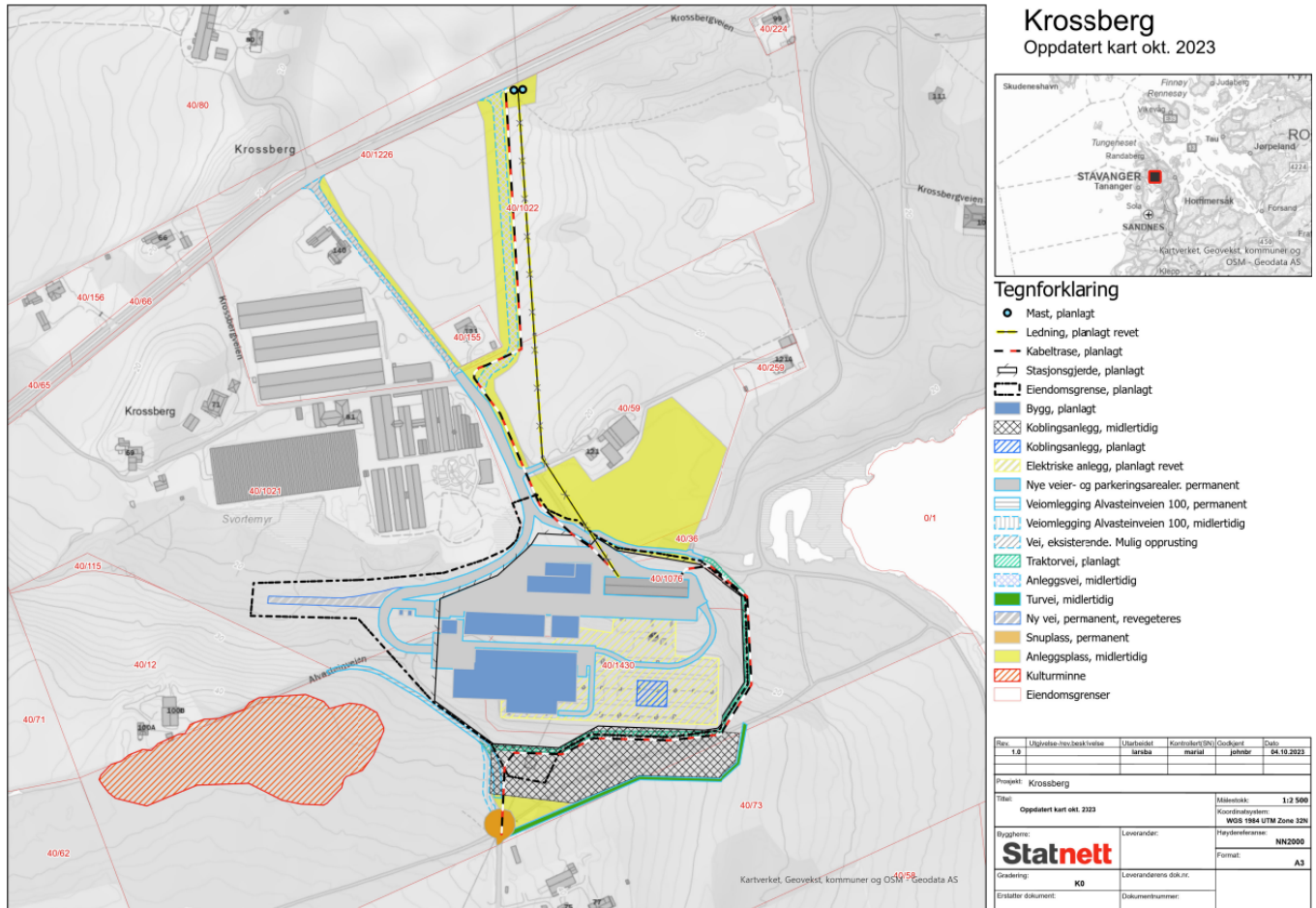

Figur 3: Omsøkte alternativer for adkomst til nye Krossberg transformatorstasjon, vedlagt søknad av 30.06.2021.

1.2 Alternativ 2 – utvidelse og ombygging av Stølaheia transformatorstasjon

1.2.1 Nytt stasjonsalternativ

Statnett søker om å utvide og bygge om dagens Stølaheia transformatorstasjon. De søker om å utvide dagens stasjonsareal fra 22 700 m² til 32 500 m². Utvidelsen av stasjonsarealet vil i hovedsak skje i skog. Omlegging av vei og nytt bygg for Lnett beslaglegger ca. 3500 m² dyrket jord. Stasjonsalternativ 2 med nødvendig ledningsomlegginger og hjelpeanlegg er vist på figur 4.

Figur 4: Alternativ 2 - Krossberg transformatorstasjon, vedlagt søknad av 16.10.2023.

1.2.2 Nye anlegg

Statnett søker om å bygge og drive nye elektriske anlegg på stasjonsområdet, herunder et 420 kV innendørs koblingsanlegg og transformatorer med øvre spenning 420 kV. Statnett søker på vegne av Lnett om et innendørs koblingsanlegg og transformatorer med øvre spenning 132 kV.

1.2.3 Ledningsanlegg

Statnett søker om å midlertidig legge om innføringen for eksisterende 300 kV ledninger på dobbelmast fra sør. På vegne av Lnett søker Statnett om å permanent legge 50 kV-ledningene til Dusavik og Randaberg som kabel i bakken på strekningen fra Krossberg transformatorstasjon til Krossbergveien. I tillegg søker de om å permanent legge om 50 kV jordkabel til Båtstad til østsiden av stasjonen (figur 4).

1.2.4 Hjelpeanlegg

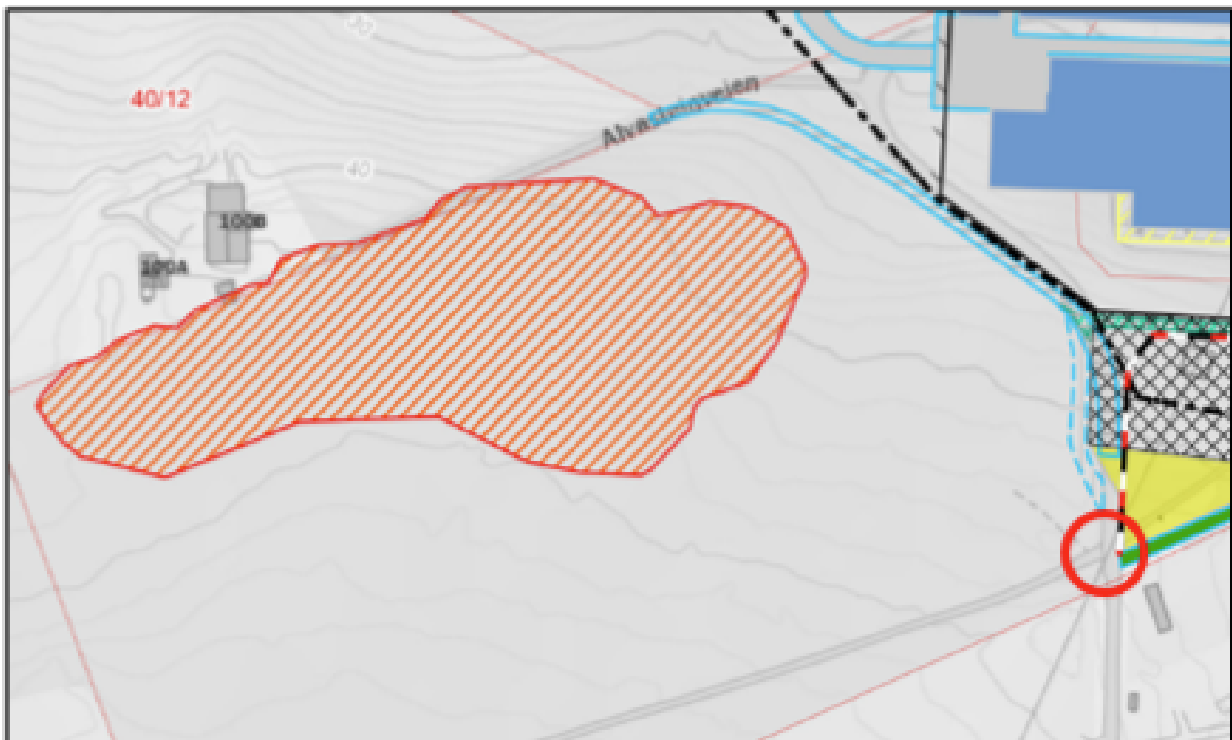
Statnett har søkt om en midlertidig anleggsvei over jordet med ny avkjøring fra Krossbergveien som adkomst til transformatorstasjonen. Innledningsvis vil noe anleggstrafikk likevel skje via Alvasteinveien. Statnett søker også om å trekke Alvasteinveien, som går nord for transformatorstasjonen, vestover og nærmere eiendomsgrensen. Østsiden av Alvasteinveien vil også kunne bli berørt av gravearbeid i tilknytning til nedlegging av vann og avløpsrør fra Krossbergveien frem til transformatorstasjonen.

På vestsiden av stasjonen søker Statnett om en snuhammer for å kunne ta inn transformatortransport på stasjonen. Statnett planlegger å dekke til denne med vekstmasser og tilrettelegge for naturlig revegetering når anleggsarbeidet er gjennomført og ny transformatorstasjon er satt i drift. Statnett søker om at snuhammeren blir liggende i bakken for senere bruk til transformatortransport, og de søker derfor om ekspropriasjonstillatelse for erverv av grunn til dette arealet. Arealet er ikke planlagt inngjerdet og vil være tilgjengelig for alminnelig ferdsel når det ikke er i bruk.

Statnett har søkt om adkomst til Alvasteinveien 100 som en gjennomgående vei langs vestsiden av transformatorstasjonen og sammenkoblet Alvasteinveien. I området der dagens turvei krysser Alvasteinveien er det søkt om en asfaltert snuplass, vist med rød sirkel i figur 5.

På sørsiden av stasjonen søker Statnett om å ha et midlertidig koblingsanlegg. Dette koblingsanlegget vil komme i konflikt med dagens turvei. Derfor har Statnett søkt om å midlertidig legge om turveien sør for stasjonen. Denne turveien vil gå litt lengre sør og vil ha samme krav til fremkommelighet som dagens turvei. Arealene vil bli tilrettelagt for revegetering etter anleggsperioden. Dagens turvei nord for stasjonen vil bli stengt.

Statnett har søkt om til sammen et ca. 10 700 m² stort riggområde (vist med gule felt i figur 4).

Figur 5: Søkt om adkomst til Alvasteinveien 100, vedlagt søknad av 16.10.2023. Rød sirkel markerer planlagt asfaltert snuplass.

1.2.5 Riving

Statnett søker om å rive alle eksisterende elektriske anlegg og hjelpeanlegg på dagens Stølaheia transformatorstasjon, med unntak av 50 kV-anlegg i dagens bygg, som Lnett skal drifte videre (figur 4).

2 NVEs behandling søknaden

NVE behandler konsesjonssøknaden etter energiloven og søknad om ekspropriasjonstillatelse etter ekspropriasjonsloven. Konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen er også underlagt krav etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger, og NVE er ansvarlig myndighet for behandling av energianlegg etter denne forskriften. Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover

som kulturminneloven og naturmangfoldloven. En nærmere omtale av lover og forskrifter finnes i vedlegg A.

2.1 Høring av konsesjonssøknad og søknad om ekspropriasjonstillatelse

NVE viser til vedlegg B for oversikter over høringsinstanser og sammenfatning av de enkelte uttalelsene.

2.1.1 Høring av Statnetts opprinnelige søknad av 30.06.2021

Konsesjonssøknaden og søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse ble sendt på høring 31.08.2021. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 20.10.2021. Stavanger kommune ble bedt om å legge søknaden ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden ble kunngjort to ganger i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis og Norsk lysingsblad.

NVE arrangerte digitalt orienteringsmøte med Stavanger kommune den 10.09.2021. Rogaland fylkeskommune og Statsforvalteren i Rogaland var også invitert til møtet. NVE arrangerte digitalt folkemøte i forbindelse med høringen av søknaden med konsekvensutredning den 14.09.2021.

30.09.2021 gjennomførte NVE en befaringsammenkomst med berørte interesser av omsøkt plassering av ny transformatorstasjon.

2.1.2 Høring tilleggssøknad og tilleggsutredning av 15.03.2023

På bakgrunn av innkomne merknader til søknaden og egne vurderinger, ba NVE i brev om tilleggsutredninger i brev av 25.03.2022. NVE ba Statnett utrede alternative plasseringer til et nivå som gir en god nok begrunnelse for at alternativet ikke omsøkes.

Tilleggssøknaden fra Statnett av 14.03.2023 med søknader om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse ble sendt på høring 17.04.2023. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 01.06.2023. Stavanger kommune ble bedt om å legge søknaden med konsekvensutredning ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden med konsekvensutredning ble kunngjort i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis og Norsk lysingsblad.

2.1.3 Høring av tilleggssøknad av 16.10.2023

På grunn av innspill fra berørte parter i høringen søkte Statnett om endringer i tilleggssøknad av 16.10.2023. Tilleggssøknaden ble sendt på høring 23.10.2023. Fristen for å komme med høringsuttalelse til tilleggssøknaden ble satt til 20.11.2023.

2.2 Innkomne merknader

2.2.1 Opprinnelig konsesjonssøknad fra Statnett

NVE mottok 24 høringsuttalelser til søknaden. Her følger en kort oppsummering av merknadene.

Et flertall av høringspartene var kritisk til søknaden på grunn av konsekvenser for bomiljø. De var blant annet bekymret over støy og visuelle virkninger av den nye transformatorstasjonen. I tillegg var de berørte kritisk til at store arealer av Tingbøskogen, som er et viktig rekreasjonsområde for lokalbefolkningen, var planlagt fjernet. De ba derfor om vurdering av en ny plassering av transformatorstasjonen, GIS-anlegg og kabling av eksisterende ledninger.

I tillegg opplyste Rogaland fylkeskommune om at tiltaksområdene er vurdert til å ha stort potensial for funn av automatisk freda kulturminner, og viste til at et røysfelt med uavklart verneverdi befant seg delvis innenfor tiltaksområdene.

2.2.2 Tilleggssøknad av 2023

NVE mottok 27 høringsuttalelser til tilleggssøknaden om alternativ 2, ombygging og utvidelse av eksisterende Stølaheia transformatorstasjon. Her følger en kort oppsummering av merknadene.

Et flertall av høringsuttalelsene var kritiske til prosjektet på grunn av konsekvensene for bomiljø. De var blant annet bekymret over støy og magnetfelt fra den nye transformatorstasjonen, i tillegg visuelle virkninger. Uttalelsene var også negative til at deler av transformatorstasjonen var planlagt på friluft- og jordbruksareal. De ba derfor om at eksisterende ledninger blir lagt som jordkabel inn mot stasjonen.

Høringspartene poengterte også at den omlagte turveien nord for transformatorstasjonen kunne være en risiko på grunn av mye anleggstrafikk langsående stien og at riggområdet må begrenses til et minimum. Flere av høringspartene foreslo at omsøkt veialternativ til Alvasteinveien 100 kunne plasseres nærmere stasjonsgjerdet.

Statsforvalteren i Rogaland krevde at i tilfelle Alvasteinveien ble permanent stengt, må tiltakshaver gjennomføre tilstrekkelig avbøtende tiltak, herunder etablere ny adkomst til jordbruksarealene.

2.2.3 Tilleggssøknad – endringer i alternativ 2

NVE mottok 9 høringsuttalelser til endringene av tilleggssøknaden. Her følger en kort oppsummering av merknadene.

Et flertall av innspillene er positive til endringene Statnett har framlagt.

En høringsuttalelse krevde at veien til Alvasteinveien 100 må bli fremkommelig for større kjøretøy, som for eksempel brannbil, helt frem til tunet. Statsforvalteren i Rogaland var kritisk til dette veialternativet til Alvasteinveien 100. Statsforvalteren mener at veialternativ 1, som medfører en ny vei over dyrket jord, er bedre. De foreslo at veien skal gå fra gnr. 40, bnr. 12 til en landbruksvei som går om lag 100 meter lenger vest langs sørgrensa av gnr. 40, bnr. 71.

Grunneier på gnr. 40, bnr. 1021 er kritisk til Statnetts søknad om eierskap til område der de vil etablere snuhammeren, da hun mener det kan lages en avtale om bruksrett ved nødvendig bruk av snuhammer. Hun er også opptatt av støydempende tiltak og ønsker en jordvoll med et høyt støydempende gjerde mellom transformatorstasjonen og hennes bolig- og næringsbygg.

I tillegg kom det innspill på den midlertidige anleggsveien nord for Krossberg transformatorstasjon. Dette området er dyrket jord, og grunneier påpekte viktigheten av at eventuelle drenerings- og samlegrøfter som kommer i veien for midlertidig anleggsvei, blir tatt hensyn til.

2.3 Innsigelser

Alle mottatte innsigelser rettet seg mot opprinnelig omsøkte plassering av Krossberg transformatorstasjon i Tingbøskogen. NVE har ikke mottatt innsigelser til alternativ 2, utvidelse av dagens stasjon.

Innsigelsene fra Stavanger kommune hadde bakgrunn i at transformatorstasjonen var planlagt i viktig lokal og regional grønnstruktur med høye verdier for landskap, natur og friluftsliv. De mente også det var mangelfull vurdering av området som nærfriluftslivområde for barn og unge, mangelfull alternativvurdering av lokalisering i byområdet generelt og i nærområdet (bl.a. terrengtilpasning) på Krossberg og manglende utredninger av klimakonsekvenser. Rogaland fylkeskommune fremmet innsigelse, fordi de mente kunnskapsgrunnlaget i den oversendte konsesjonssøknaden ikke var tilstrekkelig til å ta stilling til plasseringen av transformatorstasjonen. Fylkesrådmannen fremmet

administrativ innsigelse til nye Krossberg transformatorstasjon, fordi undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 ikke var oppfylt og forholdet til automatisk freda kulturminner var dermed ikke avklart. NVE arrangerte et innsigelsesmøte den 28.01.2022 med Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune. Statnett deltok også på dette møtet.

3 NVEs vurdering av ikke omsøkte plasseringsalternativer

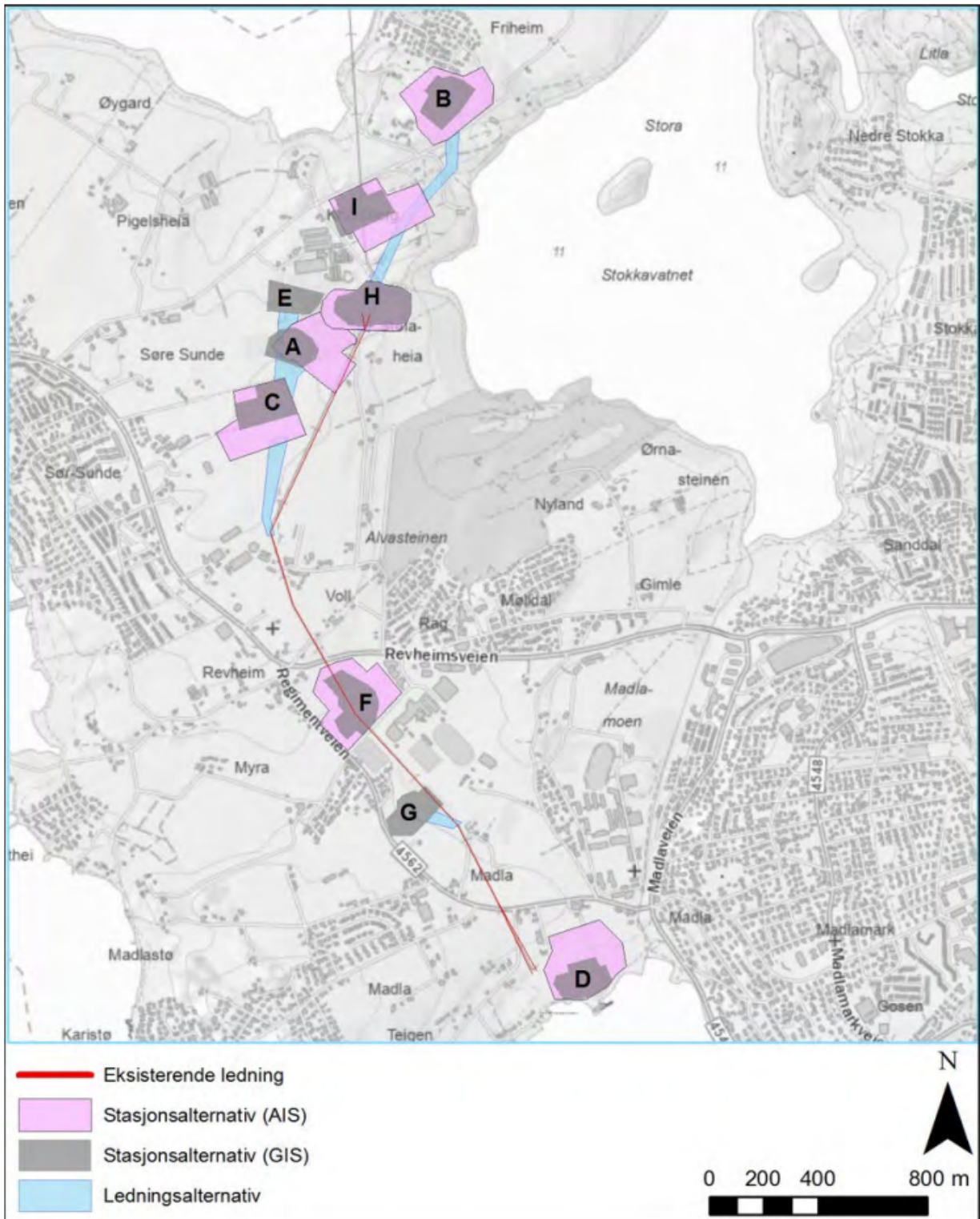
I dette kapitlet omtaler og vurderer NVE alternative plasseringsalternativer for ny transformatorstasjon som er vurdert, men ikke konsesjonssøkt av Statnett.

På bakgrunn av innkomne merknader til søknaden med konsekvensutredninger og egne vurderinger, ba NVE i brev av 25.03.2022 om tilleggsutredninger. NVE ba Statnett utrede alternative plasseringer til et nivå som gir en god nok begrunnelse for at alternativene ikke omsøkes.

I uttalelser av 2021 ber flere av høringspartene om at Statnett vurderer andre plasseringsalternativer. De vurderte alternativene vises i figur 6. Alle alternativene er både utredet som GIS-anlegg og AIS-anlegg.

3.1 Beskrivelse av alternativene

Figur 6: Statnett sine vurderte stasjonsalternativer, vedlagt søknad av 15.03.2023.

3.1.1 Alternativ B – Friheim

Alternativ B er plassert sør for boligfelt på Friheim (figur 6). Tiltaksområde har store høydeforskjeller som gjør at det vil måtte sprenges en del steinmasser ved planering. Dette alternativet medfører at

skog i nærheten av bomiljø må fjernes og vil sannsynligvis kreve innløsning av bolighus. AIS-anlegg er estimert til å koste ca. 169 mill. kr mer enn stasjonsalternativ 1, og et GIS-anlegg er estimert til å koste ca. 70 mill. kr mer enn stasjonsalternativ 1.

3.1.2 Alternativ C – Dyrket jord

Alternativ C er plassert sørvest for dagens stasjon (figur 6). Dette alternativet ligger i sin helhet på dyrket jord. AIS-anlegg er estimert til å koste ca. 59 mill. kr mer enn alternativ 1, mens GIS-anlegg er estimert til å koste ca. 94 mill. kr mer enn alternativ 1.

3.1.3 Alternativ D – Madla

Alternativ D er plassert ved Hafrsfjorden (figur 6). Denne plasseringen har usikre grunnforhold og ligger under marin grense. Arealbeslaget vil i hovedsak være dyrket jord, og det ligger i en strandsone som er mye brukt til friluftaktiviteter. På grunn av stor avstand til Stølaheia vil Lnett måtte bygge et ekstra 132 kV koblingsanlegg i eksisterende Stølaheia transformatorstasjon.

Et AIS-anlegg er estimert å koste ca. 559 mill. kr mer enn alternativ 1, mens et GIS-anlegg er estimert til å koste ca. 479 mill. kr mer enn alternativ 1.

3.1.4 Alternativ E – Krossberg skråning

Alternativ E er bare vurdert som et GIS-anlegg (figur 6). Dette alternativet er plassert vest for dagens stasjon, hvor det er krevende grunnforhold. Plasseringen ville sannsynligvis kreve innløsning av bolighus som følge av omlegging av eksisterende 300 kV-ledning.

Estimert kostnad er ca. 199 mill. kr mer enn alternativ 1.

3.1.5 Alternativ F – Revheim

Alternativ F er plassert på dyrket jord nordvest for Stavanger internasjonale skole på Revheim (figur 6). På grunn av stor avstand til eksisterende Stølaheia transformatorstasjon vil Lnett måtte bygge et ekstra 132 kV koblingsanlegg i eksisterende stasjon.

Estimert kostnad for AIS-anlegg er ca. 629 mill. kr mer enn alternativ 1, mens GIS-anlegg er estimert til å koste ca. 509 mill. kr mer enn alternativ 1.

3.1.6 Alternativ I – Krossbergveien

Alternativ I er plassert på dyrket jord nord for dagens stasjon (figur 6). Både AIS-anlegget og GIS-anlegget vil komme veldig nært boliger. AIS-anlegget er estimert til å koste ca. 119 mill. kr mer enn alternativ 1, mens GIS-anlegget er estimert til å koste ca. 159 mill. kr mer enn alternativ 1.

3.1.7 Rogfast deponi

Flere av høringspartene har foreslått å plassere transformatorstasjonen på Todnem i Randaberg kommune. Langs strandlinjen på Todnem er det planlagt et 130 dekar deponi fra utbyggingen av Rogfast. Dette området er regulert til industri og skal ferdigstilles i 2033.

3.2 NVEs vurdering av alternativene

Tilleggsutredningen gir etter NVEs vurdering tilstrekkelig grunnlag til å vurdere om Statnett har søkt om det best egnede plasseringsalternativet. Et viktig planleggingskriterium for ny stasjon er at den er lokalisert nær dagens 300 kV ledning Bærheim–Stølaheia. Alternativer som ligger langt unna ledningene vil kreve større omlegging av ledningstraseene. Dette er arealkrevende luftledningsanlegg

som ikke bare vil gi vesentlig nye negative virkninger for private og allmenne interesser, men det vil også medføre en betydelig ekstrakostnad for samfunnet.

Statnett har ikke kommentert plasseringsalternativet på Rogfast deponi, men vi mener heller ikke det er behov for å se nærmere på dette alternativet. Det er flere grunner til det, blant annet at det er nesten ti år til deponiet er ferdig, nærhet til sjøen fører til mer naturpåkjenninger og rust på komponenter, og plasseringen gjør at Statnett sine 420 kV-ledninger må bygges enda lenger nordover, med tilhørende naturinngrep. Det vil også være usikkerhet knyttet til grunnen under deponiet, og om grunnforholdene er stabile nok til at de egner seg for å være underlag for nettanlegg av denne størrelsen. Det må uansett gå noen år til deponimassene «setter seg» til man kan vurdere om grunnforholdene tilsier at dette er en egnet tomt. Disse ulempene gjør at vi mener denne tomten ikke egner seg for plassering av en ny transformatorstasjon.

Statnetts rapport viser etter NVEs syn at alternativ 1 og 2 er alternativene som samlet sett gir minst virkninger for allmenne og private interesser. Samtlige vurderte alternativer innebærer enten en betraktelig avstand til ledning, konflikt med boligområder og/eller beslaglegging av store arealer dyrket jord. Etter NVEs vurdering er det lite sannsynlig at det lar seg gjøre å finne nye plasseringer som er åpenbart bedre enn ett av de to omsøkte alternativene.

4 NVEs vurdering av søknad etter energiloven

Konsesjonsbehandling etter energiloven innebærer en konkret vurdering av fordelene og ulempene tiltaket har for samfunnet som helhet. NVE kan gi konsesjon til et anlegg dersom de samlede positive konsekvensene av tiltaket er større enn de negative for samfunnet. Vurderingen av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er en faglig skjønnsvurdering.

I dette kapittelet vil NVE redegjøre for vår vurdering av anlegget som Statnett har søkt om. Vi vil vurdere behovet for tiltaket og hvilke nettløsninger som kan møte behovet. Vi vil sammenligne omsøkt løsning med relevante, alternative nettløsninger for å kunne vurdere om Statnett har søkt om den mest hensiktsmessige løsningen. Dette vil blant annet gjøres gjennom en vurdering av prissatte og ikke-prissatte virkninger av systemtekniske egenskaper. Vi vil kommentere den tekniske utformingen av omsøkt løsning. Deretter drøftes relevante virkninger av tiltaket for miljø og samfunn.

4.1 Behov for tiltak

Det er stor etterspørsel etter strøm i området, og etterspørselen forventes å øke i tiden fremover. De viktigste driverne for veksten er befolknings- og næringsutvikling, og økende elektrifisering. Det er i dag tilknytningsstopp for nytt forbruk under dagens Stølaheia transformatorstasjon, da dagens transformeringskapasitet og 50 kV regionalnett er fullt utnyttet. Forbruksforespørsler som har fått tilbakemelding om at de må vente på nettførsterkning for å få nettilknytning representerer et vidt spekter av nye kunder, som næringsområder, landstrømanlegg, CO₂-lagring, fergekaier, veiutbygging, m.m. I stor grad har videre utvikling i Randaberg, Kvitsøy og Rennesøy stoppet opp i vente på nettførsterkninger.

Stølaheia transformatorstasjon ble opprinnelig bygget på 1980-tallet og nærmer seg nå slutten av sin tekniske levetid. Den oppfyller ikke dagens krav til kontrollanlegg og redundans for transformatorstasjoner i sin klasse. I dag er det heller ikke tilstrekkelig reservekapasitet i strømforsyningen på Nord-Jæren. I verste fall kan feil i Statnetts eller Lnetts strømnnett føre til omfattende strømafbudd for store deler av forbrukerne i området.

Det nye regionale strømnettet er planlagt å operere på 132 kV, da Lnett trenger å modernisere og øke kapasiteten i sitt regionale nett som i dag har en systemspenning på 47 kV.

Nye Krossberg transformatorstasjon ble initiert som en del av en omfattende plan utarbeidet av Statnett og Lnett for å øke overføringskapasiteten i Nord-Jæren på lang sikt. Denne planen inkluderer fornyelse av stasjonene Stølaheia og Bærheim, samt etablering av en ekstra forbindelse fra Fagrafjell via Bærheim til Stølaheia.

NVE har ingen innvendinger til Statnetts vurdering av behovet for å gjøre tiltak i kraftnettet. NVE støtter Statnetts konklusjon om at det er nødvendig å iverksette tiltak for å kunne dekke både eksisterende kraftbehov og for å møte den økende etterspørselen.

4.2 Nettløsninger og virkninger på tekniske og økonomiske forhold

4.2.1 Vurderte nettløsninger

Statnett har vurdert tre ulike anleggsløsninger for å imøtekomme behovet i området. De søker om begge alternativene som omfatter ny stasjon, men rangerer løsningen med gassisolert koblingsanlegg høyest.

- 0) Nullalternativet: Reinvestering av dagens stasjon (nytt kontrollanlegg og -hus, nye 300 kV bryterfelt, rehabilitering av transformator, ny stasjon i 2040)
- 1) Ny stasjon AIS: Ny stasjon i nærheten av dagens Stølaheia stasjon med luftisolert koblingsanlegg (AIS)
- 2) Ny stasjon GIS: Ny stasjon på dagens plassering av Stølaheia stasjon, med gassisolert koblingsanlegg (GIS)

Statnett og Lnett har i samarbeid utarbeidet KVV Nord-Jæren, som ser på mulige løsninger for å løse utfordringene i nettet i området, med kapasitet, forsyningsikkerhet og reinvesteringsbehov. KVV-en konkluderer med at videre utvikling av transmisjonsnettet til 420 kV, og omlegging til 132 kV i regionalnettet, er det beste konseptet for å løse disse utfordringene. Videre utvikling av Stølaheia transformatorstasjon er en forutsetning i alle konseptene som er undersøkt. Statnett så også på muligheten for å erstatte Stølaheia og Bærheim med én ny stasjon, men dette ville ført til større og mer kostbare utbygginger i regionalnettet som gjør dette alternativet mindre lønnsomt enn dagens stasjonsstruktur.

NVE mener Statnett har undersøkt de mest aktuelle nettløsningene i en fremtidig nettløsning for Nord-Jæren.

4.2.2 Vurdering av nettløsningene basert på tekniske og økonomiske forhold

I dette kapittelet gjør vi en samfunnsøkonomisk vurdering av omsøkte løsninger og nullalternativet. Vi viser til kapittel 5 for en samlet vurdering av alle virkninger. Kostnadsberegninger er et viktig element i vurderingen, men vi understreker samtidig at en rekke gevinster og ulemper ikke kan tallfestes. En skjønnsmessig vurdering av de ikke-prissatte verdiene av for eksempel forsyningsikkerhet, ny kraftproduksjon eller tilknytning av nytt forbruk, inngår derfor også i den samfunnsøkonomiske vurderingen.

Nullalternativet har en stor ulempe ved at den ikke vil klare å ivareta Statnett og Lnett sin tilknytningsplikt, da nullalternativet ikke gir like mye ny kapasitet som de omsøkte løsningene. De to løsningene Statnett har søkt om, er ellers likeverdige med tanke på funksjonen for strømmettet (økt kapasitet, forsyningsikkerhet etc.), men har ulike areal- og miljøvirkninger. En nærmere vurdering av de prissatte og ikke-prissatte virkningene for kraftsystemet er beskrevet under.

4.2.2.1 *Investeringskostnader*

Statnett forventer at kostnadene for GIS-alternativet vil ligge innenfor et kostnadsspenn på 1090–1340 millioner kroner. Kostnadsspennet inkluderer også alle grunn- og bygningsmessige arbeider inne på Lnett sin del av stasjonen. For løsningen med luftisolert anlegg har Statnett lagt til grunn et kostnadsspenn på 980–1215 millioner kroner. I nullalternativet er det lagt inn diskonterte kostnader for en helt ny stasjon i 2040, men totalkostnaden blir allikevel rundt 900 millioner kroner og dermed noe rimeligere enn de alternative løsningene. Kostnadene inkluderer nødvendige investeringer i Lnett sitt regionalnett innenfor stasjonsområdet.

Kostnadene for alternativ 1 (luftisolert anlegg), sammenlignet med anslag i opprinnelig konsesjonsøknad som ble utarbeidet i 2021, har økt med rundt 360 millioner kroner. Statnett lister opp tre faktorer som har bidratt til denne kostnadsøkningen. For det første undervurderte Statnett omfanget av både grunn- og byggearbeider, i tillegg til at det har vært en stor prisstigning på disse postene. En økning på til sammen 120 millioner kroner kan tilskrives dette. Statnett har også vurdert at de nå må kjøpe en ny komponent for reaktiv kompensering, mens de tidligere ønsket å basere seg på gjenbruk. Dette øker kostnadene med ytterligere 70 millioner kroner. Til slutt har det vært en voldsom prisvekst på materiell, spesielt transformatorer og apparatanlegg. Dette utgjør en kostnadsøkning på 150 millioner kroner.

4.2.2.2 *Økt kapasitet*

Den viktigste ikke-prissatte virkningen av alternativene med ny stasjon, er økt kapasitet, og dermed at det ikke lenger er tilknytningsstopp på Nord-Jæren. De alternative løsningene har dermed en stor positiv virkning her sammenlignet med nullalternativet.

4.2.2.3 *Drifts- og vedlikeholdskostnader*

For alternativ 1 og 2 anses drift- og vedlikeholdskostnader å være like. For nullalternativet vil dagens anlegg videreføres frem til 2040, med nødvendig reinvesteringer. Det forventes høyere drifts- og vedlikeholdskostnader for å opprettholde drift av dagens anlegg sammenlignet med nye anlegg i alternativ 1 og 2, men Statnett har ikke tallfestet dette.

4.2.2.4 *Avbruddskostnader*

I KVV Nord-Jæren ble avbruddskostnader for dagens anlegg på Nord-Jæren beregnet. For Stølaheia transformatorstasjon ble dette estimert til en nåverdi (2019) på ca. 10 millioner kroner. Statnett har ikke oppdatert denne kalkulasjonen med dagens driftssituasjon, men estimatet belyser at nullalternativet har en liten negativ virkning med økt sårbarhet og høyere forventede avbruddskostnader sammenlignet med de omsøkte alternativene.

4.2.2.5 *Tekniske forhold for omsøkte løsninger*

Det ene alternativet til Statnett innebærer at de bygger et gassisolert bryterfelt. Dette vil føre til en betydelig plassbesparelse, som igjen innebærer at Statnett kan bygge en ny stasjon innenfor en liten utvidelse av dagens stasjonsområde. Statnett er restriktive med å bygge gassisolerte bryterfelt for dette spenningsnivået (420 kV), fordi kostnadene øker og det kompliserer arbeidet med drift og vedlikehold. NVE mener det er gode grunner for at Statnett skal være restriktive med å bygge gassisolerte bryterfelt av disse grunnene.

NVE mener likevel at det i dette tilfellet er en klar/tungtveiende fordel at den gassisolerte løsningen gir et betydelig mindre arealinngrep enn den luftisolerte løsningen. Omfanget av inngrep og virkninger vurderes nærmere i kapittel 4.3.

Som isolasjonsmedium i gassisolerte bryterfelt benyttes SF₆, som er en svært kraftig klimagass. Nylig ble det i Norge en importavgift på SF₆, og EU har et stort fokus på å fase ut bruken av denne gassen. Det eksisterer gode alternativ med andre gasser på lavere spenningsnivå. For 420 kV har det nylig

kommet enkelte alternativ, men utvalget er fortsatt lite. NVE er kjent med at Statnett ønsker å ta i bruk alternative gasser på nye stasjoner, for eksempel Krossberg, og støtter dette.

4.2.3 Samlet vurdering av tekniske og økonomiske forhold

Nullalternativet er billigere enn de omsøkte alternativene, men NVE mener denne løsningen samlet sett er dårligere på grunn av manglende ny kapasitet til nytt forbruk og dårligere forsyningssikkerhet. Alternativ 1 og 2 kommer likt ut i virkninger for kraftsystemet ved at de gir like stor kapasitet og samme muligheter for å utvikle regionalnettet. Alternativ 2 er noe dyrere, men gir mindre virkninger for miljø og samfunn, som omtales nærmere i neste kapittel.

4.3 Virkninger for miljø og samfunn

I dette kapitlet vurderes virkningene av de ulike alternativene for natur, miljø og samfunn tematisk.

4.3.1 Visuelle virkninger

NVE vil i dette kapitlet evaluere tiltakets visuelle virkninger for friluftsliv, naturopplevelser, kulturmiljøer og synlighet fra bolig- og fritidsbebyggelse. Vurderingene begrenser seg til de visuelle virkningene, og omfatter ikke direkte arealinngrep, som vil bli vurdert i senere kapitler.

Virkninger i anleggsfasen vil være forbigående og vektlegges ikke i vurderingene av visuelle virkninger.

4.3.1.1 Alternativ 1

Figur 7: Terrengmodell av alternativ 1 sett mot vest. Dagens stasjon er modellert i forkant til høyre i bildet, vedlagt søknad av 30.06.2021.

Transformatorstasjonen er lagt til en høyde i ett ellers åpent landskap som i hovedsak består av jordbruksareal og mindre skogsområder. Tiltaket beslaglegger et stort areal med skog, som vil gjøre at stasjonen vil bli synlig fra andre områder i landskapet enn dagens stasjon. Konsekvensutredningen har derfor gitt alternativ 1 *betydelig miljøskade* (- -) for tema landskap, i lys av at delområdet som blir berørt av tiltaket har stor verdi.

Området har mange viktige friluftsområder med stor verdi, ifølge konsekvensutredningen. Stasjonen ligger ca. 100 meter fra Store Stokkavatn som har en av de høyeste friluftskvalitetene i området. Ved å plassere stasjonen på en høyde vil stasjonen bli synlig fra turveien rundt Store Stokkavatn og selve Stokkavatnet. Videre vil den være synlig fra deler av turveien rundt Hålandsvatnet og deler av golfbanen som ligger sør for tiltaket. Konsekvensutredningen vurderer på bakgrunn av dette at konsekvensene for friluftsliv er middels negative.

Omlegging av 300 kV-ledningen vil gå over dyrket jord som dagens ledning. NVE ba Statnett anslå merkostnader og beskrive de viktigste fordelene og ulempene med å kable 300 kV-ledningen på strekningen inn til stasjonen. I tilleggsutredningen av mars 2023 vurderte Statnett at merkostnaden ved kabling av 300 kV-ledningen er ca. 60 mill.kr. Statnett vurderer at merkostnaden ved kabling av 300 kV-ledningen er høy og har ikke gått videre med en mer detaljert utredning. Konsekvensutredning angir positiv konsekvens for friluftsliv og landskap ved å legge 300 kV-ledningen som kabel i bakken.

Det er registrert en rekke kulturminner i området, ifølge konsekvensutredningen. Vest for stasjonen ligger det et område med stor verdi for kulturminner. Utsynet fra dette kulturmiljøet blir noe endret fra visse synspunkter.

I konsekvensutredningen er det foreslått en rekke avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere de visuelle virkningene. Det foreslås blant annet å legge transformatorstasjonen noe nedsenket i terrenget for å gjøre den så lav som mulig. Videre foreslås det skjerming med vegetasjon og å erstatte fjernet vegetasjon med stedegne planter. I utredningen pekes det videre på at det i størst grad bør velges byggematerialer som er tilpasset omgivelsene, og farger på bygg og komponenter bør tones ned slik at de tilpasses landskapet og vegetasjon.

Et flertall av privatpersonene som har uttalt seg til opprinnelig søknad er bosatt nær alternativ 1. Mange er svært kritisk til alternativ 1 på grunn av konsekvensene det har for området som nærmiljø og friluftslivsområdet. Flere viser til sin personlige tilknytning til Tingbøskogen som del av nærmiljøet, og hvor store negative konsekvenser stasjonsalternativ 1 vil ha for opplevelsen av området. Flere av høringsuttalelsene er bekymret for synligheten av transformatorstasjonen for boliger i nærheten. For å redusere innsyn til stasjonen foreslo beboere i området å senke stasjonen, skjerming med voll og planting av trær.

Statnett kommenterte at en voll vil bli et meget kostbart og arealkrevende anlegg. NVE ba Statnett om å vurdere landskapsvirkningen av å senke stasjonen. Statnett vurderer at senkning av anlegget kan påvirke arealbeslag på grunn av større graveskråninger. Det vil også medføre økte kostnader til grunnarbeid.

Etter NVEs vurdering er det liten tvil om at stasjonsalternativ 1 medfører et varig og stort inngrep i landskapet, som vil være svært synlig i nærmiljøet. Men stasjonen vil også være godt synlig fra større avstander pga. at det ligger høyt og uten skjerming i det åpne landbruks- og kulturlandskapet. Å erstatte Tingbøskogen med en stor transformatorstasjon vil trolig endre opplevelsen av dette landskapet for lokalmiljøet, selv om deler av dagens stasjon fjernes, mener NVE. NVE vurderer også at å legge 300 kV ledningen som kabel i bakken vil ha en positiv virkning. Kabling ut over strekningen som må legges om er ikke en del av denne saken.

Det er foreslått en rekke avbøtende tiltak for å redusere den visuelle virkningen, som for eksempel å senke stasjonen, skjerming med voll og planting av trær. NVE forventer ikke at disse tiltakene vil redusere synligheten av tiltaket vesentlig. Samtidig har Statnett kommentert at både voll og senkning av stasjonen vil være arealkrevende og medføre betydelig økte kostnader.

På bakgrunn av vurderingene over, mener NVE at alternativ 1 vil ha store visuelle nær- og fjernvirkninger.

4.3.1.2 Alternativ 2

Figur 8: Terrengmodell av alternativ 2 sett mot sør, vedlagt søknad av 15.03.2023.

Konsekvensutredningen har vurdert at tiltaket vil ha ubetydelig miljøskade for tema landskap, da store deler av Krossberg transformatorstasjon er planlagt bygget på arealet for eksisterende Stølaheia transformatorstasjon. Utvidelsen av stasjon vil bli lavere i terrenget enn dagens anlegg, og koblingsanlegget fjernes. Ved fjerning av koblingsanlegget og plassering av stasjonen lavere i terrenget, mener konsekvensutredningen at alternativ 2 vil ha en mindre fjernvirkning enn dagens transformatorstasjon. Ifølge konsekvensutredningen vil et innendørs koblingsanlegg utformet som et avlangt bygg i samme område som de avlange driftsbygningene til eksisterende gartneri, i mindre grad oppleves som et fremmedelement enn et utendørs anlegg med synlig tekniske elementer.

Konsekvensutredningen har ikke særskilt utredet alternativ 2 for visuelle virkninger for kulturminner og friluftsliv.

I konsekvensutredningen er det foreslått en rekke avbøtende tiltak som kan redusere de visuelle virkningene. Det foreslås at Statnett kan vurdere om vegetasjon kan bidra til å skjerme for innsyn. Dersom dette skal gjøres bør det benyttes stedegne arter der det tilføres planter og/eller frø. Videre foreslår de at det bør velges utforming og materialer som er tilpasset omgivelsene i den grad det er mulig. Farger på bygg og komponenter bør tones ned slik at de tilpasses landskap og vegetasjon.

Et flertall av høringsinnspillene er positive til alternativ 2, deriblant Statsforvalteren i Rogaland og Rogaland fylkeskommune. Derimot er privatpersoner som har uttalt seg, også negative til denne plasseringen og mener stasjonen vil gi store visuelle virkninger for lokale beboere og virksomheter. De foreslår å bygge en voll for å skjerme stasjonen og kabling av eksisterende ledninger inn til stasjonen. Eksisterende ledninger er ikke en del av dette tiltaket, men i alternativ 2 er det søkt om å kable 50 kV-innføringen fra nord og sør for stasjonen. Statnett vurderer at hvis de bygger midlertidig anleggsvei over kablet trase vil mye av gravearbeidet til kabeltraseen være utført. Statnett vurderer at en løsning med ny midlertidig anleggsvei og kabling av 50 kV-ledningen et ekstra spenn gir reduserte ulemper for berørte og bedre fleksibilitet i anleggsgjennomføringen for Statnett.

Etter NVEs vurdering vil alternativ 2 gi små endrede visuelle virkninger sammenlignet med dagens stasjon. Avstanden til nærliggende bolig- og næringsbygg vil ikke endre seg betraktelig fra dagens situasjon. Derimot vil deler av vegetasjonen rundt dagens stasjon vil forsvinne. Dette vil spesielt gjøre stasjonen mer synlig for boligen sør for stasjonen. Til dels vil også gartneriet få en større synlighet inn på stasjonsområde hvis vegetasjonen mot deres eiendom forsvinner.

For å skjerme for innsyn mener NVE at vegetasjon som fjernes, kan erstattes med tilsvarende vegetasjon som på sikt vil kunne redusere visuelle virkninger for de nærmeste naboene til stasjonen. Dette er et tiltak som har små kostnader, og bør i så fall gjennomføres i samråd med og tillatelse fra naboene og beskrives i en detaljplan. Tilsvarende kan fasadeutforming, farge- og materialvalg bidra til å redusere opplevelsen av stasjonen som et fremmedelement. Dette kan også beskrives og visualiseres i detaljplanen, som skal godkjennes av NVE før anleggsstart.

På bakgrunn av vurderingene over, mener NVE at alternativ 2 vil ha små visuelle virkninger, og blir en forbedring sammenlignet med dagens situasjon, særlig om de foreslåtte avbøtende tiltakene gjennomføres.

4.3.1.3 NVEs oppsummering

Alternativ 1 er søkt om plassert på en høyde som vil gjøre transformatorstasjonen svært synlig i det åpne landskapet rundt stasjonen. Samtidig vil tiltaket beslaglegge et stort areal av skog, som vil gjøre stasjonen synlig fra andre områder enn dagens stasjon. Videre vil stasjonen bli synlig fra områder med stor verdi for friluftsliv og kulturmiljø. Etter NVEs vurdering er det liten tvil om at alternativ 1 medfører et varig og stort inngrep i landskapet, som vil dominere landskapsbildet, særlig i nærmiljøet.

I alternativ 2 vil store deler av stasjonen bli bygget på dagens stasjonsareal. Utvidelsen av stasjonen vil bli lavere og koblingsanlegget fjernes. Ved revegetering av skog rundt stasjonsområdet kan dette også redusere synligheten av stasjonen. Etter NVEs vurdering vil alternativ 2 gi små endrede visuelle virkninger sammenlignet med dagens stasjon.

NVE mener at virkninger for visuell virkning ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket. På grunn av vurderingene over vurderer NVE at samlet gir alternativ 2 minst negative visuelle virkninger.

4.3.2 Virkninger for kulturminner og kulturmiljø

Dette kapittelet handler om direkte inngrep i automatisk fredete kulturminner og kulturmiljøet (fra før 1537) og eventuelle vedtaksfredete kulturminner. Vurderingene av de indirekte virkningene på kulturminner og kulturmiljøer er beskrevet under temaet visuelle virkninger i kapittel 4.3.1.

4.3.2.1 Alternativ 1

Stasjonen er planlagt i et område med store kulturminneverdier. Det er registrert flere automatisk fredete kulturminner, og stasjonstomta er i konflikt med noen av dem. Tiltaket vil fysisk berøre et røysfelt (ID 2288205) og deler av røysfeltet vil gå tapt. Samtidig finnes det et røysfelt (ID 72304) med uavklart verneverdi delvis innenfor tiltaksområdet, som kan være et gravfelt fra førreformatorisk tid.

Fylkesrådmannen har fremmet innsigelse til konsesjonssøknaden, som en følge av undersøkelsesplikten i henhold til § 9 ikke er oppfylt og at forholdet til automatisk freda kulturminner ikke er avklart, jf. kulturminneloven § 3 (jf. også § 8, 1. ledd).

Det er ingen tvil om at området er rikt på automatiske fredete kulturminner og et område med stor kulturminneverdi, slik NVE ser det. Krossberg transformatorstasjon vil få store negative konsekvenser for kulturmiljøet her og medføre inngrep i enkelte kulturminner. NVE registrerer innsigelsen fra

fylkesrådmannen. NVE mener at alternativ 1 vil gi store negative virkninger kulturminner og kulturmiljø.

4.3.2.2 *Alternativ 2*

Det er registrert flere automatisk fredete kulturminner i området, men tiltaket vil ikke komme i konflikt med noen av disse ifølge konsekvensutredningen. Rogaland fylkeskommune vurderer at det prioriterte alternativet samlet sett gir en akseptabel utforming og plassering av transformatorstasjonen og anbefaler dette alternativet.

NVE mener at alternativ 2 ikke gir noen direkte virkninger for kulturminner og kulturmiljø.

4.3.2.3 *NVEs oppsummering*

Stasjonsalternativ 1 vil være i konflikt med flere automatisk fredete kulturminner, og fylkesrådmannen har fremmet en innsigelse til dette alternativet. Alternativ 2 vil ikke direkte berøre noen kulturminner. På bakgrunn av vurderingene over vurderer NVE at alternativ 2 samlet sett gir klart minst negative påvirkninger for kulturminner. NVE mener at virkninger for kulturminner og kulturmiljø ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket.

Uavhengig av hvilket alternativ som får konsesjon, forutsetter NVE at Statnett oppfyller kravene i kulturminneloven, og gjør oppmerksom på at de er ansvarlig for at fredete kulturminner ikke skades, både i anleggsperioden og senere.

4.3.3 *Virkninger for naturmangfold*

I henhold til naturmangfoldloven § 7 plikter NVE å legge til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 når det skal vurderes om det skal gis konsesjon til et tiltak eller ikke. Nedenfor følger en systematisk gjennomgang av NVEs vurderinger av tiltaket opp mot naturmangfoldlovens paragrafer.

NVE fokuserer i vurderingene kun på arter eller naturtyper som tiltaket vil kunne få vesentlige virkninger for.

4.3.3.1 *Kunnskapsgrunnlaget*

Naturmangfoldloven § 8 første ledd krever at vedtak som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget i denne saken bygger på beskrivelse av tiltaket og vurdering av konsekvenser i søknaden og tilleggssøknad. I tillegg har kunnskapsgrunnlaget bestått av søk i Naturbase og Artsdatabanken.

En viss usikkerhet om hvorvidt vi besitter fullstendig kunnskap om de biologiske verdiene i influensområdet til transformatorstasjonen vil alltid være til stede. NVE vurderer allikevel at den samlede dokumentasjonen som her foreligger gir tilstrekkelig grunnlag for å drøfte og vurdere effekten av transformatorstasjonen og nødvendig anleggsveier og anleggsområder på naturmangfoldet, i samsvar med kravet i naturmangfoldloven § 8. NVE mener derfor også at føre-var-prinsippet som fremgår av naturmangfoldloven § 9 ikke kommer til anvendelse i denne saken

4.3.3.2 *Vurdering av virkninger for naturmangfold av de ulike alternativene*

4.3.3.2.1 *Alternativ 1*

Krossberg transformatorstasjon er planlagt på areal av plantet furuskog og gran eller ulike innførte bartreslag. På området søkt om som midlertidig rigg-/anleggsområde er det dels dyrket jord, dels drenert myr som har grodd igjen med rik krattvegetasjon bestående av bringebær, selje, viere, rogn og ulike arter hyll. Statnett har søkt om å rive dagens 300 kV ledning og bygge ny vest for denne. Ny ledning er planlagt bygget på dyrket jord sør for Krossberg stasjon.

Konsekvensutredningen har gitt alternativ 1 *middels negativ konsekvens* (- -) for tema naturmangfold. Dette er fordi tiltaket bygger ned natur i et område som fra før har svært få gjenværende sammenhengende økologiske funksjonsområder. Tiltaket vil også fragmentere dagens sammenhengende grønnstruktur, slik at svartemyr blir separert fra resten. Svartemyr er en myr som i dag er overgrodd av bjørk og løvskog. Konsekvensutredningen viser at deler av anleggsområde, stasjonstomten og 300 kV ledning berører hekkeområde for vipe, kategorisert som kritisk truet på Norsk rødliste for arter. Stasjonen er samtidig plassert på et funksjonsområde for de rødlistede artene kystorelav (VU) og grå punktlav (NT). Innenfor influensområde til transformatorstasjonen er det også registrert fugler som blant annet hønsehauk (VU), spurvehauk (LC), vandrefalk (LC), hornugle (LC), haukugle (LC) og sivhauk (NT).

Videre viser konsekvensutredningen at det i området mellom stasjonstomta og gartneriet er deponert en del jordmasser hvor det forekommer en del fremmede plantearter. Anleggsarbeid i områder med fremmede plantearter kan spre planteartene til nye områder.

I konsekvensutredningen er det foreslått en rekke avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere de negative virkningene for naturmangfold. Det foreslås blant annet at alle midlertidige terrenginngrep, slik som rigg- og anleggsområder, bør gjenfylles og revegeteres med stedegen vegetasjon. Det foreslås videre at det bør utføres en kartlegging av fremmede plantearter i området før oppstart av anleggs- og gravearbeid slik at det kan utarbeides en instruks for håndtering av masser med innhold av fremmede arter. Videre foreslås det at støyende aktivitet, som sprengning, bør utføres utenfor hekkesesongen til vipe, hønsehauk og sivhauk dersom mulig. Mindre støyende arbeid kan gjennomføres hele året.

Flere av høringsuttalelsene er kritisk til alternativ 1, fordi det krever at store deler av Tingbøskogen må fjernes. Flere av uttalelsene beskriver å ha sett et rikt dyreliv i Tingbøskogen, som blant annet rådyr (LC), kattugle (LC), rødstrupe (LC), tjeld (NT) og vipe (CR), og de mener at skogen er viktig for dyrelivet. Flere av høringsuttalelsene opplyser også om at det er observert hekkende hønsehauk i området. Samtidig peker uttalelsene på at å hugge Tingbøskogen vil fragmentere grøntarealet ned til Store Stokkavatn og videre til Hålandsvatnet, og at dette kan påvirke viktige trekkruiter og habitat for dyr. I tillegg foreslår Forum for natur og friluftsliv Rogaland (FNF) i sin høringsuttalelse at Statnett lager en skjøtselsplan for Tingbøskogen.

Statsforvalteren i Rogaland skriver i sin høringsuttalelse at deler av det midlertidige anleggsområde, kalt C1, vil legge beslag på gjenværende myr/våtmark i området. Videre legger Statsforvalteren til grunn at området blir benyttet på en måte som ikke nødvendiggjør graving i myren og at området blir tilbakeført til opprinnelig stand etter bruk. Også Stavanger kommune er kritisk til at riggområdet er planlagt på myr/våtmark. I tillegg skriver FNF i sin høringsuttalelse at de forventer at Statnett lager en plan for hvordan de skal hindre negativ påvirkning og utslipp i myren under anleggsområde.

NVE konstaterer at bygging av transformatorstasjonen gjør at Tingbøskogen går tapt, og at dette vil fragmentere dagens sammenhengende grønnstruktur. Konsekvensutredningen og høringsuttalelsene peker ut flere arter som er observert i influensområdet til stasjonen. Videre vil NVE fokusere på de rødlistede artene av disse. Dette er sivhauk, hønsehauk, tjeld, vipe, grå punktlav og kystorelav.

Det har blitt registrert hekkende vipe i området for de planlagte tiltakene. I tillegg har grunneiere i nærheten av tiltaket sett hekkende hønsehauk. For hønsehauk er det særlig negativt å fjerne skog den bruker som hekkeplass. Etter en gjennomgang av databasen for sensitive arter, finner NVE at det er lite sannsynlig at hønsehauk hekker i skogen rundt den nåværende transformatorstasjonen. Anleggsområdet er det som vil berøre mest av mulige hekkeområder for vipe. Trekkende vipe som skal etablere et sted å hekke vil kunne finne et annet område hvis deres hekkeområde allerede er beslaglagt. NVE mener at å etablere anleggsområdet utenfor hekkeperioden (1. april–30. juni) vil

hindre trekkende vipe å etablere reir i anleggsområdet, og Statnett unngår å etablere anleggsområde der det allerede er hekkende vipe. NVE mener dette kan bidra til å redusere ulempen for vipe under hekkeperioden. Samtidig vil støy og økt menneskelig aktivitet også kunne forstyrre fugl i hekkeperioden og føre til mislykket hekking. Dette er spesielt kritisk for vipe, da denne arten er kritisk truet. I områder med mange reir kan dette føre til negative konsekvenser for den lokale bestanden. NVE mener det er mulig å redusere forstyrrelsene for hekkende fugl ved å unngå det mest støyende anleggsarbeidet i hekkeperioden for vipe (april–juni).

NVE vurderer at de planlagte tiltakene vil ha begrenset virkning på tjeld og sivhauk. Dette er fordi tjeld hekker i strandsonen og sivhauk hekker i frodige takrørskoger. Ingen av disse områdene blir direkte berørt av tiltaket.

Da stasjonen er plassert i funksjonsområdet for grå punktlav og kystorelav vurderer NVE at bygging av transformatorstasjonen trolig gjør at disse forekomstene av grå punktlav og kystorelav går tapt.

For å hindre spredning av fremmede arter i forbindelse med anleggsarbeidene, er det viktig å beskrive nødvendige tiltak i detaljplanen. Der det kan være høy risiko for spredning av fremmede arter, er det vanlig at det som en del av detaljplanen gjennomføres kartlegging av områder som berøres av anleggsarbeider.

NVE konstaterer at riggområdet vil beslaglegge gjenværende myr/våtmark som er lokalisert vest for stasjonen. NVE legger til grunn av området blir benyttet på en måte som ikke nødvendiggjør graving i myren. Videre vurderer NVE at det er hensiktsmessig å tilbakeføre området til opprinnelig stand etter bruk for å bevare området. FNF foreslår at Statnett lager en plan for hvordan de skal hindre negativ påvirkning og utslipp i myren under anleggsperioden. NVE vurderer at dette er et godt avbøtende tiltak for å hindre forurensing i myren/våtmarken.

4.3.3.2 *Alternativ 2*

Hoveddelen av tiltaksområdet omfatter areal av eksisterende transformatorstasjon. Statnett søker om å utvide stasjonsarealet med 23 000 m². Denne utvidelsen vil hovedsakelig skje i skog, med unntak av 3500 m² på dyrket jord. Snuhammeren vil beslaglegge deler av løvskogen ved Svartemyr, som ligger i en forlengelse av kantvegetasjonen rundt Store Stokkavatn. Ved at denne kantvegetasjonen forsvinner vil det, ifølge konsekvensutredningen, fragmentere dagens grønnstruktur. Denne grønnstrukturen brukes blant annet av rådyr, samt jaktområde for flaggermus. En reduksjon av grønnkorridorer i landskapet kan føre til en forringelse av flaggermusas jaktområder. I driftsfasen vil snuhammeren bli tildekket med vekstmasser og tilrettelagt for naturlig revevegetering. Ved Svartemyr er det også deponert en del jordmasser hvor det forekommer en del fremmede plantearter mellom gartneriet og Alvasteinveien 100. Deler av riggområdet nord og sør for stasjonen og anleggsvei som er, tilgrensende tiltaket, vil dessuten beslaglegge hekkeområder for vipe (CR), ifølge konsekvensutredningen.

Dagens ledninger nord og sør for stasjonen er søkt om lagt som kabel i bakken. I driftsfasen vil jordkabelen ikke ha en påvirkning på naturmangfoldet.

NVE konstaterer at utbygging av alternativ 2 vil beslaglegge skogsarealer som vil fragmentere dagens grønnstruktur, og at dette kan ha en negativ effekt på dyrelivet i området. Anleggsområdet og midlertidig anleggsvei vil midlertidig beslaglegge mulige hekkeområder for vipe. Trekkende vipe som skal etablere et sted å hekke vil kunne finne et annet område hvis deres hekkeområde allerede er beslaglagt. NVE mener at å etablere anleggsområdet utenfor hekkeperioden (1. april–30. juni) vil hindre trekkende vipe å etablere reir i anleggsområdet, og Statnett unngår å etablere anleggsområde der det allerede er hekkende vipe. NVE mener dette kan bidra til å redusere ulempen for vipe under hekkeperioden. Samtidig vil støy og økt menneskelig aktivitet kunne forstyrre fugl i hekkeperioden og

føre til mislykket hekking. Dette er spesielt kritisk for vipe da denne arten er kritisk truet. I områder med mange reir kan dette føre til negative konsekvenser for den lokale bestanden, selv om det kun er snakk om tiltak i én hekkesesong. NVE mener det er mulig å redusere forstyrrelsene for hekkende fugl ved å unngå det sterkt støyende anleggsarbeidet i hekkeperioden for vipe (april–juni).

For å hindre spredning av fremmede arter i forbindelse med anleggsarbeidene er det viktig å beskrive nødvendig tiltak i detaljplanen. Der det kan være høy risiko for spredning av fremmede arter, er det vanlig at det som en del av detaljplanen gjennomføres kartlegging av områder som berøres av anleggsarbeider.

Ved å legge dagens 50 kV ledninger som kabel i bakken vil det bli en forbedring fra dagens situasjon, mener NVE.

På bakgrunn av vurderingene over, mener NVE at alternativ 2 vil ha noe negative konsekvenser for naturmangfold, men at ved å innføre de nevnte avbøtende tiltak over vil dette redusere konsekvensene. NVE mener dette er akseptable virkninger for naturmangfold.

4.3.3.3 Samlet belastning etter prinsippene i naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut ifra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Ifølge forarbeidene (Ot.prp. 52 (2008–2009) s. 381–382) er det effekten på naturmangfoldet som skal vurderes i prinsippet om samlet belastning, ikke det enkelte tiltaket som sådan.

I tillegg til Statnetts nye transformatorstasjon på Krossberg, har Lnett søkt om en ny 132 kV forbindelse Krossberg–Harestad–Nordbø. Samtidig har Stavanger kommune blitt varslet om Lnetts planer om ny kraftledningstrasé fra Krossberg mot Ullandhaug transformatorstasjon. Det utredes alternative fremtidige traseer der det vurderes både luftledning og jordkabel.

Gitt at de nye anleggene blir bygget som luftledning, så vil alternativ 1 bety flere luftledninger inn mot nye Krossberg transformatorstasjon enn i dag. Alternativ 2 vil bety like mange luftledninger inn til ny stasjon som til dagens, da dagens to ledninger blir lagt som kabel i bakken på kortere strekninger inn mot stasjonen.

NVE vurderer at det kun er vipe som vil kunne få noe økt samlet belastning som følge av de beskrevne energitiltakene i området. Vipe flyr raskt og er dyktige til å manøvrere i lufta. Enkeltfugler vil derfor ikke være særlig utsatt for kollisjon. Imidlertid kan individer kollidere med kraftledninger når store flokker flyr sammen i trekkperiodene. Vipa har fluktspill over hekkeområdene om våren, og vil være utsatt for kollisjon i denne perioden. Selve anleggsarbeidet knyttet til bygging av nye ledninger vil være begrenset sammenlignet med byggingen av Krossberg transformatorstasjon, men som tidligere beskrevet vil anleggsarbeid i hekkeperioden kunne forstyrre vipa og føre til mislykket hekking.

Samlet vurderer NVE at kollisjonsrisikoen for vipe er begrenset og ikke får betydning for artenes lokale bestand, men at det likevel vil være noe mer kollisjonsrisiko for vipe i alternativ 1, siden det vil være flere luftledninger i dette alternativet. NVE mener det er mulig å redusere forstyrrelsene for hekkende fugl under anleggsarbeidet ved å unngå støyende anleggsarbeid i hekkeperioden for vipe (april–juni).

NVE vurderer på bakgrunn av dette at ny Krossberg transformatorstasjon sammen med andre planlagte energitiltak ikke får virkninger for vipe som er i konflikt med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

4.3.3.4 *Kostnadene ved miljøforringelse, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, §§ 11 og 12*

Naturmangfoldloven § 11 tilsier at tiltakshaver skal bære kostnadene ved miljøforringelse. NVE har anledning til å legge føringer i konsesjoner for eventuelle avbøtende tiltak som reduserer virkninger for naturmangfoldet. I naturmangfoldlovens § 12 står det at skader på naturmangfoldet skal unngås ved bruk av driftsmetoder, teknikk og lokalisering som ut fra en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultatene. NVE legger også til grunn at konsesjonsbehandlingen skal medføre at anlegget lokaliseres der de samfunnsmessige ulempene blir minst, jf. energilovforskriften § 1-2. Samtidig vil en eventuell konsesjon legge føringer for hvilke avbøtende tiltak Statnett må gjennomføre for å minimere skadene på blant annet naturmangfoldet. Vi viser blant annet til vurderingen av vilkår i kapittel 5.2. Statnett har søkt om to alternative plasseringer av tiltaket og NVE gir konsesjon til den plasseringen som gir minst negative virkninger for naturmangfold. På bakgrunn av dette mener NVE at naturmangfoldloven §§ 11 og 12 er tatt hensyn til.

Etter NVEs vurdering er det viktig at anleggsarbeid som kan berøre viktige leveområder gjennomføres og tilpasses slik at inngrepene i disse områdene blir minst mulige. NVE mener det i en konsesjon kan settes vilkår om å tilpasse anleggsarbeidet for å ta hensyn til naturmangfoldet og om å utarbeide en detaljplan, der blant annet avbøtende tiltak i anleggsperioden blir beskrevet nærmere.

4.3.3.5 *Oppsummering av virkninger på naturmangfold*

I alternativ 1 vil stasjonsarealet beslaglegge store arealer skog. Samtidig vil midlertidig riggområde beslaglegge dyrket jord og drenert myr som har grodd igjen. Tiltaket vil fragmentere dagens sammenhengende økologiske funksjonsområder. Deler av stasjonen vil også beslaglegge hekkeområder for vipe (CR). Stasjonen er samtidig plassert på et funksjonsområde for rødlistede arter (kyststorelav (VU) og grå punktlav (NT)). Det har også blitt observert de rødlistede fuglene hønsehauk og sivhauk. I tillegg er det deponert en del jordmasser hvor det forekommer en del fremmede plantearter mellom stasjonsområdet og gartneriet. På bakgrunn av vurderingen over vurderer NVE at alternativ 1 vil ha store negative konsekvenser for naturmangfoldet.

I alternativ 2 vil hoveddelen av tiltaksområde omfatte areal av eksisterende transformatorstasjon. Utvidelsen vil hovedsakelig beslaglegge skog og litt dyrket jord. Denne skogen er en forlengelse av kantvegetasjonen rundt Store Stokkavatn. Ved at denne skogen forsvinner vil det fragmentere dagens grønnstruktur og kan også forringe flaggermusas jaktområde. Samtidig ligger deler av riggområdet til tiltaket på mulig hekkeområde for vipe (CR). I tillegg er det deponert en del jordmasser hvor det forekommer en del fremmede plantearter mellom stasjonsområdet og gartneriet. På bakgrunn av vurderingen over vurderer NVE at alternativ 2 vil ha middels negative konsekvenser for naturmangfoldet.

NVE mener at virkninger for naturmangfold ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket, under forutsetning at det blir satt vilkår om at det tas hensyn til rødlistede fuglearter i anleggsperioden og spredning av fremmede arter unngås. NVE vurderer at alternativ 1 samlet sett gir vesentlig mer negative virkninger for naturmangfold enn alternativ 2.

4.3.4 *Virkninger for arealbruk, næringsinteresser og bebyggelse*

NVE viser til at anlegg for overføring og omforming av elektrisk energi er unntatt fra behandling etter plan og bygningsloven, jf. pbl. § 1-3. Dette betyr at det kan bygges uavhengig av planstatus, at det ikke skal lages reguleringsplan eller gis dispensasjon for slike anlegg, og at det ikke skal vedtas planbestemmelser for dem. Området er regulert til et landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF). Bruken av områdene er et viktig hensyn i konsesjonsvurderingene.

4.3.4.1 Alternativ 1

Transformatorstasjonen vil båndlegge et areal på ca. 41 000 m². I tillegg vil det stå igjen stasjonsareal av 13 000 m² der Lnett skal ha transformatorene sine. Samtidig kommer adkomstveien som vil være ca. 6 meter bred, fra vest inn til stasjonsområdet, samt omlegging av 300 kV ledning. Området preges i dag av skog, beitemark og åpent landskap. Hoveddelen av beslaglagt areal vil bestå av skog og deler dyrket jord.

Stavanger kommune har fremmet innsigelse til alternativ 1. Dette er på bakgrunn av at plasseringen er i en viktig lokal og regional grønnstruktur med høye verdier for landskap, natur og friluftsliv. Merknader i høringsuttalelsene informerer om at Tingbøskogen blir mye brukt av skoler, barnehager, fritidsklubber og privatpersoner.

NVE vurderer at alternativ 1 gir store negative virkninger for arealbruk, næringsinteresser og bebyggelse.

4.3.4.2 Alternativ 2

Hoveddelen av tiltaksområdet omfatter areal av eksisterende transformatorstasjon. Statnett søker om å utvide stasjonsarealet med 23 000 m². Denne utvidelsen vil hovedsakelig skje i skog, med unntak av 3500 m² på dyrket jord.

Ved alternativ 2 har Statnett søkt om å bygge en snuhammer vest for stasjonen som vil beslaglegge ca. 3000 m². Etter at Statnett er ferdig med anleggsarbeidet og transformatorstasjonen er satt i drift planlegger Statnett å dekke den til med stedegne vekstmasser og tilrettelegge for naturlig revegetering. De vil ikke gjerde den inn og hindre tilgang til arealet. På dette arealet har de søkt om eiendomsrett. Grunneier av dette arealet, Brit Selvåg, mener det er tilstrekkelig at Statnett får bruksrett for snuhammeren. Dette er et viktig produksjonsområde for Brit Selvåg, fordi de høster granbar, naturmateriale og mose til gartneriet. Statnett opplyser at det er nødvendig at de kan ha rask tilgang til snuhammeren, da denne brukes til å kjøre inn og ut transformatorer.

Hvorvidt det er hensiktsmessig for Statnett å ha eiendomsrett på snuhammeren, eller om det er tilstrekkelig å ha bruksrett, vil vi komme tilbake til i kapittel 6.

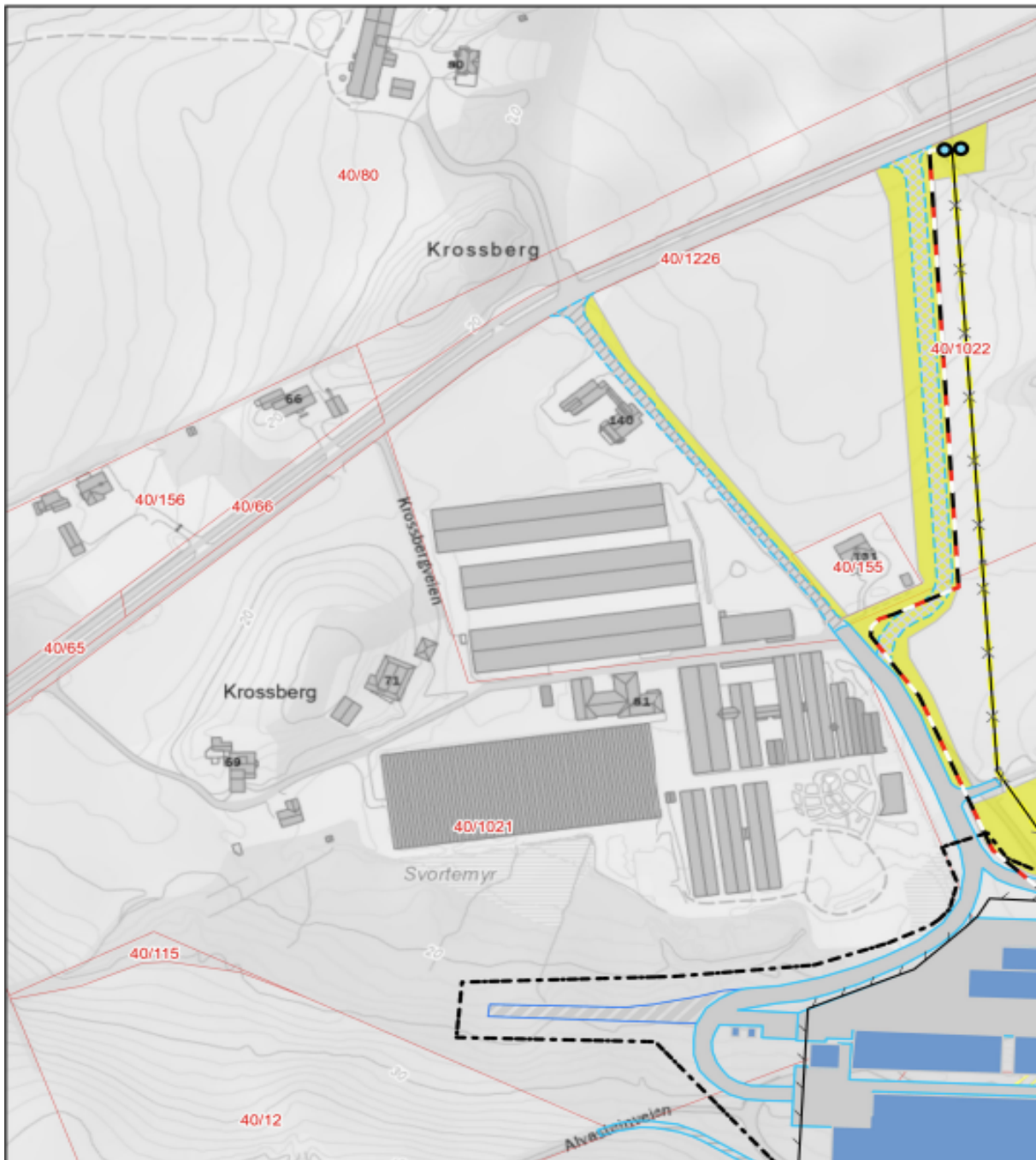
Ledningene nord og sør for stasjonen er søkt om lagt som kabel i bakken. I driftsfasen vil jordkabelen ikke beslaglegge noe areal.

Brit Selvåg mener også at Alvasteinveien ikke skal stenges (figur 9). Dette vil få økonomiske konsekvenser, fordi kundene til Selvåg gartneri og hagesenter i stor grad kjører via Alvasteinveien. Stavanger kommune mener at Alvasteinveien skal stenges for gjennomkjøring. Dette er på grunn av veiens begrensede funksjon, og at den vil beslaglegge verdifullt areal, herunder en del av Tingbøskogen. FNF er enig i at Alvasteinveien burde stenges for gjennomkjøring. De mener at dette kan løses ved å stenge for allmenn trafikk og etablere en vei etter landbruksforskriften. Denne veien kan etableres langs ytre gjerde og ikke kreve like store støttemurer og skjæringer. Etter innspill i høringsuttalelsene har Statnett søkt om å stenge Alvasteinveien. Derimot har Statnett søkt om en traktorvei langs sør- og østsiden av stasjonsgjerdet som gir mulighet for gjennomkjøring for landbruksmaskiner.

Flere grunneiere mister dyrket jord til tiltaket både midlertidig og permanent. Flere av grunneierne er kritisk til dette og spør om det er nødvendig å beslaglegge så mye dyrket jord. Samtidig vil Tor Birger Bjordal få luftegården og ridebanen midlertidig beslaglagt på grunn av riggområdet. På bakgrunn av dette har Statnett redusert riggområdet, som var søkt plassert på dyrket jord nord for stasjonen. Selv om riggområdet blir mindre, vil tiltaket fortsatt midlertidig beslaglegge luftegården og ridebanen til Tor Birger Bjordal. I tillegg har Vendel Marie Sægrov en bigård i planlagt trasé for midlertidig turvei sør

for stasjonen. Den planlagte nye traseen som skal gå fra Krossberg transformatorstasjon til Ullandhaug vil også komme i konflikt med bigården.

Helge Særgrov informerer at det er søkt om midlertidig riggplass og turvei på eiendommen hans. På denne delen av eiendommen er det et dobbelt steingjerde. For å unngå å ødelegge steingjerdet foreslår Statnett at de bygger en gangbro over steingjerde og/eller andre praktiske løsninger for å avbøte ulemper ved omlagt tursti i anleggsfasen. Statnett har også søkt om et midlertidig koblingsanlegg. Koblingsanlegget vil berøre steingjerde og medføre at deler av steinmuren må

midlertidig fjernes. Statnett planlegger å legge steinene til side og reetablere steingjerdet etter at koblingsanlegget fjernes.

Figur 9: Søkt om snuhammer og Alvasteinveien, vedlagt søknad av 16.10.2023.

Statsforvalteren i Rogaland foreslår at Statnett kan legge en vei fra 40/12 til en landbruksvei som går 100 meter vest på 40/71 som en adkomstvei til Alvasteinveien 100. De mener dette forslaget vil minimere inngrep i landbruksareal og naturareal. I opprinnelig søknad av alternativ 2 var et av veialternativene for adkomstvei til Alvasteinveien 100 et lignende alternativ som det Statsforvalteren foreslår. Brit Selvåg var kritisk til å ha en adkomstvei øst for Alvasteinveien 100, fordi dette området er utsatt for vær og vind. Selvåg mener at eieren av Alvasteinveien 100 ikke vil klare å holde veien oppe for snø. I tillegg er eier av Alvasteinveien 100, Ingunn Øverland, kritisk til at ene adkomstalternativet til Alvasteinveien 100 er lagt over dyrket jord vest for eiendommen. Statnett har derfor søkt om en ny veitrasé til Alvasteinveien 100, som vil beslaglegge mindre jordbruksareal, men større arealer av Tingbøskogen (figur 5). Stavanger kommune mener at dette forslaget er bedre, siden det ikke beslaglegger dyrket jord.

Etter merknader fra høringsuttalelsene reduserte Statnett arealet på innkjøringen av stasjonen. Tor Birger Bjordal skriver i høringsuttalelsen at arealbruken ved innkjøringen av stasjonsalternativ 2 kan reduseres ytterligere. Statnett begrunner størrelsen på innkjøringen med at behovet for svingradius for større kjøretøy legger føringer for mulige veiløsninger, men Statnett vil i detaljprosjekteringen se på om ytterligere optimalisering er mulig.

Tor Birger Bjordal og flere informerer også om at planlagt anleggsvei og jordkabelgrøft vil komme i konflikt med infrastruktur i grunn, drens- og samlegrøfter. Statnett skriver at de er kjent med konflikten og vil løse dette i tett dialog og samråd med grunneier. Ingunn Øverland vil at vann og kloakk til Alvasteinveien 100 skal kobles til det nye kloakkanlegget til stasjonen. NVE informerer om at vann og kloakk til Alvasteinveien 100 ikke blir påvirket av tiltaket og vil ikke tas med i vurderingen.

Statnett har behov for midlertidig å legge om eksisterende turvei sør for stasjonen. Turstien nord for stasjonen var originalt søkt om midlertidig omlagt. Det kom inn merknader på at plasseringen av midlertidig tursti nord for anlegget ikke var forsvarlig, siden den var plassert langs et anleggsområde. På grunn av dette fjernet Statnett midlertidig turvei nord for stasjonen fra søknaden. I tilleggssøknaden skriver Statnett at omlagte turveier vil ha samme krav til fremkommelighet som eksisterende turveier, og arealene vil bli tilrettelagt for revegetering og opprinnelig bruk etter anleggsperioden.

Maren Bjørheim og Ola Selvåg vil at Statnett skal informere om hvor det er planlagt deponi og hvor massene skal kjøres vekk. Statnett har skrevet i søknaden av mars 2023 at de legger til grunn at alle overskuddsmasser leveres til eksternt, godkjent deponi. NVE vil sette vilkår om detaljplan. I detaljplanen vil blant annet deponi bli beskrevet.

NVE er enig i at konsekvensene ved å beslaglegge dyrket jord vil gå ut over grunneiere av disse arealene. I tillegg vil riggområdet midlertidig beslaglegge lufttegården og ridebanen til Tor Birger Bjordal og turstien vil beslaglegge bigården til Vendel Marie Særgrov. NVE er enig i at konsekvensene ved å beslaglegge lufttegården, ridebanen og bigården vil gå ut over grunneiere av disse arealene i anleggsperioden. Etter endt anleggsperiode vil området tilbakeføres. Samtidig vil det midlertidige koblingsanlegget medføre at deler av steingjerdet til Helge Særgrov må midlertidig fjernes. Ved reetablering av steingjerdet mener NVE at koblingsanlegget vil ha små konsekvenser for steingjerdet.

NVE mener kabling av eksisterende 50 kV luftledninger på strekninger inn mot nordsiden av stasjon vil redusere ulempene for lokalmiljøet og grunneiere.

NVE mener det er positivt at Statnett har redusert arealbruken av innkjøringen i stasjonsalternativ 2. NVE forutsetter at Statnett vil se på om ytterligere optimalisering er mulig.

Det er derfor klart at alternativ 2 også har negative virkninger for grunneierne, selv om det meste av de permanente endringene skjer inne på eksisterende stasjonsområde.

4.3.4.3 NVEs oppsummering

Alternativ 1 beslaglegger store arealer av skog med stor verdi for lokale brukere, og noen arealer av dyrket jord. Stavanger kommune har fremmet innsigelse på dette alternativet på bakgrunn av at plasseringen er i en viktig lokal og regional grønnstruktur med høye verdier for landskap, natur og friluftsliv.

Hoveddelen av tiltaksområdet i alternativ 2 omfatter areal av eksisterende transformatorstasjon. Utvidelsen av stasjonen vil hovedsakelig permanent beslaglegge skog, med unntak av noen arealer av dyrket jord. I høringsuttalelsene informerte Tor Birger Bjordal om at riggområdet vil beslaglegge luftegården og ridebanen hans. NVE er enig i at stasjonsalternativ 2 vil få negative virkninger for grunneiere og brukere av arealene som berøres.

NVE mener at virkninger for arealbruk, næringsinteresser og bebyggelse ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket, under forutsetning av at det blir satt vilkår om at steingjerdet blir reetablert etter anleggsarbeidet er ferdig. NVE vurderer at alternativ 2 vil ha minst virkning på arealbruk, næringsinteresse og bebyggelse.

4.3.5 Magnetfelt

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) er ansvarlig myndighet for problemstillinger knyttet til elektromagnetiske felt og helse. NVE forholder seg til anbefalinger fra DSA og forvaltningspraksis fastsatt av Stortinget i St.prp. nr. 66 (2005-2006).

Grenseverdien for lavfrekvente magnetfelt fra strømmettet er 200 μT , og befolkningen vil normalt ikke bli eksponert for slike nivåer. Langvarig forskning på magnetfelt fra kraftledninger har ikke dokumentert noen negative helseeffekter ved eksponering av magnetfelt så lenge feltstyrken er lavere enn 200 μT . For å ta høyde for at det fortsatt eksisterer en liten vitenskapelig usikkerhet på området, skal det imidlertid ved etablering av nye kraftledninger ved eksisterende bygg vurderes tiltak som kan redusere magnetfeltet dersom det ved boliger, skoler eller barnehager overstiger 0,4 μT i årsgjennomsnitt.

4.3.5.1 Alternativ 1

Statnett sier at avstanden mellom nærliggende boliger og omsøkt ledning er så stor at magnetfeltet vil ligge langt under utredningskravet 0,4 μT . Stasjonen vil bli plassert nærmere Alvasteinveien 100. Basert på Statnett sine erfaringer og målinger utført ved andre stasjoner vurderer de at magnetfelt ved Alvasteinveien 100 vil være langt under tillatt grenseverdi på 200 μT og sannsynligvis under utredningsnivået på 0,4 μT .

4.3.5.2 Alternativ 2

Statnett sier at avstanden til nærmeste bolighus er i underkant av 100 meter, og ved slike avstander vil magnetfelt fra anlegget være langt under utredningsnivået på 0,4 μT .

4.3.5.3 NVEs oppsummering

Magnetfelt rundt stasjonsanlegg er høyest i umiddelbar nærhet til transformatorene, men feltstyrken avtar raskt med økende avstand. Med bakgrunn i gjeldende forvaltningspraksis finner NVE ikke grunnlag for å kreve ytterligere utredning av magnetfelt eller pålegge feltreduserende tiltak.

NVE mener at virkninger for magnetfelt ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket. NVE vurderer at ingen av stasjonsalternativene eller omlagte ledningstraseer vil føre til at permanente boliger får magnetfelt over utredningskravet 0,4 μ T.

4.3.6 *Virkninger for vassdrag*

I vannressursloven kapittel 2 inneholder alminnelige regler om vassdrag, og gjelder for alle tiltak i vassdrag. NVE viser spesielt til aktsomhetsplikten i vannressursloven § 5 som pålegger at vassdragstiltak og tiltak som berører vassdrag skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Ved utførte tiltak som er konsesjonspliktige etter vannressursloven vil NVE med hjemmel i vannressursloven § 59 vurdere pålegg om retting. Iverksetting av konsesjonspliktige tiltak uten nødvendig tillatelse er straffbart etter vannressursloven § 63. Vannressurslovens bestemmelser ivaretar de allmenne interessene i vassdraget og tiltakshaver er selv ansvarlig for eventuelle skader og ulemper for de private interessene i vassdraget som følger av tiltaket.

4.3.6.1 *Alternativ 1*

Stasjonsalternativet ligger i nedbørsfelt fra ca. 50 – 1000 meter avstand fra Store Stokkavatn, som er reservedrikkekilden for Stavanger. Både selve innsjøen og strandsonen rundt er viktig habitat for flere arter. Statnett vurderer at tiltaket ikke vil berøre vassdraget direkte.

Statnett vil benytte standard systemer for sikring av anlegget for å hindre oljeavrenning eller andre former for akutt forurensing. Planlagt systemer for overvannshåndtering anses å være en tilstrekkelig barriere for akutt forurensing av Store Stokkavatn. NVE er enig i Statnetts vurdering og anser dette som tilstrekkelig for å hindre forurensing i Store Stokkavatn.

4.3.6.2 *Alternativ 2*

Statnett opplyser at de må senke grunnvannstanden for tomta i anleggsfasen. Statnett vil vurdere mulige virkninger av dette når anlegget og behovet for senkningen er nærmere detaljert, og samtidig avklare behov for tillatelser etter annet lovverk.

Statnett har søkt om midlertidig anleggsområde på gnr. 40, bnr. 36, over bekken som fører inn til renseparken ved Store Stokkavatn. FNF ønsker at Statnett gjør en vurdering av hvordan anleggsvirksomheten vil påvirke vannforekomsten.

NVE mener det vil være hensiktsmessig at Statnett i en detaljplan beskrive hvordan anleggsvirksomheten kan påvirke bekken som krysser gnr. 40, bnr. 36 som fører inn til renseparken ved Store Stokkavatn. Statnett skal også beskrive hvordan senkning av grunnvannstanden kan påvirke området. Behov for avklaringer etter annet lovverk må beskrives, sammen med aktuelle tiltak som kan redusere påvirkningen.

4.3.6.3 *NVEs oppsummering*

Statnett vurderer at alternativ 1 ikke vil berøre Store Stokkavatn direkte, men stasjonen ligger innenfor nedbørsfeltet til Store Stokkavatn. For å håndtere eventuell indirekte påvirkning forutsetter NVE at Statnett benytter standard systemer for sikring av anlegget for å hindre oljeavrenning eller andre former for akutt forurensing.

I alternativ 2 må Statnett senke grunnvannstanden til tomta i anleggsfasen. Samtidig har de omsøkt midlertidig anleggsområde på gnr. 40, bnr. 36 over bekken som fører inn til renseparken ved Store Stokkavatn.

NVE vurderer planene slik de er fremlagt til ikke å kreve noen ytterligere behandling etter bestemmelsene i vannressursloven, uavhengig av hvilket alternativ som velges. Vi gjør oppmerksom

på at dersom planene endres eller det viser seg at allmenne interesser tilknyttet vassdraget kan bli berørt av tiltaket, kan dette utløse konsesjonsplikt etter vannressursloven, jf. § 8. Planene må i så tilfelle sendes NVE for vurdering.

NVE mener at virkninger for vassdrag ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket, under forutsetning om at Statnett beskriver i detaljplanen hvordan senkning av grunnvannstand vil påvirke området og hvordan bekken som krysser gnr. 40 bnr. 36 blir påvirket av anleggsarbeidet. Videre vurderer NVE at begge alternativene vil ha små konsekvenser så lenge det gjennomføres slik at det er til minst mulig skade og ulempe.

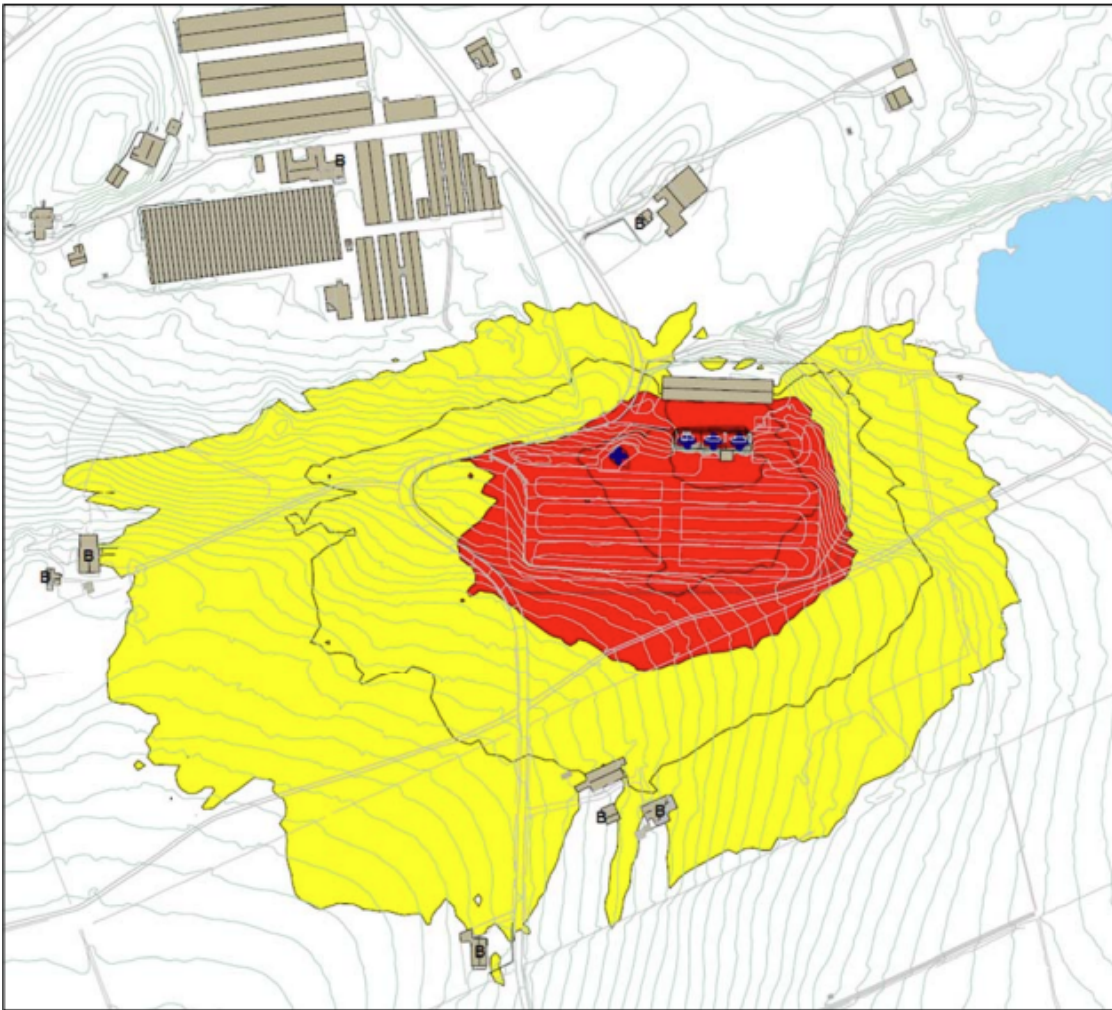
4.3.7 Naturfare

Ifølge NVEs aktsomhetskart ligger ingen av stasjonsalternativene innenfor aktsomhetsområder for snøskred, steinsprang og jord- og flomskred. Det er ikke indikasjon på at området er utsatt for kvikkleireskred. For å håndtere overvann i alternativ 1 har Statnett planlagt å etablere et fordrøyningsbasseng. I alternativ 2 søker Statnett om å utvide dagens fordrøyningsbasseng. For nettanlegg med hjemmel i energiloven § 3-1 vil ikke kravene til sikkerhet mot naturpåkjenninger i plan- og bygningsloven eller i TEK17 kapittel 7 gjelde. Tiltakshaver er likevel ansvarlig for å sørge for effektiv sikring og beredskap og at bygging av anlegget planlegges og gjennomføres med tilstrekkelig sikkerhet for mot naturfare, jf. §§ 3-5 og 3-7 i energilovforskriften. Videre plikter tiltakshaver å sørge for tiltak for å forebygge og begrense virkningen av ekstraordinære situasjoner. Dette følger av energiloven § 9-2 jf. § 9-1.

4.3.8 Støy og støv

4.3.8.1 Støy i driftsfasen

Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442, 2021) er lagt til grunn i støyvurderingen. T-1442 angir i tabell 1 utendørs grenser for industristøy med rentone (kontinuerlig støykilde). Denne er på L_{den} 50 dB på uteareal og utenfor vinduer til rom med støyfølsomt bruksformål.

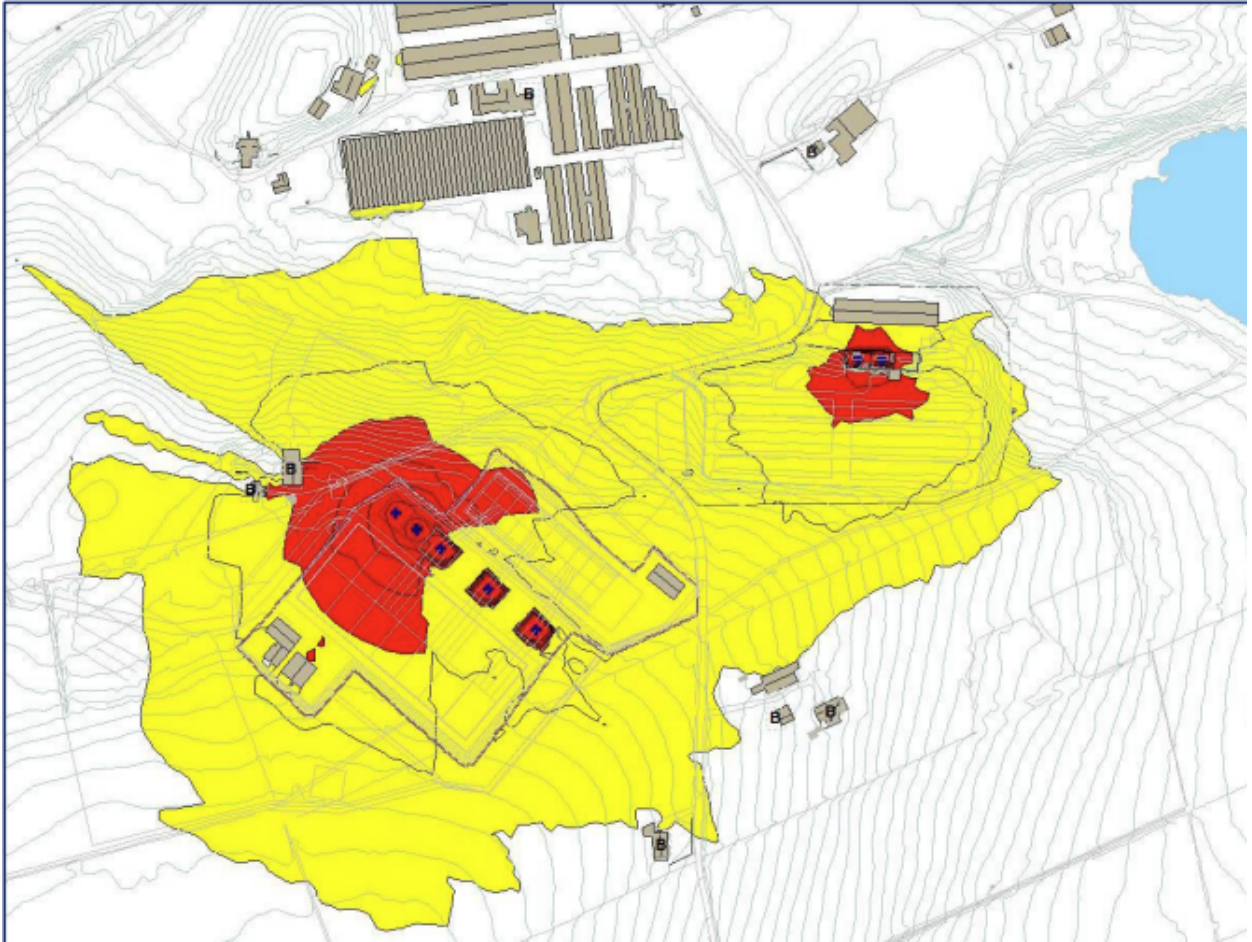

Figur 10: Støysonekart for dagens stasjon. Rød støysone viser $L_{den} > 60$ dB, gul støysone viser $L_{den} > 50$ dB. Bygninger merket med «B» er boliger. Figuren er vedlagt søknad av 30.06.2021.

Støyfølsom bebyggelse er definert som boliger, fritidsboliger, helsebygg, skoler og barnehager. I rapporten er det lagt til grunn at transformatorstøy ikke er impulspreget slik at maksimalnivå derfor ikke er relevant som grenseverdi. Det videre lagt grunn at transformatorer har kontinuerlig støy over hele døgnet, noe som gjør at L_{den} vil være dimensjonerende og ikke L_{Aeq24h} . Det er utført beregninger av støy i driftsfasen. Beregningshøyden er satt til fire meter over terrenget. Beregningen er gjort ut fra terrenget som ikke inkluderer vegetasjon som her kan antas å ha en påvirkning på støyutbredelse.

4.3.8.2 Alternativ 1

Beregningene viser at flere boliger, både i nord og i sør, ligger i gul støysone, som er over 50 dB, samt at Alvasteinveien 100 ligger i rød sone, som er over 60 dB (figur 11). Statnett har ikke foreslått noen avbøtende tiltak for å redusere støyet til nærmeste boligbebyggelse.

Figur 11: Støysonekart av alternativ 1. Rød støysone viser $L_{den} > 60$ dB, gul støysone viser $L_{den} > 50$ dB. Bygninger merket med «B» er boliger. Figuren er vedlagt 30.06.2021.

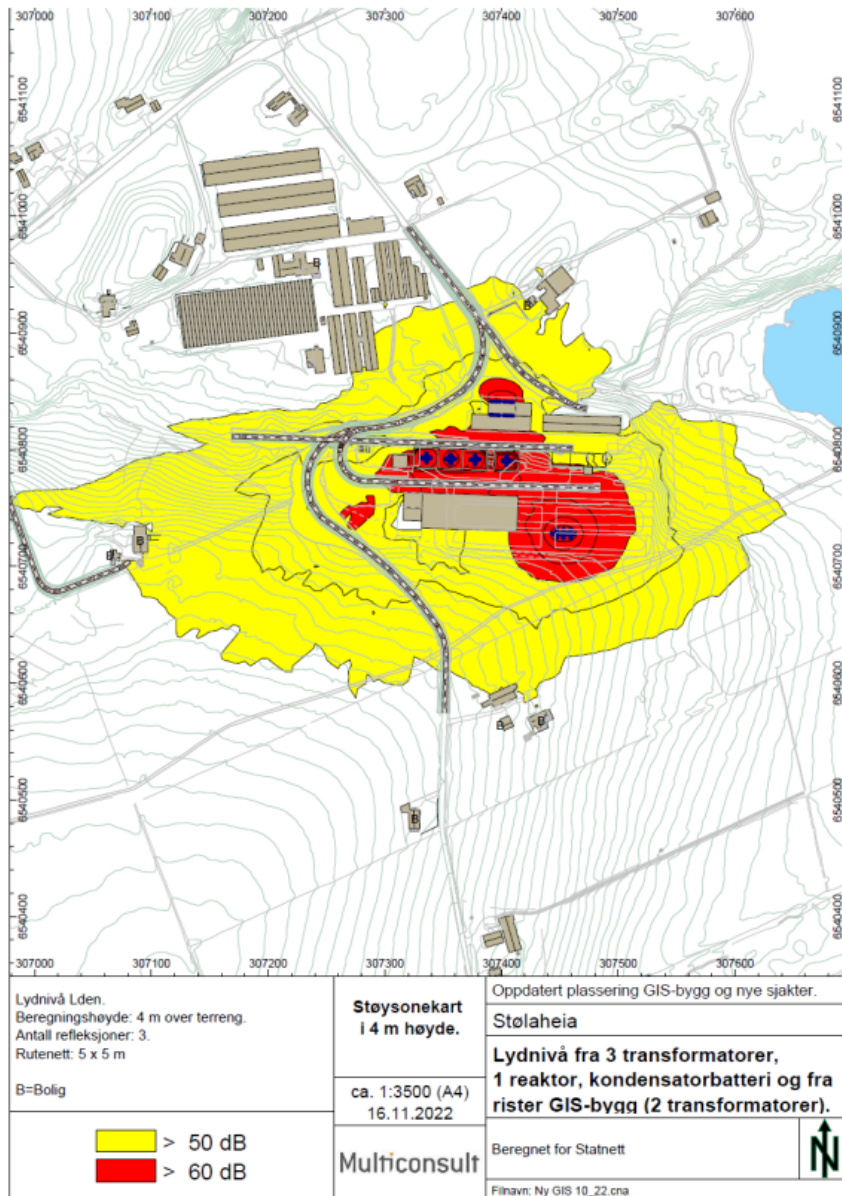
Statsforvalteren i Rogaland legger til grunn at anlegget utvikles med tanke på å tilfredsstillere grenseverdier i *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)* som ble revidert i 2021, både mht. omkringliggende boliger og virksomheter, og opplevd rekreasjonsverdi for tilgrensende friluftsområde. Brit Selvåg er bekymret for konsekvensene denne støyen vil få for driften av gartneriet hennes.

NVE konstaterer at støyberegningen viser at nærmeste bebyggelse vil få støynivåer over grenseverdien L_{den} 50 dB og bolighuset i Alvasteinveien 100 over L_{den} 60 dB. Etter NVEs vurdering vil det kreve dyre og omfattende tiltak for å redusere støyen til et nivå som ligger innenfor den anbefalte grenseverdier, men det vil være viktig å beskrive nødvendige tiltak i en detaljplan. NVE forutsetter at Statnett bygger anlegget slik at støyen ikke overstiger grenseverdien L_{den} 50 dB.

4.3.8.3 Alternativ 2

Beregningene viser at flere boliger, både i nord og i sør, ligger så vidt innenfor gul støysone, som er over 50 dB (figur 12). Sammenlignet med dagens støybilde vil det være færre boliger i gul støysone sør for stasjonen, mens nord for stasjonen vil det være en bolig mer i gule støysone (figur 10). I tillegg ligger drivhus som tilhører Selvåg gartneri delvis i gul støysone. På grunn av dette er Brit Selvåg bekymret for at det skal bli for mye støy på eiendommen hennes. Hun ber om at det bygges en jordvoll mot eiendommen hennes med et høyt støydempende gjerde. Selvåg ønsker at jordvollen skal gå på sørsiden av eiendommen hennes og rundt svingen til Alvasteinveien, for å redusere synligheten fra stasjonen og skjerme mot støy. Statnett mener at en slik jordvoll vil måtte etableres på vestsiden av veien, og vil kreve ytterligere beslag av areal, da fotavtrykket av en voll krever mye areal. Statnett

foreslår ikke å gå videre med vurderingen av jordvoll, men mener det er bedre å vurdere en skjermvegg på vestsiden av veien, forutsatt at det ikke kommer i konflikt med driften av gartneriet i anleggsperioden. I tilleggssøknaden viser Statnett til at mulige avbøtende tiltak for å redusere støybelastningen kan være å øke høyden på en eller flere vegger på transformatorsjaktene.

Figur 12: Støysonekart av alternativ 2. Rød støysone viser $L_{den} > 60$ dB, gul støysone viser $L_{den} > 50$ dB. Bygninger merket med «B» er boliger. Figuren er vedlagt søknad av 15.03.2023.

NVE konstaterer at støyberegningen viser at nærmeste bebyggelse vil få støynivåer over grenseverdien L_{den} 50 dB. Da deler av Selvågs drivhus delvis ligger i gul sone ut fra foreløpige beregninger, som ikke tar hensyn til vegetasjon, anser NVE at støy kan være en relevant problemstilling for Selvåg. Det samme gjelder for bolighusene nord og vest for stasjonsalternativet og driftsbygningen på sørsiden, som også ligger på grensen til gul sone.

Men NVE mener at å etablere en voll mot gartneriet vil gi langt større ulemper enn de fordelene det ville gi. En jordvoll vil beslaglegge store arealer av Selvåg sin eiendom og vil se unaturlig ut i terrenget. NVE setter krav om at detaljplanen skal beskrive avbøtende tiltak for støy i driftsfasen. Da er andre avbøtende tiltak mer aktuelle å vurdere, slik som Statnetts foreslåtte tiltak på transformatorsjaktene.

NVE forutsetter at Statnett bygger transformatorstasjonen slik at grenseverdien på L_{den} 50 dB, jf. *Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442, 2021)* og beskriver aktuelle avbøtende tiltak i en detaljplan.

4.3.8.3.1 NVEs oppsummering

Alternativ 1 vil etter gjennomførte beregninger medføre støynivåer L_{den} 50 dB for nærliggende bebyggelse, og L_{den} 60 dB for nærmeste bolighus. Alternativ 2 vil medføre støy over L_{den} 50 dB for nærmeste bebyggelse, hvorav ett bolighus og to næringsbygg. Begge alternativene vil dermed gi støynivåer over grenseverdien L_{den} 50 dB, men alternativ 1 kommer klart dårligere ut for temaet støy. NVE mener at virkninger for støy ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket.

NVE forutsetter at støynivået ved bygninger med støyfølsom bruk ikke overstiger L_{den} 50 dB, jf. *Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442, 2021)*, og *beregningsmetoder i Miljødirektoratets veileder M-2061*. Nødvendig støyreducerende tiltak skal beskrives i en detaljplan. NVE kan gjøre unntak fra dette kravet i forbindelse med godkjenning av detaljplanen, for det tilfelle støyreducerende tiltak i seg selv har for store kostnader eller andre ulemper.

4.3.8.4 Støy og støv i anleggsfasen

Bygging av en transformatorstasjon krever omfattende anleggsarbeid og transport, som både kan gi støv- og støybelastning i lokalmiljøet. Ifølge Statnett vil arbeidene medføre støy og støv som følge av skogrydding, graving, planering og transport for begge stasjonsalternativene. Flere av høringspartene uttrykker bekymring for hvordan støy og støv vil påvirke dyrehold og boligbebyggelse. Statnett vurderer at det vil kreve nokså kostnadskrevenne avbøtende tiltak for å bedre støy, støv og sikkerhet.

Statnett har søkt om å bygge en ny midlertidig anleggsvei på østsiden av Alvasteinveien. Anleggstrafikk på denne veien vil passere lengre fra gartneriet.

NVE konstaterer at planlagt anleggsarbeider vil gi en anleggsstøy som kan oppleves som forstyrrende for naboer. Husdyr i området, deriblant hester, vil også kunne forstyrres av anleggsstøy.

NVE konstaterer videre at anleggsarbeidene kan gi ulemper med støvflukt som kan medføre ulemper for naboer og dyrehold ved anleggsområdet og adkomstvegen. NVE stiller krav om at Statnett skal vurdere og beskrive mulige støvreduserende tiltak i detaljplanen og at *Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanleggingen (T-1520/2012)* legges til grunn i vurderingen av tiltak. Søknad om eventuell dispensasjon fra gjeldende regelverk skal behandles av rette forurensningsmyndighet.

4.3.9 Anleggstrafikk

4.3.9.1 Alternativ 1

Det har ikke kommet inn noen høringsuttalelser angående anleggstrafikk for alternativ 1. Statnett eller konsekvensutredningen har heller ikke kommentert på dette. Tiltaket vil medføre anleggstrafikk. NVE vurderer at anleggstrafikk kan være en ulempe for boliger i nærheten av tiltaket.

4.3.9.2 Alternativ 2

Opprinnelig hadde Statnett søkt om å bruke Alvasteinveien som anleggsvei. Flere høringsuttalelser var kritisk til hvilke ulemper dette ville medføre. Maren Bjørheim og Ola Selvåg mener Statnett burde utarbeide en risikovurdering knyttet til anleggstrafikken. På grunn av merknadene har Statnett søkt om å bygge en ny midlertidig anleggsvei på østsiden av Alvasteinveien (figur 4). Statnett informerer om at det kommer til å være mye anleggstrafikk de to første årene i tilknytning til grunn- og bygningsarbeid. Statnett vurderer at det vil kreve nokså kostnadskrevenne avbøtende tiltak for å bedre støy, støv og sikkerhet.

Tor Birger Bjordal var kritisk til at det var søkt om en midlertidig turvei nord for transformatorstasjonen. Bjordal opplyste om at det er mye trafikk på denne veien, og han lurer på om det er forsvarlig å lage en tursti langs et anleggsområde. På grunn av dette har Statnett fjernet den midlertidige turstien fra søknaden.

NVE mener at omsøkt anleggsvei øst for Alvasteinveien vil kunne dempe ulempene av anleggstrafikken. Det vil imidlertid være boliger langs anleggsveien kan bli påvirket av anleggstrafikken.

4.3.9.3 NVEs oppsummering

Statnett eller konsekvensutredningen har ikke beskrevet hvordan anleggstrafikken skal foregå for alternativ 1.

For alternativ 2 har Statnett søkt om å bygge en ny midlertidig anleggsvei på østsiden av Alvasteinveien. Statnett vurderer at det vil kreve kostnadskrevenne avbøtende tiltak for å bedre støy, støv og sikkerhet. NVE mener at omsøkt anleggsvei øst for Alvasteinveien vil kunne dempe ulempene av anleggstrafikken.

For å minimere konsekvensene av anleggstrafikken, mener NVE at detaljplanen skal beskrive avbøtende tiltak. NVE mener at virkninger for støy og støv i anleggsfasen ikke vil være avgjørende for at det kan gis konsesjon for tiltaket.

5 NVEs konklusjon og vedtak om søknad etter energiloven

5.1 Oppsummering av virkninger av tiltaket

Etter NVEs vurdering er behovet for å bygge nye Krossberg transformatorstasjon godt begrunnet. Ny stasjon er først og fremst begrunnet i behovet for å dekke både eksisterende kraftbehov og for å møte den økende etterspørselen. Begge de to stasjonsalternativene dekker dette behovet, men investeringskostnaden for alternativ 2 er ca. 110–125 millioner kroner høyere enn for alternativ 1.

Alternativ 1 vil medføre et varig og stort inngrep i landskapet, som vil svært synlig både i nærmiljøet og på større avstander, vurderer NVE. Stasjonen vil bli synlig for områder med stor verdi for friluftsliv og kulturmiljø. Tiltaket vil være i direkte konflikt med flere automatisk fredete kulturminner. Videre vil alternativ 1 beslaglegge Tingbøskogen, som er et viktig friluftslivsområde for skoler, barnehager, fritidsklubber og privatpersoner. I denne skogen er det også registrert flere rødlistede arter, som for eksempel hønehauk (VU), sivhauk (NT), tjeld (NT), grå punktlav (NT) og kystorelav (VU). Grå punktlav og kystorelav vil trolig gå tapt ved utbygging av alternativ 1. Alternativ 1 vil også beslaglegge hekkeområder til vipe. Alternativ 1 vil også føre til støynivå over L_{den} 60 dB for nærmeste bolighus, som er godt over grenseverdien på L_{den} 50 dB.

NVE vurderer at den visuelle fjernvirkningen for de nye anleggene i alternativ 2 ikke representerer noen stor endring sammenlignet med dagens situasjon. Ved at stasjonen blir lagt lavere i terrenget og koblingsanlegget fjernes, mener NVE at ny stasjon vil gi en liten forbedring. Kabling av eksisterende 50 kV luftledninger på strekninger inn mot stasjon på nordsiden vil også redusere ulempene for lokalmiljøet og grunneiere, etter NVEs vurdering. Alternativ 2 vil kreve at en del skog fjernes, som gir økt innsyn fra naboer, og NVE mener et aktuelt avbøtende tiltak vil være at Statnett planter tilsvarende vegetasjon mellom stasjonen og naboeiendommer, dersom grunneiere ønsker det. Støynivået ved de nærmeste byggene er beregnet å ligge på grensen til eller noe over grenseverdien på L_{den} 50 dB, og det bør vurderes tiltak for å redusere støyen. NVE vurderer andre virkninger for naboer og bebyggelse i driftsfasen som små. Tiltakets konsekvenser for arealbruk er i all hovedsak knyttet til beslaglegging av det som i dag er skog og en andel dyrket jord.

Anleggsarbeidene vil medføre ulemper i form av anleggstrafikk, støy og støv for naboer til tiltaksområdet og til veier med mest anleggstrafikk, uavhengig av hvilket alternativ som velges. Etter NVEs vurdering er det imidlertid ingen andre realistiske alternativer for gjennomføringen, og vi konstaterer at bygging av midlertidig ny anleggsvei i alternativ 2 vil redusere anleggstrafikken på Alvasteinveien.

5.2 NVEs vedtak

NVE mener at stasjonsalternativ 2 som Statnett har søkt om, er den løsningen som samlet er den beste for samfunnet. Vi mener merkostnadene med alternativ 2 sammenlignet med alternativ 1 oppveies av de reduserte negative virkningene for miljø og samfunn. Med vilkårene NVE stiller til konsesjonene mener NVE at tiltakenes fordeler for samfunnet klart oppveier ulempene for allmenne og private interesser. NVE gir derfor Statnett tillatelse til å bygge Krossberg transformatorstasjon med tilhørende nettilknytning og hjelpeanlegg. NVE gir også Lnett tillatelse til å bygge et gassisolert bygg med transformatorer. Videre får de tillatelse til å kable to 50 kV luftledninger nord for stasjonen og legge om én 50 kV jordkabel vest for stasjonen. Tillatelsen gis på vilkår om at Statnett fjerner sine eksisterende elektriske anlegg og hjelpeanlegg på dagens Stølaheia transformatorstasjon.

NVE mener fordelene ved tiltaket er større enn ulempene. I medhold av energiloven gir NVE konsesjon til Statnett SF for å bygge og drive elektriske anlegg med nødvendig hjelpeanlegg i Stavanger kommune i Rogaland, ref. NVE 202111576-103. Anleggene NVE gir konsesjon til er nærmere beskrevet i anleggskonsesjonen.

Samtidig gir NVE konsesjon til Lnett AS for å bygge og drive elektriske anlegg med hjelpeanlegg i Stavanger kommune i Rogaland, ref. NVE 202111576-119. Anleggene NVE gir konsesjon til er nærmere beskrevet i anleggskonsesjonen.

5.3 Vurdering av avbøtende tiltak og konsesjonsvilkår

I vurderingen av avbøtende tiltak og konsesjonsvilkår for transformatorstasjonen, viser vi til vurderingene i kapittel 4.3, der vi peker på aktuelle tiltak som kan redusere de negative virkningene av transformatorstasjonen og tilhørende anlegg. Det viktigste tiltaket for å redusere ulempene med transformatorstasjonen er å velge den plasseringen som samlet gir minst negative virkninger. Konsesjonsprosessen har fra tidlig planlegging, krav om tilleggsutredninger, tilleggsøknader og alle innspillene fra berørte interesser, gitt oss bedre løsninger enn det som først ble fremmet. NVE tar i vurderingen av avbøtende tiltak utgangspunkt i at stasjonsalternativ 2, utvidelse av dagens stasjon, er den plasseringen av stasjonen som gir minst negative virkninger for miljø, natur og samfunn.

5.3.1 Konsesjonsvilkår

På bakgrunn av NVEs vurdering av omsøkte tiltak i kapittel 4 stiller NVE følgende vilkår til anleggskonsesjonen:

Støy i driftsfasen

Støynivået ved de nærmeste boligene skal ikke overstige L_{den} 50 dB, jf. *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging* (T-1442) og beregningsmetoder i Miljødirektoratets veileder M-2061. NVE kan gjøre unntak fra dette kravet i forbindelse med godkjenning av detaljplanen.

Unngå sterkt støyende anleggsarbeid i hekkeperioder

Før oppstart av anleggsarbeid skal konsesjonær undersøke om det forekommer hekkende vipe på dyrka jord i tiltaksområdet og tilgrensende områder. Undersøkelsen skal gjennomføres for hver hekkeperiode i anleggsfasen og med bruk av kompetent personell. Dersom hekking forekommer, skal

støyende anleggsarbeid ikke skje i hekkeperioden for vipe i perioden fra 1. april til 30. juni. Med støyende anleggsarbeid mener NVE pigging, boring, helikopterflyging, sprengning og lignende. I tillegg skal anleggsområdet nord for stasjonstomten etableres utenfor hekkeperioden for vipe (april-juni). Hvis undersøkelser gjennomført av kompetent personell avdekker at det ikke er hekkende vipe på arealet i tidsrommet april-juni, kan anleggsområdet likevel etableres i denne perioden.

Vegetasjonsskjerming

Statnett skal erstatte vegetasjon de må fjerne ved utvidelse av stasjonsområdet mot nordvest og sør, med tilsvarende permanent vegetasjonsskjerm på gnr. 40, bnr. 1021, for å redusere stasjonens synlighet fra bebyggelsen og uteområder på eiendommen. Det forutsetter at grunneier gir tillatelse og tas med på råd i utformingen av vegetasjonsskjermen. Vegetasjonsskjermen skal beskrives i en detaljplan. NVE vurderer at dette kan gi god visuell skjerming for gnr. 40, bnr. 1021, og er et forholdsvis lite kostbart tiltak for Statnett.

Tiltak for å unngå å ødelegge steingjerde på eiendom gnr. 40, bnr. 73

For å unngå å ødelegge steingjerde på eiendommen til Helge Særgrov, stiller NVE krav om at Statnett skal bygge en gangbro over steingjerde og/eller finne andre praktiske løsninger for å avbøte ulemper ved den omlagte turstien i anleggsfasen. I deler av steingjerdet som må fjernes, skal Statnett reetablere steingjerde etter at midlertidige koblingsanlegg er fjernet. Tiltakene skal beskrives i detaljplanen. NVE mener det er viktig å ta vare på slike anlegg, og særlig når grunneier selv ber om det.

Fasade og farge av stasjonsbygg

Transformatorstasjonen skal utformes på en slik måte at synligheten minimeres fra omgivelsene. Stavanger kommune og grunneiere/naboer til stasjonen skal tas med på råd, og løsningen skal beskrives i en detaljplan.

5.3.2 *Vilkår om detaljplan*

De omsøkte tiltakene fra Statnett medfører anleggsarbeider av et slikt omfang at NVE mener det må stilles krav om at Statnett utarbeider en detaljplan som skal godkjennes av NVE før anleggsstart. NVE har utarbeidet en veileder for utforming av detaljplan.¹ Det forutsettes at Statnett drøfter planen med berørt kommune, veimyndigheter, kulturminnemyndigheter, grunneiere og andre rettighetshavere. NVE forutsetter at denne veilederen følges. Utover det som er beskrevet i veilederen, setter NVE vilkår om at følgende temaer skal beskrives og drøftes nærmere i detaljplanen:

- *Spredning av fremmede arter i forbindelse med anleggsarbeidene.* Som en del av detaljplanen skal det gjennomføres kartlegging av områder som berøres av anleggsarbeider, der det kan være høy risiko for spredning av fremmede arter. Det skal beskrives hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres for å hindre spredning av fremmede arter. Miljødirektoratets rapport *Håndtering av løsmasser med fremmede skadelige plantearter og forsvarlig kompostering av planteavfall med fremmede skadelige plantearter* skal legges til grunn for beskrivelsen.
- *Støy i driftsfasen.* Planlagte støyreducerende tiltak og støyberegning som dokumenterer ivaretagelse av støygrense, skal vedlegges.

---

¹ [Detaljplan for nettanlegg \(nve.no\)](https://nve.no)

- *Støv i anleggsfasen. Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanleggingen (T-1520/2012)* skal legges i grunn. Statnett skal redegjøre for mulige avbøtende tiltak for naboer til tiltaksområdet.
- *Støy i anleggsfasen. Klima- og miljødepartementets Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2021)* skal legges til grunn. Søknad om eventuell dispensasjon fra gjeldende regelverk skal behandles av rette forurensningsmyndighet. Statnett skal redegjøre for mulige avbøtende tiltak for naboer til tiltaksområdet.
- *Bekk.* Statnett skal beskrive i detaljplanen hvordan anleggsvirksomheten kan påvirke bekken som krysser gnr. 40 bnr. 36 som fører inn til renseparken ved Store Stokkavatn.
- *Grunnvannstand.* Statnett skal beskrive i detaljplanen hvordan senkning av grunnvannstanden i anleggsfasen vil påvirke området. Videre skal de beskrive tiltak som gjennomføres for å begrense skade.
- *Vegetasjonsskjerming.* Statnett skal erstatte fjernet vegetasjon, med tilsvarende vegetasjon for å redusere visuelle virkninger for de nærmeste naboene. Dette gjennomføres i samråd med naboene og beskrives i en detaljplan.
- *Utforming av fasade.* Statnett skal beskrive hvordan transformatorstasjonen skal utformes for å minimere synligheten fra omgivelsene. Utformingen skal dokumenteres med fasadetegninger, plan og snitt/oppriss som viser hvordan bygget er plassert i omgivelsene. Stavanger kommune og naboer/grunneiere skal involveres i vurderingene.
- *Vegetasjonsskjerming mellom transformatorstasjon og bebyggelse på gnr. 40, bnr. 1021.* Utforming av vegetasjonsskjermen skal beskrives, inkludert vegetasjonstype, størrelse og utforming, og vises på kart og med bilder/illustrasjoner.

5.4 Oppsummering av NVEs vurderinger

NVE har vurdert Statnetts søknad om å få bygge Krossberg transformatorstasjon. Vi har i dette notatet redegjort for vurderingsgrunnet og positive og negative virkninger av tiltaket. Etter energiloven kan det gi konsesjon til energianlegg som anses som samfunnsmessig rasjonelle, det vil si hvis de positive virkningene anses som større enn de negative.

Noen av tiltakets virkninger kan tallfestes og omtales som prissatte virkninger (investeringskostnader, endringer i taps- og avbruddskostnader, flaskehalskostnader osv.). Men mange av virkningene ved etablering av transformatorstasjoner, er såkalt ikke-prissatte virkninger (forsyningsikkerhet, visuelle virkninger for landskap, kulturmiljø, friluftsliv, bomiljø, naturmangfold osv.). Slike virkninger kan være vanskelig å tallfeste, og de samlede konsekvensene kan dermed heller ikke summeres opp til et positivt eller negativt resultat i kroner og øre. NVEs vurdering av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er derfor en faglig skjønnsvurdering.

Under er en oppsummering av prissatte og ikke-prissatte virkninger og NVEs vektlegging av disse for den løsningen NVE mener er best. Oppsummeringen gis i tabell, og baserer seg på NVEs vurderinger gjort i kapittel 4. Hensikten er å vise hvilke hensyn NVE har tillagt mest vekt ved avgjørelse av konsesjonsspørsmålet og eventuelle avbøtende tiltak.

I tabellen er NVEs vektlegging delt inn i kategoriene liten, middels og stor for å synliggjøre vår skjønnsmessige vurdering av ikke-prissatte konsekvenser.

Oppsummering av virkninger og avbøtende tiltak			
Prissatte virkninger			
Investeringskostnader	1090–1340 mill. kr		
Ikke-prissatte virkninger			
Tema	NVEs vektlegging	NVEs vurdering	Avbøtende tiltak og krav til detaljplan
Økt kapasitet <i>Les mer i kap. 4.2.2</i>	Stor vekt	Oppgradering av Stølaheia transformatorstasjon er vurdert som nødvendig for å møte fremtidig effektbehov	
Arealinngrep <i>Les mer i kap. 4.3.4</i>	Stor vekt	Stasjonsalternativ 2 vil utvide dagens arealbeslag med ca. 23 000 m ² . Dette vil hovedsakelig skje i skog.	Valg av stasjonsalternativ 2 framfor alternativ 1 gir ca. 18 000 m ² mindre nytt arealbeslag.
Visuelle virkninger <i>Les mer i kap. 4.3.1</i>	Stor vekt	Stasjonen vil ligge lavere i terrenget enn dagens stasjon og utendørs koblingsanlegg blir erstattet med et innendørs anlegg. Samlet gir dette reduserte fjern- og nærvirkninger.	Valg av alternativ 2 framfor alternativ 1 gir mindre visuelle virkninger. Dessuten pålegger vi vilkår om at vegetasjon som fjernes, erstattes med tilsvarende vegetasjon.
Naturmangfold <i>Les mer i kap. 4.3.3</i>	Stor vekt	Tiltaket vil fragmentere dagens grønnstruktur. Anleggsområdet vil også berøre mulig hekkeområde for vipe. Det befinner seg fremmede arter på tiltaksområde.	Valg av alternativ 2 framfor alternativ 1 vil redusere de negative konsekvensene for naturmangfold. Unngå støyende anleggsarbeid i hekkeperiode for vipe. Tiltaksområdet skal kartlegges for fremmede arter før anleggsarbeidet skal settes i gang.
Støy i driftsfasen <i>Les mer i kap. 4.3.8</i>	Middels vekt	Flere bolighus og en driftsbygning ligger innenfor gul støysone (over L _{den} 50 dB).	Statnett skal iverksetter støyreducerende tiltak, for å overholde grenseverdien for støy.
Støv og støy i anleggsfasen <i>Les mer i kap. 4.3.8</i>	Liten vekt	Tiltaket vil føre til anleggs- og trafikkstøy, i tillegg til støv fra anleggsarbeidet.	Statnett skal varsle naboer før særlig støyende arbeid. Støy- og støvreducerende tiltak skal vurderes og gjennomføres.
Anleggstrafikk <i>Les mer i kap. 4.3.9</i>	Liten vekt	Tiltaket vil medføre anleggstrafikk under anleggsperioden.	Anleggsvei øst for Alvasteinveien vil redusere ulempene av anleggstrafikken.
NVEs samlede vurdering/konklusjon:			
NVE mener at Statnetts søknad om å bygge Krossberg transformatorstasjon er godt begrunnet. Det er stor etterspørsel etter strøm i området, og etterspørselen forventes å øke i tiden fremover. NVE mener god detaljplanlegging er viktig, og vi har derfor satt konkrete vilkår i konsesjonen som etter vår mening vil redusere de negative virkningene i anleggsfasen og driftsfasen.			

5.5 Innsigelser

Alle mottatte innsigelser rettet seg mot stasjonsalternativ 1. Ved NVEs valg av stasjonsalternativ 2 gjenstår det derfor ingen innsigelser.

6 NVEs vurdering av søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Ekspropriasjon innebærer at en grunneier/rettighetshaver må gi fra seg eiendomsrettigheter eller andre rettigheter uten å godta dette frivillig, mot at det i en etterfølgende skjønns sak fastsettes erstatning. Dette vil kunne skje dersom grunneier/rettighetshaver og søker ikke lykkes i å forhandle seg fram til minnelige avtaler. NVE forutsetter at tiltakshaver forsøker å komme frem til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere jf. ekspropriasjonsloven § 12.

6.1 Hjemmel

Statnett har i medhold av lov om overføring av fast eiendom av 23. oktober 1959 (ekspropriasjonsloven) § 2 nr. 19 søkt om tillatelse til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene, herunder rettigheter for lagring, atkomst og transport. Ekspropriasjonsloven § 2 nr.19 gir hjemmel til å ekspropriere «*så langt det trengst til eller for (...) varmekraftverk, vindkraftverk, kraftlinjer, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg.*»

Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter for å bygge og drive de omsøkte anleggene.

6.2 Omfang av ekspropriasjon

Søknaden gjelder ekspropriasjon til nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift/vedlikehold, herunder rettigheter for lagring, atkomst, ferdsel og transport i forbindelse med bygging og drift/vedlikehold av de omsøkte anleggene.

Av søknadens grunneierliste framgår det at totalt 45 eiendommer på søknadstidspunktet av alternativ 2 var kartlagt som omfattet av ekspropriasjonssøknaden. Statnett søker om ekspropriasjon til eiendomsrett for følgende arealer:

- utvidelse av stasjonstomt på ca. 23 000 m²
- tilkomstvei
- snuhammer

Arealene berører eiendommene gbnr. 40/1021, 40/59 og 40/36.

Arealene er nærmere spesifisert i kartvedlegg til anleggskonsesjon (NVE ref. 202111576-103) og samtykke til ekspropriasjon (NVE ref. 202111576-118).

Statnett søker om ekspropriasjon til bruksrett for følgende arealer:

- *Lagring, ferdsel og transport*

Dette omfatter bruk av eksisterende veier og plasser til bygging og drift av anleggene, herunder også rett til nødvendig utbedringer. Samtidig omfatter dette nødvendig terrengkjøring og landing av helikopter til bygging og drift av anleggene på alle eiendommer som er oppført på grunneierlista, samt nødvendig rydding av skog som hindrer slik kjøring eller landing.

- *Anleggsområder*

Rett til å etablere midlertidige anleggsområder ved transformatorstasjonen.

- *Anleggsveier*

Rett til å etablere nye, permanente og midlertidige anleggsveier og kjørespor, og baseplasser.

Gjennomføring av anleggsarbeider, bruk av veier i forbindelse med anleggstransport og bruk av areal for midlertidige riggplasser er nærmere vurdert i kapittel 4. Riggplasser og adkomstveier/anleggsveier som Statnett vurderer å benytte i anleggsfasen er merket i kartvedlegg til anleggskonsesjonen (NVE ref. 202111576-103) og samtykke til ekspropriasjon (NVE ref. 202111576-118).

6.3 Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd: «*Vedtak eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade.*» Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen.

Statnett har søkt om ekspropriasjon for alle alternativene det er søkt om konsesjon til. Det vil være disse løsningene som til sammen skal vurderes ved den interesseavveining som skal gjøres for å ta stilling til ekspropriasjon. Det vil videre være den løsning det er gitt konsesjon for som danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

6.3.1 *Vurderinger av virkninger av konsesjonsgitte anlegg*

Bakgrunnen for søknaden om konsesjon og ekspropriasjon er behovet for å bedre forsynings sikkerheten sør i Rogaland, forberede nettet på økt kraftforbruk som følge av befolkningsvekst og rasjonell nettutvikling av regionalnettet til Lnett. Statnett søker om samtykke til ekspropriasjon, fordi det er nødvendig å erverve grunn- og rettigheter til oppføring av anleggene. For det tilfelle at Statnett ikke kommer til enighet om minnelig avtaler med alle berørte grunn- og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å bygge og drive anleggene. Erstatning for grunneieres og rettighetshaveres økonomiske tap vil da bli fastsatt gjennom rettslig skjønn.

NVE har vurdert at tiltakene som Statnett har søkt om er viktige bidrag for å oppfylle kravene til tilstrekkelig forsynings sikkerhet i Sør-Rogaland. Samfunnet er i stor grad avhengig av en god leveringssikkerhet av elektrisitet for å kunne opprettholde viktige funksjoner og fungere på en god måte. De omsøkte anleggene vil etter NVEs mening bidra til å øke forsynings sikkerheten til området. For mer utdypende vurderinger viser vi til kapittel 4.

Transformatorstasjonen vi gir konsesjon til medfører et arealbeslag på 23 000 m². For grunneiere betyr det direkte arealbeslag og/eller midlertidig eller permanent båndlegging av grunn på deres eiendommer. De vil i tillegg, i likhet med naboer og folk som ferdes i området, kunne oppleve støy og visuelle virkninger fra transformatorstasjonen.

Brit Selvåg er kritisk til at Statnett skal ha eiendomsrett på snuhammeren. Hun mener det er tilstrekkelig at hun beholder eiendomsretten og at Statnett får bruksrett. Hun begrunner dette med at hvis Statnett får eiendomsrett på snuhammeren, vil deler av eiendommen hennes bli utilgjengelig. Dette er et skogsområde som er et viktig produksjonsområde for gartneriet, fordi de høster granbar, naturmaterialer og mose. Statnett kommenterer at de har behov for rask tilgang til snuhammeren i tilfeller det kreves. De mener det er behov for stor grad av forutsigbarhet, og kontroll over arealet. Etter at Statnett er ferdig med anleggsarbeidet og transformatorstasjonen er satt i drift, planlegger

Statnett å dekke den til med stedege vekstmasser og tilrettelegge for naturlig revegetering. De vil ikke gjerde den inn og hindre tilgang til arealet.

NVE mener at det er nødvendig at Statnett har eiendomsrett på snuhammeren. Dette er på grunn av at Statnett trenger forutsigbarhet om arealet er klar til bruk, og rask tilgang dersom det oppstår uforutsette problemer i stasjonen. NVE legger til grunn at arealet vil være tilgjengelig for ferdsel. NVE vil derfor gi Statnett samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett til snuhammeren.

For øvrig viser NVE til vurderingene av tiltaket, inkludert vurdering av alternativer, som er gjort i kapittel 4 og oppsummeringen i kapittel 5.

6.3.2 *Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gavn enn til skade*

Interesseavveiningen i denne saken innebærer at hensynet til samfunnets interesse i forsyningssikkerhet, sammen med reduserte energitap og avbruddskostnader avveies mot hensynet til de grunneiere eller rettighetshavere som blir berørt og til andre allmenne interesser knyttet til miljø i vid forstand, se kapittel 4.

Enkeltpersoner vil i varierende grad bli direkte berørt av bygging og drift av de anleggene det er gitt konsesjon til. NVE mener allikevel at de samfunnsmessige fordelene ved dette tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier eller rettighetshaver. NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordelene ved de anleggene det er gitt konsesjon til utvilsomt er større enn skader og ulemper som påføres andre.

6.4 **NVEs samtykke til ekspropriasjon**

Det foreligger grunnlag etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd, jf. § 2 nr. 19 til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene Statnett har søkt om. NVE viser til vedtak om samtykke til ekspropriasjon, ref. NVE 202111576-118.

NVE vil på denne bakgrunnen gi Statnett samtykke til ekspropriasjon til de anleggene vi anbefaler at de gis konsesjon til. Statnett gis eiendomsrett til nødvendig utvidelse av stasjonstomten, snuhammeren, tilkomstvei, og bruksrett til bygging av nye, midlertidige anleggsveier og anleggsområder.

NVE gjør samtidig oppmerksom på at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom begjæring av skjønn ikke er framsatt innen ett år etter endelig vedtak er fattet, jf. ekspropriasjonsloven § 16. NVE forutsetter at Statnett forsøker å komme fram til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere. Dersom dette ikke er mulig, skal den enkelte grunneier kompenseres gjennom skjønn.

6.5 **Forhåndstiltredelse**

Statnett søker om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25. Forhåndstiltredelse innebærer at tiltakshaver kan sette i gang anleggsarbeidet før skjønn er avholdt og erstatning er fastsatt. Normalt forutsetter samtykke til forhåndstiltredelse at skjønn er begjært. NVE har foreløpig ikke realitetsbehandlet denne delen av søknaden, og vil avgjøre søknaden om forhåndstiltredelse når skjønn eventuelt er begjært.

Vedlegg A - Oversikt over lovverk og behandlingsprosess

A.1 Energiloven

For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

A.2 Ekspropriasjonsloven

Tiltakshaver har også søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven. I utgangspunktet skal tiltakshaver forsøke å inngå minnelige avtaler med grunneiere og rettighetshavere for å sikre seg nødvendige rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av de elektriske anleggene. For det tilfelle det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle grunneiere og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Etter ekspropriasjonsloven § 2 nr. 19 er *kraftliner, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg* mulige ekspropriasjonsformål. I tillegg til ekspropriasjon er det vanlig å søke om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn. Det er NVE som er ansvarlig for behandlingen etter ekspropriasjonsloven.

A.3 Samordning med annet lovverk

A.3.1 Plan- og bygningsloven

Kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 er ikke omfattet av plan- og bygningsloven, med unntak av lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting. Dette innebærer at:

- konsesjon kan gis uavhengig av planstatus
- det skal ikke utarbeides reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det kan ikke vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

Behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngår i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal framlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensynene som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende regulering til vern kan for eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven skal i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, noe som betyr at det skal registreres kraftledninger med tilhørende byggeforbudssoner i samsvar med regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som et skravert område. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig.

Unntaket fra plan- og bygningslovens plan- og byggesaksbestemmelser gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggetekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling av kommunen. I denne saken har ikke tiltakshaver søkt om slike byggverk.

A.3.2 Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturlandskap, skal avklares mot kulturminneloven (kulml.) før bygging. Generelt skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatiske fredete kulturminner, jf. kulml. § 9. Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

A.3.3 Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter videre forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Vedlegg B – Sammenfatning av høringsuttalelser

Innkommne merknader til opprinnelig søknad

Konsesjonssøknad og søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse ble sendt på høring 31.08.2021. Fristen for å komme med høringsuttalelser til søknaden ble satt til 20.10.2021. Stavanger kommune ble bedt om å legge søknaden med konsekvensutredningen ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden med konsekvensutredning ble kunngjort to ganger i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis og Norsk lysingsblad.

Følgende instanser fikk søknaden på høring: Fortidsminneforeningen Rogaland fylkesavdeling, Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Landbruksdirektoratet, Lnett AS, Miljødirektoratet, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet i Rogaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges naturvernforbund, Norsk Botanisk Forening avd. Rogaland, Norsk Ornitologisk Forening Rogaland, Rogaland Bonde- og Småbrukarlag, Rogaland Bondelag, Rogaland KFUK-KFUM speidere, Rogaland Natur og Ungdom, Rogaland Syklistforening, Stavanger Kajakklubb, Stavanger O-klubb, Stavanger Turistforening Hovedkontor og Vesterlen Krets av Norges Speiderforbund.

Statnett orienterte berørte grunneiere, naboer og gjenboere om fristen for å komme med uttalelser.

NVE mottok totalt 24 høringsuttalelser til søknaden. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 13.12.21. Uttalelsene og Statnetts kommentarer er sammenfattet under.

Regionale og lokale myndigheter

Statsforvalteren i Rogaland (19.10.21) har flere merknader til søknaden.

Støy: Statsforvalteren legger til grunn at anlegget utvikles med tanke på å tilfredsstillere grenseverdier i *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)* som ble revidert i 2021, både mht. omkringliggende boliger og virksomheter, og opplevd rekreasjonsverdi for tilgrensende friluftsområde.

Friluftsområde: Området er leveområde for rådyr. Deler av midlertidig anleggsområde C1 legger beslag på gjenværende myr/våtmark i området. Det legges til grunn at dette området blir benyttet på en måte som ikke nødvendiggjør graving i myren, at denne blir beskyttet og at området som helhet blir tilbakeført til opprinnelig stand etter bruk. Det er også registrert hønsehauk i nærheten, dette kan føre til at det blir begrensinger for enkelte typer tiltak, som for eksempel sprenging i hekketiden.

Landskap og friluftsliv: Tiltaket vil ha lokalt stor negativ påvirkning på landskapet ved at den lokale planteskogen forsvinner, noe som også vil påvirke opplevelseskvaliteten av dette området for de som benytter seg av turstier rundt Store Stokkavatn. Det vil også være negativt for grønnstrukturen mellom Store Stokkavatn og Hålandsvatnet. De støtter forslagene til avbøtende tiltak i konsekvensutredningen, og legger til grunn at disse tas i bruk for at transformatorstasjonen skal få minst mulig negativ landskapspåvirkning.

Statnett kommenterer at de skal legge *Retningslinjene for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)* til grunn for deres planlegging. Statnett jobber med vurdering av mulige tiltak for å redusere støy for nærliggende boliger og vil ha en videre dialog med berørte og myndighetene om dette for å fastsette hva som er de mest effektive tiltakene.

De skriver også at midlertidige anleggsområder vil bli tilrettelagt for naturlig revegetering etter bruk. Detaljer om hvordan midlertidige areal benyttes og tilbakeføres vil bli beskrevet i detaljplanen for

tiltakene som blir sendt NVE for godkjenning før anleggsarbeidene kan starte opp. Statnett avventer NVEs vurdering av hvilke vilkår som skal knyttes til anleggsgjennomføringen for å avbøte negative virkninger for hønsenhauk og andre verdier og interesser som blir berørt.

Rogaland fylkeskommune (19.10.21) skriver at området har stort potensial for funn av automatiske freda kulturminner. I tillegg finnes det er røysfelt (id. 72304) med uavklart verneverdi delvis innenfor tiltaksområdene (C1 og stasjonsområdet) som kan være et gravfelt fra førreformatorisk tid. Verneverdien må avklares gjennom en arkeologisk undersøkelse. Fylkesrådmannen fremmer innsigelse til konsesjonssøknaden, som en følge av undersøkelsesplikten i henhold til at kulturminneloven § 9 ikke er oppfylt og at forholdet til automatisk freda kulturminner ikke er avklart, jf. kulturminneloven § 3 (jf. § 8, 1. ledd).

Rogaland fylkeskommune fremmer innsigelse til den omsøkte plasseringen av Krossberg transformatorstasjon. Kunnskapsgrunnlaget i den oversendte konsesjonssøknaden er ikke tilstrekkelig til å ta stilling til plasseringen.

Statnett kommenterer at de legger til rette at undersøkelser etter § 9 i kulturminneloven gjennomføres i alle konsesjonssaker. Tidspunkt for gjennomføring av undersøkelser kan variere, men følger energilovens krav om at konsesjonssøknaden skal inneholde en konsekvensutredning, mens nye undersøkelser og avklaringer iht. kulturminneloven må være gjort før tiltaket settes i gang.

Rogaland fylkeskommune v/fylkesutvalget (21.10.21) mener at kunnskapsgrunnlaget i den oversendte konsesjonssøknaden ikke er tilstrekkelig til å ta stilling til plassering av transformatorstasjonen.

Fylkesutvalget ber NVE kreve at flere alternativer konsekvensutredes, og at det gjennomføres en samlet vurdering av prissatte og ikke-prissatte konsekvenser.

Fylkesutvalget mener at landskapsvirkningene av omsøkt tiltak må utredes bedre. Nær- og fjernvirkningene av tiltaket på landskapet må analyseres og illustreres. Det må vurderes justeringer av anleggets plassering på den omsøkte lokaliteten for å dempe landskapsvirkningen og de negative konsekvensene for friluftsliv.

Statnett kommenterer at de avventer NVEs vurdering av kunnskapsgrunnlaget før de igangsetter eventuelle videre utredninger av alternativer eller fagtemaer, bortsett fra synlighetskart for omsøkt anlegg og en utredning av muligheter for å senke anlegget i terrenget.

Videre skriver Statnett at de skal få vurdert landskapsvirkningen av å senke stasjonen fra søkt om kote 46 til ca. kote 37. Senkning av anlegget kan påvirke arealbeslag på grunn av større graveskrånninger. Senkning vil medføre ekstra kostnader til grunnarbeid og endre noe på løsninger og skjæringer for adkomstvei.

Stavanger kommune (18.11.21) fremmer innsigelse mot søknaden med bakgrunn i følgende:

- plassering i viktig lokal og regional grønnstruktur med høye verdier for landskap, natur og friluftsliv
- mangelfull vurdering av barns og unges interesser i området
- mangelfull alternativvurdering av lokalisering i byområdet generelt og i nærområdet på Krossberg
- manglende utredning av klimakonsekvenser

Stavanger kommune mener også at eksisterende vei skal benyttes for adkomst til anlegget.

Stavanger kommune anbefaler at den nye 300 kV-ledningen inn til ny Krossberg stasjon etableres som kabel i bakken pga. hensyn til natur og landskap, landbruk, støy, arealbruk, folkehelse og estetikk, og forutsetter en videre dialog omkring dette.

Avbøtende tiltak for prosjektet må fastsettes i samarbeid med kommunen når endelig lokalisering er bestemt.

Rigg- og anleggsområder samt deponier bør lokaliseres på allerede opparbeidede arealer/transformasjonsområder fremfor å beslaglegge grønnstruktur/landbruk/naturområder. Dette gjelder bl.a. myrområdet vest for byggetomt.

Stavanger kommune forutsetter at det i tilknytning til senere detaljprosjektering, når mulige inngrepssoner er rimelig avklart og kartfestet, stilles krav om registrering av naturverdier iht. naturmangfoldloven og at kulturminnefaglig kompetanse kontaktes.

Statnett viser til vurdering av alternativ plasseringer i søknaden og vår begrunnelse for å ikke gå videre med utredning av disse, og avventer NVEs vurdering av behov for utfyllende utredning av alternativer eller fagtemaer. Statnett har igangsatt utredning av mulighet for å senke anlegget i terrenget på omsøkt plassering for å redusere landskapsvirkning. Statnett vurderer mulighet for adkomst fra Alvasteinveien som et dårligere alternativ enn de omsøkte, primært på grunn av stigningsforhold som vil gi behov for omfattende tiltak på eksisterende vei for å gi akseptabel kurvatur og veibredde. Statnett har vurdert ulike arealer til bruk for midlertidig deponering av masser og som riggplasser og lager for anleggsarbeidet, men ser ingen åpenbare alternativer til omsøkte arealer. Statnett går gjerne i dialog med kommunen eller grunneiere om konkrete alternativer i forbindelse med detaljplanen.

Tekniske instanser og andre sektormyndigheter

Statens vegvesen (11.10.21) skriver at det er foreslått ny veitilknytning til Krossbergveien, endelig plassering og utforming av kryss med fylkesveien må avklares med Rogaland fylkeskommune som veieier. Det må sikres at nytt kryss tilfredsstillende veinormalkravene med hensyn til bredde, frisiktsoner og svingradier for større kjøretøy som skal betjene transformatorstasjonen.

Statens vegvesen kan ellers ikke se at tiltakene kommer i konflikt med eksisterende eller fremtidig veinett i området, hverken når det gjelder endret masteplassering eller ny transformatorstasjon.

Statnett skriver at de skal ta høringsuttalelsen til etterretning.

Avinor (15.06.21) informerer om at omsøkt transformatorstasjon vil bli liggende innenfor den horisontale delen av flygningsflaten til bane 18. Transformatorstasjonen og byggekraner vil ikke komme i konflikt med den horisontale delen av innflygningsflaten til bane 18.

Avinor gjør oppmerksom på at kraftledninger gjelder følgende regelverk:

- Rapportering og registrering av luftfartshinder til Statens kartverk av *kapittel II i Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder* av 15.07.14.
- Merking av luftfartshinder i medhold av *kapittel III* i samme forskrift. Det er Luftfartstilsynet som håndhever denne forskriften og kan gi pålegg om utbedring dersom merkingen av hindrene (kraftledningene) ikke er gjort i henhold til forskriften. Luftfartstilsynet vil kunne gi veiledning i hvordan merkingen skal gjennomføres.

Kraftledninger kan utgjøre hindringer for luftfarten for de selskapene som operer lavtflygende fly og helikopter. Tiltakshaver bør derfor kontakte selskaper som operer med slike luftfartøy.

Interesseorganisasjoner

Forum for natur og friluftsliv Rogaland (20.10.21) er kritiske til plasseringen av omsøkt transformatorstasjon. De vil at Statnett skal finne nye alternative plasseringer som er på nedbygde arealer eller industritomter.

FNF skriver at tiltaksområde er registrert som et svært viktig friluftsområde. Kunnskapsgrunnlaget om naturverdiene i Tingbøskogen er dårlig. Botaniker Sverre Bakkevig har registrert flere arter enn det som fremkommer av konsekvensutredningen.

Svartemyr er i dag et leveområde for amfibier. Her har Statnett omsøkt anleggsområde i byggeperioden. FNF forventer at Statnett lager en plan for hvordan de skal hindre negativ påvirkning og utslipp i myren under anleggsområde.

FNF skriver at Tingbøskogen er en furuskog med innslag av kystfuruskog. Det er funnet forekomster av store hekseringer av sopp og trestjerners matsopp. Skogen veksler fra tørr furuskog i sør til våt bjørkeskog i nord, en interessant plantesosiologisk gradient. Bunnvegetasjonen er rik med bringebær, bjørnebær, bregner og mose. De mer fuktige områdene med liggende død ved og rot er gode vekstområder for alger, lav og mose. Det er viktige miljøindikatorer for skogen sammen med vindfall og stående død ved. Den døde veden gir også mulighet for hakkespett til å finne mat og lage reir.

FNF skriver at transformatorstasjonen vil være svært synlig, siden den er plassert 25 meter høyere i terrenget enn dagens stasjon. På grunn av dette mener FNF at det burde være krav om å utarbeide synlighetskart.

Ved godkjenning av søknad krever FNF at eksisterende Stølaheia transformatorstasjon blir fullstendig sanert og at alle drenerende masser blir gravd opp slik at man kan gjeninnføre stedegen vegetasjon. I tillegg vil de at Statnett kjøper inn en skog av tilsvarende størrelse og tilgjengelighet innenfor fastlands-Stavanger. Samt overdrar denne eiendommen til Stavanger kommune og sikrer full arealnøytralitet.

Statnett kommenterer at 0-alternativet ikke gir mulighet til overgang til 132 kV som Lnett har behov for. Flyttes stasjonen bort fra området vil det bli behov for å etablere 132 kV forbindelser opp til dagens stasjon samt videre mot Randaberg og Ullandhaug.

Statnetts viser til KU for vurdering av friluftaktiviteten og antallet personer som blir berørt. I KU er konsekvensgraden satt ut fra faglige kriterier og metodikk som er beskrevet i rapporten. Statnett merker seg at FNF henviser til at en botaniker nylig har registrert mer verdifull naturrikdom enn fremlagt KU. Statnett avventer NVE sin vurdering av kunnskapsgrunnlaget før vi eventuelt igangsetter supplerende utredninger for dette temaet. Området merket "C1 midlertidig anleggsplass" er tenkt tilbakeført til opprinnelig tilstand etter endt prosjekt, avhengig av hvilket alternativ for permanent adkomst som blir valgt. Det vil trolig bli lagt et dekke av stein og pukk på duk i anleggsperioden, eventuelt stålplater der det blir mye anleggstrafikk.

Statnett skriver at ved fullstendig sanering av dagens stasjon må Lnett fjerne 50 kV anlegget i Stølaheia Dette vil medføre store kostnader for omlegging av kabler og linjer og at det må bygges et nytt 50 kV koblingsanlegg et sted som også vil kreve areal og ha en betydelig kostnad. Det vil være behov for eksisterende 50 kV-anlegg i Stølaheia i flere tiår fremover.

Grunneiere, naboer og privatpersoner

Brit Ågot Å. Selvåg (02.09.21) kritiserer plasseringen av transformatorstasjonen. Den er planlagt på et skogsareal som Selvåg skriver er veldig viktig for lokalbefolkningen. Den blir brukt som et turmål for skoler, barnehager, fritidsklubber og privatpersoner. Den har også et rikt dyreliv, som blant annet

rådyr, ekorn og flere arter fugler. Selvåg informerer om at ornitologer har registrert to hekkende hønsehaukpar i Tingbøskogen. Hun skriver også at det har vært salamander i Svartemyr.

Selvåg er også kritisk til nærheten av transformatorstasjonen til eksisterende boliger i nord og sør. I tillegg skal det bygges ca. 3500 nye boliger ved Tingbøskogen. Disse er planlagt ca. 300 meter inn fra Revheimsveien. Selvåg skriver at transformatorstasjon vil ligge ca. 500 meter fra de nye boligene.

Selvåg informerer om at på eiendommen ved Alvasteinveien 100 er det spor etter vikinger, som mulig kan ha vært et hov, en gård eller kultplass.

Selvåg mener konsekvensrapporten er for dårlig. Hun er kritisk til at det ikke har blitt utført befarings, og at de bruker data fra 2005–2006 og 2014. Hun savner også et synlighetskart i konsekvensutredningen. Hun vil at Statnett skal utrede flere alternative plasseringer for transformatorstasjonen og at de utreder GIS-anlegg.

Selvåg gartneri og hagesenter planlegger å bygge et parkområde med mulig uteservering. Disse planene vil bli vanskelig med støy, visuell forurensing og med ev. ledninger over området.

Statnett skriver at landskapsvirkning er vurdert i KU. Datagrunnlaget er vurdert som middels godt til å kunne vurdere verdi. Delområdet C1 Hålandsvatnet - Stokkavatnet vurderes å ha stor landskapsmessig verdi og at det blir betydelig miljøskade som følge av tiltaket. Samlet konsekvens for landskap vurderes å være middels negativ. Anlegget vil ikke bli lagt på høyeste punkt i området. Statnett skriver at slik det fremgår av konsesjonssøknaden så vil stasjonen bli senket opptil 5 meter fra dagens terreng. Master vil ha omtrent samme høyde som i dag. KU ser også ut til å ha samme vurdering som Selvåg når det gjelder konsekvens for friluftsliv for delområde C1 (*alvorlig miljøskade*). Samlet konsekvensgrad er vurdert til stor negativ miljøskade, selv om de resterende delområdene har ubetydelig eller noe miljøskade.

Statnett kommenterer at Selvåg gir mange forslag til alternative nettløsninger for regional og sentralnettet på Nord-Jæren. Statnett og Lnett har sammen gjennomført konseptvalgutredning og konkludert med at beste løsning samlet sett er at sentralnettstasjoner ved eller i nærheten av Bærheim og Stølaheia videreføres. Å samle funksjonen til Bærheim og Stølaheia i én stasjon vil gi større miljømessige inngrep på grunn av behov for store omlegginger i både Lnett og Statnett sine nett, og bli en langt dyrere løsning. Overgang til 132 kV gir økt kapasitet i regionalnettet og gjør at videre investeringer i sentralnettet kan utsettes (konseptbesluttet tredje sentralnettledning fra Bærheim, se vedlegg 4 til konsesjonssøknaden). En av grunnene til at Krossberg er en god plassering er nettopp at eksisterende 50 kV-nett er bygget ut fra dette området.

Veronica Doyer (15.09.21) er negativ til hugging av Tingbøskogen. Doyer påpeker hvor viktig Tingbøskogen er, da den blir brukt av flere barnehager, skoler, idrettslag og privatpersoner. Hun mener at det burde utredes flere alternative plasseringer av den nye transformatorstasjonen.

Statnett kommenterer at konsekvensene for de brukere av skogsområdet som Doyer omtaler er etter Statnetts syn hensyntatt i KU.

Siri Langfeldt (01.11.21) skriver at Tingbøskogen er et viktig friområde for folk, hvor det også befinner seg utallige dyr, fugler, insekter, planter og sopp.

Statnett skriver at etter deres syn er de fleste forholdene som Langfeldt trekker frem knyttet til friluftsliv, naturmiljø og landskap hensyntatt i konsekvensutredningen. Statnett skriver at de vil legge til at stasjonen kun vil være opplyst i helt spesielle tilfeller der arbeid må gjennomføres kveld eller natt.

Arild Lerang (05.10.21) er kritisk til at han får en ledningsmast på jordet sitt som vil beslaglegge dyrket jord.

Statnett skriver at i den grad det er mulig forsøker Statnett å legge mastepunktene i tomtegrense eller på annet sted som minimerer driftsulemper for landbruket. Omsøkt tiltak ligger i sin helhet utenfor grensene for bysone C i kommuneplanen.

Leif Olsen og Karin Bjørndal m.fl. (01.11.21) mener at å fjerne Tingbøskogen vil fragmentere grøntarealet ned til Store Stokkavatn og videre til Hålandsvatnet. Dette vil påvirke viktige trekkruiter og habitat for dyr. Tingbøskogen er en egenartet og verdifull furuskog, der mye lys slipper gjennom trekronene og sikrer at bunndekket har gode forhold. Å fjerne Tingbøskogen vil også ødelegge et mye brukt fritidsområde.

De viser til at Statnett opplyser at dagens Stølaheia transformatorstasjon vil bli fjernet og fundamentet vil bli pigget ned 20 cm under bakkenivå. Olsen og Bjørndal m.fl. har vanskelig for å se at dette er tilstrekkelig for at ny vegetasjon skal kunne etablere seg.

Omsøkt Krossberg transformatorstasjon vil ligge på en høyde, som vil være veldig synlig. De mener influensområdet som er satt til fire km er for lite, og at nye Krossberg transformatorstasjon vil redusere landskapets verdi.

De etterspør bedre konsekvensutredning med befaring og synlighetskart, og mener Statnett må utrede GIS-anlegg.

Statnett kommenterer at de har lagt vurderingene som framkommer i KU til grunn i vår søknad. KU er gjennomført av et selskap med kvalifisert kompetanse og etter gjeldende metodikk for konsekvensutredninger. NVE må vurdere behov for eventuelle tillegg til det utredningsunderlaget som ligger ved søknaden.

Statnett skriver at fremtidige planer om utbygging ved Madla/Revheim var kjent for utreder. Lnetts planer om nye 132 kV ledninger nordover fra Stølaheia var også kjent for utreder.

Helge Thingbø (01.11.21) skriver at omsøkt transformatorstasjon vil ødelegge et verdifullt naturområde for lokalbefolkningen. Tingbøskogen blir mye brukt som turområde, spesielt av barnehager og skoler. I tillegg er det mange forskjellige arter som befinner seg der. Thingbø mener også at beliggenheten til transformatorstasjonen vil gjøre at den blir synlig på lang avstand. Thingbø foreslår nedgraving av anlegget, skjerming med voll og planting av trær som avbøtende tiltak.

Statnett skriver at omsøkte tiltak er nødvendig for å møte forventet økning i strømforbruk i området nord for Hafrsfjord. Et viktig bidrag til økt belastning i området er planene om 4000 nye boliger ved Madla/Revheim. Det vil ikke være mulig å skjule alle installasjonene i Krossberg transformatorstasjon for innsyn. Stativene vil være det som rager høyest på stasjonsområdet. Statnett vil forholde seg til eventuelle krav til tiltak for å redusere innsyn som måtte bli gitt i konsesjonen.

Statnett skriver at de vil få vurdert landskapsvirkningen av å senke stasjonen fra omsøkt kote 46 til ca. kote 37. Senkning av anlegget kan påvirke arealbeslag på grunn av større graveskrånninger. Senkning vil medføre økte kostnader til grunnarbeid og endre noe på løsning og skjæringer for adkomstvei.

Statnett skriver at forslaget om 12-20 meter høy beplantet voll vil bli et meget kostbart og arealkrevende anlegg, som kan stride mot krav om at det ikke skal være innsyn i transformatorsjaktene.

Bjørn Larsen og Hanna Selvåg Larsen (19.10.21) skriver at Tingbøskogen er et mye brukt grøntområde, blant annet av Sunde skole, barnehager og speidere. De har sett rådyr, grevling, ekorn, kattugler, hauker, gulspurv, rødstrupe og vipe i Tingbøskogen. I tillegg har de sett treet kristtorn.

Statnett kommenterer at de har etter en samlet vurdering valgt å omsøke ny Krossberg transformatorstasjon på det som i søknaden omtales som alternativ A. Søknaden er tydelig på at denne plasseringen har ulemper for bruk og opplevelse av området. Vi har allikevel valgt å ikke utredde de andre alternativene videre siden de framstår å ha klart større ulemper enn alternativ A. Hvis NVE pålegger Statnett videre utredning av de vurderte eller andre alternativer vil Statnett følge opp dette. Statnett vil bemerke at kristtorn ikke er angitt som en truet art i Artsdatabankens rødliste for truede arter (2021), men kan selvsagt ikke utelukke at det finnes verdier i området som ikke har framkommet gjennom konsekvensutredningene. Statnett viser til KU (vedlegg 2 til konsesjonssøknaden) for redegjørelse av metodikk som er benyttet og hvilke data som har ligget til grunn for vurderingene der.

Christer Lie (19.10.21) er kritisk til at transformatorstasjonen skal bygges på Tingbøskogen. Han mener skogen er opp mot 80–90 år gammel og et viktig grøntområde for befolkningen i Stavanger.

Statnett kommenterer at de har lagt vurderingene som framkommer i KU til grunn i vår søknad. KU er gjennomført av et selskap med kvalifisert kompetanse og etter gjeldende metodikk for konsekvensutredninger. NVE må vurdere behov for eventuelle tillegg til det utredningsunderlaget som ligger ved søknaden.

Helga Hovland (19.10.21) er kritisk til at Krossberg transformatorstasjon er omsøkt bygget på et viktig grøntområde. Tingbøskogen er mye brukt av innbyggere i Stavanger. Hovland etterspør andre alternativer til plassering av transformatorstasjonen.

Statnett skriver at høringsinnspillet viser at det omsøkte berørte skogsområdet har stor verdi for rekreasjon og friluftsliv i området, noe som også framkommer av KU vedlagt søknaden. Søknaden viser også hvilke alternativer som er vurdert og hvorfor Statnett har valgt å ikke gå videre med noen av disse.

Frank Strobl (19.10.21) skriver at plassering av transformatorstasjonen på en topp vil gjøre den svært synlig for områdene rundt. Strobl mener også at Statnett burde utrede GIS-anlegg, og at de burde vise til hvor mye karbon som frigjøres ved å hogge ned Tingbøskogen.

Statnett skriver at de ikke har fått utarbeidet synlighetskart i forkant av søknad, men disse er bestilt og vil bli oversendt NVE og publisert så raskt de foreligger. Statnett vil få utarbeidet synlighetskart både for omsøkt løsning og for en løsning der transformatorstasjonen er noe senket i terrenget. I søknaden er det presentert enkle visualiseringer av omsøkte tiltak. Vi vet imidlertid at omsøkt plassering vil ligge noe lavere i terrenget, og være litt mindre synlig enn alternativ C sør for Krossberg. Statnett anser alternativ B og D som samlet sett klart dårligere enn omsøkt alternativ, og har derfor valgt å ikke utrede disse til samme nivå.

Statnett skriver at ut fra kart i Stavanger kommune sin høringsuttalelse har Statnett beregnet at omsøkt område lagrer ca. 1.600 tonn CO₂ over 20 år. Med kommersielt tilgjengelig teknologi vil et GIS-anlegg kreve 5–10 tonn av gassen SF₆, som har 23500 ganger høyere klimaeffekt enn CO₂. Selv om det føres nøye kontroll over bruk av SF₆, forekommer det lekkasjer fra anleggene i driftsperioden. Statnett anslår at ca. 20 % av gassmengden må erstattes i løpet av anleggets levetid, dvs. 1–2 tonn SF₆, tilsvarende 23.500 til 47.000 tonn CO₂. Selv om et GIS-anlegg reduserer arealbruken noe og man velger en løsning med redusert bruk av SF₆, må man forvente økte klimagassutslipp sammenlignet med omsøkt løsning.

Einar Solheim (20.10.21) vil at Statnett skal utrede andre alternative plasseringer av transformatorstasjonen. Solheim er kritisk til at grøntarealet skal forsvinne. Han skriver at Lnett har fått i oppdrag å utrede nye linjer fra Stølaheia til Randaberg og videre nordover. Utvidelsen av kapasiteten vil sikkert sette ytterligere krav til å utvide nettet nordover og ytterligere press på det som er igjen av grøntområder i Stavanger.

Statnett skriver at de viser til konsekvensutredningen for vurdering av verdien av grøntareal.

Statnett skriver at Lnett har sendt søknad til NVE om etablering av nye 132 kV kraftledninger nordover (Krossberg–Harestad-Nordbø samt Harestad og nye Nordbø transformatorstasjoner). Tilgang til 132 kV på Krossberg er viktig for å kunne levere strøm til abonnenter i området og bedre forsyningsikkerheten på Rennesøy og Finnøy via en fremtidig forbindelse på 132 kV mot Ryfylke.

Statnett ser ingen behov for å etablere sentralnett lenger nord enn Krossberg nå. Statnett og Lnett sine inntekter reguleres strengt av NVE. Selskapene har ingen økonomisk fordel av å overinvestere. Selskapenes anslag på fremtidig kraftbehov publiseres offentlig og vil bli vurdert av NVE i konsesjonsbehandlingen. Krossberg vil bli en stasjon av normal størrelse, og planlegges med sikring i henhold til gjeldende regelverk og på et vis som tar hensyn til stasjonens viktighet.

Carina Brandtzæg (20.10.21) er kritisk til at et viktig rekreasjonsområde som er mye brukt av lokalmiljøet, planlegges fjernet. Hun mener at Statnett kan beslaglegge dyrket jord i stedet. Brandtzæg vil at Statnett skal utrede andre mulige plasseringer for transformatorstasjonen.

Statnett skriver at de har lagt til grunn i planleggingen at permanente tiltak i minst mulig grad bør beslaglegge dyrket jord, noe de oppfatter er i tråd med nasjonale føringer. I forbindelse med områdereguleringen for Madla–Revheim gav Statnett innspill til Stavanger kommune som bidro til at det er satt av plass til to alternative traséer for kabel til erstatning for Statnetts ledning gjennom området. Statnett har forpliktet seg til å kable vår ledning over Madla–Revheim dersom Stavanger kommune eller utbyggerinteresser dekker merkostnaden som dette medfører. Et slikt tiltak vil også kreve konsesjon fra NVE.

Thorleif Sunde og Arild Lerang (20.10.21) skriver at 300 kV–ledningen til transformatorstasjonen vil beslaglegge dyrket jord av dem som vil medføre store driftsmessige og økonomiske konsekvenser. Sunde og Lerang foreslår å legge ledningen i bakken.

I tillegg skriver de at Tingbøskogen er et viktig tur- og rekreasjonsområde for innbyggere i Stavanger.

Statnett skriver at i den grad det er mulig planlegger de plassering av master i eiendomsgrenser eller på areal som av andre grunner ikke kan dyrkes. I dette tilfellet ville det medføre flere eller vesentlig høyere master. Det vil medføre merkostnad på ca. 3–5 MNOK og gi større negativ konsekvens for landskap enn omsøkt løsning. Statnett er kjent med at ledninger over dyrket jord kan medføre ulemper og inntektstap som Sunde og Lerang anfører. Erstatning for tapene vil bli utbetalt etter vanlige erstatningsmessige prinsipper. Når det gjelder magnetfelt så henviser Statnett til kapittel 6.2 i søknaden. Statnett vil påpeke at vi har søkt om tillatelser i henhold til energiloven og ikke i henhold til kommunal regulering etter plan og bygningsloven. Rekkefølgekrav i områdereguleringen for Madla–Revheim, dvs. kabling og etablering av muffestasjon for overgang til luftledning, er derfor ikke relevant. Eventuell hugging av skog vil bli gjort på et vis som ikke medfører fare for tredjepart.

Emily Leontine Halvorsen (20.10.21) er kritisk til hvor synlig transformatorstasjonen blir og til at den medfører hogging av Tingbøskogen.

Hun mener også at konsekvensutredningen ikke er god nok, og at Statnett burde lage et synlighetskart. I tillegg mener hun at det burde ha blitt gjennomført befaringer og beregninger av klimagassutslipp. I tillegg mener Halvorsen at det bør utredes alternative plasseringer.

Som avbøtende tiltak foreslår hun at etter riving av eksisterende Stølaheia transformatorstasjon, bør området tilbakeføres, revegeteres og plantes trær som kan skjule deler av anlegget mest mulig.

Statnett skriver at deres vurdering er at konsekvensene for omsøkt tiltak er gjennomført i henhold til Miljødirektoratets tverrsektorielle veileder for konsekvensutredning på miljøtema, M-1941. Veilederen beskriver både overordnet og temaspesifikk metodikk. Datagrunnlagets kvalitet er angitt som godt for naturmiljø, kulturminner og friluftsliv. For landskap angis datagrunnlaget som middels godt ettersom høyde på anleggene ikke var bestemt når utredningen ble gjennomført.

Statnett kommenterer at landskapsvirkningen er omtalt av flere høringsparter og Statnett har igangsatt supplerende utredning av dette temaet.

Når det gjelder Halvorsens ønske om at prosjektet må revurderes og forslag om delt løsning viser Statnett til søknadens kapittel 4 og vedlegg 4.

Forhold knyttet til vann, avrenning og rensepark er omtalt i konsekvensutredningen og inngår i vurdering av konsekvensgrad for naturmiljø. Det prosjekteres med tiltak for håndtering av sedimenter og avrenning i anleggsfasen og i driftsfasen. Dette er omtalt i søknaden og vil bli detaljert videre i miljø- transport og anleggsplan iht. gjeldende lovverk, herunder hensyntagen til EUs rammedirektiv for vann.

Halvorsens ønske knyttet til sanering er iht. Statnetts søknad. Statnett vil forholde seg til eventuelt andre avbøtende tiltak som måtte bli bestemt i konsesjonen.

Lise Olsen (21.10.21) er kritisk til plasseringen av transformatorstasjon på grunn av hvor viktig Tingbøskogen er for befolkningen, og fordi transformatorstasjonen vil være svært synlig. Olsen mener Statnett burde se på andre alternative plasseringer av transformatorstasjonen.

Statnett skriver at varsel blir sendt til eiere av eiendommer som ligger inntil 100 meter fra omsøkte tiltak. Statnett er glad for at Olsen likevel ble kjent med våre planer gjennom annonsering i lokal presse. At stasjonen blir synlig fra store områder er hensyntatt i KUs konsekvensvurdering av teamet friluftsliv (*stor negativ konsekvens*).

Charlotte Ruså-Lie og André Ruså-Lie (22.10.21) skriver at Tingbøskogen er et hjem for et rikt naturliv. Området er også hjem for flere arter som ifølge Artsdatabasen er kategorisert som noe eller veldig utrydningstruet. Hjort og rådyr observeres også i området. Ruså-Lie mener konsekvensutredningen er for dårlig. De mener det burde vært utført befaringer av lokalkjente biologer. De påpeker at utbygging av omsøkt transformatorstasjon vil fragmentere grøntarealet ned til Store Stokkavatn og Hålandsvatnet.

Statnett skriver at konsesjonssøknad og KU viser at den omlagte turstien blir liggende i gul støysone, både langs ny Krossberg stasjon og Stølaheia. I dag ligger deler av turstien i rød sone forbi Stølaheia.

At Tingbøskogen er viktig for beboere i området er kjent informasjon og er tatt hensyn til i fastsettelse av konsekvensgraden for friluftsliv i KU. Det er også tatt hensyn til kjente utbyggingsplaner. Valgt plassering er den som minimerer investeringsbehovet og behov for nye inngrep.

Nærhet til boliger er et av kriteriene som blir vurdert når det skal bygges nye anlegg. Statnetts vurdering er at omsøkt plassering minimerer samlede negative virkninger.

Vendel Marie Sægrov (01.11.21) er kritisk til omsøkt plassering av transformatorstasjonen på grunn av at denne plasseringen vil være tett på boliger rundt transformatorstasjonen, og at den vil fjerne et viktig grøntareal. Tingbøskogen inneholder et yrende dyreliv i område, med for eksempel hønehauk, vipper, tjeld, låvesvale, ekorn osv.

Sægrov skriver at transformatorstasjonen vil gi en ekstrem visuell forurensing, siden stasjonen er omsøkt på en høyde.

Transformatorstasjonen vil beslaglegge dyrket jord av Sægrov. Dette er hun negativ til.

Sægrov er kritisk til utredningen. Hun etterspør utredning av alternative løsninger som ikke berører matjord, LNF-områder eller bebyggelse. Det burde også utredes GIS-anlegg.

Sægrov forslår avbøtende tiltak hvis omsøkt transformatorstasjon blir godkjent:

- Voll/tett vegetasjon/gjerde rundt anlegget. Helst senke anlegget ned i terrenget.
- Ledningsspenn legges som kabel i bakken.
- Bygge et GIS-anlegg.

Statnett skriver at de forholdene som Sægrov nevner om friluftsverdier for nærområdet er etter Statnetts syn hensyntatt i KU, som konkluderer med alvorlig miljøskade for delområdet C1 Hålandsvatnet–Stokkavatnet. Det samme gjelder landskapsvirkning, virkning for jord og skogbruk og naturmangfold. Det blir behov for 3–5 dekar av Sægrovs eiendom. Erstatning for tapene vil bli utbetalt etter vanlige erstatningsmessige prinsipper.

Sægrov sier at det burde være mulig å fase ut Stølaheia transformatorstasjon når Bærheim stasjon i Sandnes skal reinvesteres. Statnett henviser til søknadens vedlegg 4 som omtaler disse forholdene. Statnett mener videre at Sægrovs henvisning til at en transformatorstasjon bygges under bakkenivå i Stockholm sentrum ikke er relevant for omsøkte tiltak. Forholdene som gjorde at GIS ble vurdert som riktig løsning for Lyse transformatorstasjon i Forsand er heller ikke relevante (for eksempel rasfare).

Sægrov stiller spørsmål ved behovet for anlegget. Dette er begrunnet i søknaden og vedlegg 4.

Statnett vil forholde seg til eventuelle krav i konsesjonen når det gjelder utforming av omlagt turvei.

Helge Sægrov (01.11.21) skriver at den nye stasjonen burde bygges som et GIS-anlegg på arealet der eksisterende Stølaheia transformatorstasjon ligger. I tillegg mener han at ledninger inn til den nye transformatorstasjonen skal kables. Han mener også at transformatorstasjonen ikke burde beslaglegge dyrket jord.

Statnett skriver at Krossberg transformatorstasjon vil forsyne området nord for Hafrsfjord. Det meste av lasten er i Stavanger sentrum, og infrastrukturen for forsyning av området, samles allerede i dagens Stølaheia stasjon. Statnett har redegjort for hvorfor det ikke er riktig å bygge om Stølaheia i søknaden. Omsøkte omlegging av 300 kV ledning inn til ny Krossberg stasjon vil mer enn fordoble avstanden til Sægrovs hus.

Innkomne merknader til tilleggssøknad

Tilleggssøknaden ble sendt på høring 01.04.23. Fristen for å komme med høringsuttalelser til søknaden ble satt til 01.06.23. Stavanger kommune ble bedt om å legge søknaden med konsekvensutredningen ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden med konsekvensutredning ble kunngjort i Stavanger Aftenblad, Rogalands Avis og Norsk lysingsblad.

Tilleggssøknaden ble sendt til alle som fikk opprinnelig søknad på høring, i tillegg til alle som uttalte seg til denne. Statnett orienterte berørte grunneiere, naboer og gjenboere om fristen for å komme med uttalelser.

NVE mottok totalt 27 høringsuttalelser til søknaden. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 06.07.23. Uttalelsene og Statnetts kommentarer er sammenfattet under.

Regionale og kommunale myndigheter

Stavanger kommune (30.05.23) aksepterer et anlegg som er beskrevet i tilleggssøknaden. Stavanger kommune mener at foreslått ny tilkomstvei til Alvasteinveien 100 må forsøkes samordnet med eksisterende landbruksveier for å spare areal.

I tillegg skriver de at den utredete, men ikke omsøkte, nyetableringen av Alvasteinveien som kommunal vei etter anleggsfasen ikke bør gjennomføres. Dette er på grunn av veiens begrensede funksjon, og at den vil beslaglegge verdifullt areal, herunder en del av Tingbøskogen.

Innsigelser mot tidligere konsesjonssøkt alternativ opprettholdes.

Statnett kommenterer at de har vurdert nytt forslag for tilkomst til Alvasteinveien 100 som berører mindre matjord, men tar noe mer areal Tingbøskogen. Tidligere omsøkt tilkomst omdisponerer 4-4,5 daa dyrket jord til veiareal. I detaljprosjekteringen av omsøkte anlegg jobber Statnett videre med tiltak for å avbøte støy. Tilleggssøkte tiltak gjør at støy reduseres mot sør og sørvest, men øker for bolig og næringsbygg i nord og nordvest.

Statsforvalteren i Rogaland (05.06.23) er positiv til at Statnett søker om et nytt alternativ som innebærer utvidelse og ombygging av dagens transformatorstasjon, både med hensyn til arealinngrep og opplevelseskvaliteten. Av hensyn til naturmangfold og landskap ønsker de i en størst mulig grad jordkabler. I anleggsfasen må riggområder på dyrket jord reduseres til et minimum, blant annet fordi kvaliteten på jorden vil være redusert etter slikt tiltak. Transformatoren vil produsere støy og Statsforvalteren legger til grunn at anlegget tilfredsstiller grenseverdiene i henhold til T-1442.

Statnett skriver at de vurderte i forkant av søknaden en løsning med ny adkomstvei til stasjonen fra vest. Denne ble presentert for berørte grunneiere og Stavanger kommune som ikke ønsket at vi gikk videre med et slikt alternativ på bakgrunn av større samlet arealbeslag, nærhet til boliger og større inngrep i og ved Tingbøskogen enn om vi som omsøkt benytter eksisterende vei med nødvendige utbedringer.

Snuhammeren er omsøkt som løsning for å minimere arealbeslag for tilkomst til ny transformatorstasjon. Statnett vil ikke ha behov for permanent bruk av hammeren, men den må være tilgjengelig på kort varsel i beredskap. Snuhammeren vil bli dekket med jord og tilsådd for å kunne inngå i friluftsområde utenom Statnetts brukstid. Som hovedregel erverver Statnett grunnen under adkomsten fra offentlig vei og frem til og med stasjonstomta. Byggeforbudsbelter i tilknytning til luftspenn og kabler blir klausulert, dvs. det etableres en stedvarig bruksrett. Statnett anser adkomstveien med tilhørende snuhammer som svært viktig infrastruktur i tilknytning til stasjonen. Det vil være svært viktig for Statnett til enhver tid ha råderett over veien, slik at vi kan vedlikeholde og gjøre utbedringer og tilpasninger selvsagt innenfor det vi erverver av grunn i tilknytning til snuhammeren og adkomstveien inkludert fyllingsfot. Normalt får berørte grunneiere bruksrett med vilkår til vår adkomstvei og snuhammer.

Statnett vil tilstrebe å redusere dette ytterligere inn mot anleggsfasen.

Rogaland fylkeskommune (09.06.23) mener at kunnskapsgrunnlaget i oversendt tilleggssøknad for konsesjon er tilstrekkelig for å ta stilling til plassering av transformatorstasjonen.

Rogaland fylkeskommune vurderer at det prioriterte alternativet samlet sett gir en akseptabel utforming og plassering av transformatorstasjonen og anbefaler dette alternativet. I den videre prosessen må det vektlegges å ytterligere redusere ulemper for naturen, landbruket og friluftinteressene.

Rogaland fylkeskommune ber om at nye ledninger er til minst mulig hinder for effektiv jordbruksdrift og i størst mulig grad følger eksisterende eiendomsgrense.

Rogaland fylkeskommune ber om at tidligere omsøkt alternativ trekkes. Plassering i Tingbøskogen har uakseptable konsekvenser for landskap, natur og friluftsliv. Innsigelsen mot dette alternativet opprettholdes.

Interesseorganisasjoner

Forum for natur og friluftsliv Rogaland (FNF) (01.06.23) er glade for at Statnett har funnet en annen prioritert løsning. De er positive til at denne løsningen er omsøkt på areal av Stølaheia transformatorstasjon og at Statnett har omsøkt et GIS-anlegg.

Statnett har søkt om å stenge Alvasteinveien. Dette støtter FNF, da alternativ løsning vil ta areal av Tingbøskogen. FNF skriver at hvis kommunen og grunneiere kan dokumentere reelt landbruksfaglig behov for gjennomgående vei forbi stasjonen kan dette løses ved å stenge for allmenn trafikk og etablere en vei etter landbruksforskriften. Denne veien kan legges langs ytre gjerde og ikke kreve like store støttemurer og skjæringer.

FNF ønsker at Statnett kabler ledningstraseen mellom muffeanlegget og Harfsfjord. De vil at den skal kables i gang- og sykkelstier og veitraseer.

FNF ønsker et synlighetskart av de omsøkte plasseringene. FNF ber om at Statnett tilstreber å skjerme anlegget for innsyn ved å trekke stasjonen lengst mulig ned i terrenget og etablere, eller nytte, eksisterende voller for skjerming av innsyn.

Statnett har omsøkt midlertidig anleggsområde på gnr. 40, bnr. 36 over bekken som fører inn til renseseparken ved Store Stokkavatn. FNF ønsker at Statnett gjør en vurdering av hvordan anleggsvirksomheten vil påvirke vannforekomsten. FNF mener at anleggsområdet må justeres slik at det ikke kommer i konflikt med bekken.

FNF foreslår at Statnett skal finansiere en skjøtelsesplan for Tingbøskogen. I tillegg ønsker de at midlertidige anlegg fjernes fullstendig etter endt anleggsperiode, og at områdene tilplantes med stedeodne arter. Dette må komme frem i detaljplanen.

Statnett skriver at planer for overvannshåndtering og bekkeløp vil bli detaljprosjektert med bakgrunn i rammene beskrevet i søknaden. Dette gjelder både fordrøyning, lukket bekkeløp og grundigere vurdering av kapasitet til rensesepark. Synlighetsanalyse for tilleggssøkt alternativ skal finnes i utredninger vedlagt tilleggssøknaden.

Tekniske instanser og andre sektormyndigheter

Statens vegvesen (06.06.23) forutsetter at adkomst og snuhammer tilfredstiller veinormalkravene med hensyn til bredde, frisiktsoner og svingradier for større kjøretøy som skal betjene transformatorstasjonen. De forutsetter også at adkomstveien til Alvasteinveien 100 får en utforming i henhold til veinormalkravene.

Avinor (09.06.23) skriver at den omsøkte transformatorstasjonen vil ikke komme i konflikt med innflygningsflaten. Det har heller ingen innvirkning på inn- og utflygningsprosedyrer ved Stavanger lufthavn. I tillegg vil det ikke berøre eksisterende VFR-ruteføringer i området.

Avinor skriver at kraftledninger kan utgjøre hindringer for luftfarten for selskaper som opererer lavtflygende fly og helikopter. Statnett bør derfor kontakte selskaper som operer med slike luftfartøy.

Grunneiere, naboer og privatpersoner

Bo Jensen Naversen (11.05.23) ønsker at den nye transformatorstasjonen tar minst mulig dyrket jord og at den bygges ned i terrenget. I tillegg mener han at Alvasteinveien bør være åpen for gjennomkjøring.

Siri Svarstad Langfeldt (15.05.23) er kritisk til omsøkt plassering av Krossberg transformatorstasjon.

Rickard Wallström (21.05.23) ønsker minst mulig inngrep i natur. Han er kritisk til omsøkt plassering av transformatorstasjonen. Wallström ønsker at ledningene blir gravet ned i bakken.

Åshild Maynard (21.05.23) foreslår å bygge transformatorstasjonen på utbyggingsområdet ved Rogfast.

Dawn Troup (22.05.23) er kritisk til transformatorstasjonen. Troup vil ikke at Tingbøskogen skal beslaglegges.

Ingrid Sunde (22.05.23) er imot omsøkt plassering av transformatorstasjonen og mener Statnett burde se på alternative plasseringer.

Statnett viser til ny alternativ løsning til midlertidig adkomst i anleggsfasen. Hvis dette ikke blir endelig løsning, vil Statnett se på muligheter for å tilpasse tidligere omsøkt tilkomst til eksisterende landbruksvei og bruk av landbrukseiendommene.

Joachim Ovrud (22.05.23) ønsker jordkabler, spesielt i nærheten av grøntområder.

Brit Ågot Å. Selvåg (11.05.23) har flere merknader på tilleggssøknaden:

- Hun ønsker ikke at Alvasteinveien skal stenges. Hun mener det vil få økonomiske konsekvenser, fordi kundene til Selvåg gartneri og hagesenter i stor grad kjører via Alvasteinveien. I tillegg vil transformatorstasjonen påvirke driften av hagesenteret på grunn av støy, visuell forurensing og stråling fra anlegget.
- Selvåg mener at Statnett ikke har behov for å eie eiendommen hvor snuhammeren er omsøkt bygget. Hun mener det er tilstrekkelig at Statnett har bruksrett på området.
- Selvåg foreslår at omsøkt vei til Alvasteinveien 100 kan plasseres nærmere gjerde til stasjonen.
- Utvidelsen av Alvasteinveien mot Krossbergveien vil beslaglegge deler av kundeparkeringen og inngangspartiet til Selvåg gartneri og hagesenter, som er viktig for driften av hagesenteret.
- Statnett søker om å stenge innkjørselen til Alvasteinveien 100. Selvåg mener at dette ikke er nødvendig. Hun mener at veien kan legges slik at den ikke kommer i konflikt med mulige gravrøyser og at steinmuren langs veien kan løses opp og fylles med overskuddsmasser/kvalitetsmasser.

Alternativ utkjørsel for Alvasteinveien 100 er omsøkt over dyrket jord. Selvåg mener det er unødvendig at denne veien skal gå over dyrket jord. I tillegg mener hun at hun som bruker veien ikke vil klare å holde veien åpen for snø, fordi veien er utsatt for vær og vind.

- Selvåg mener det burde fremlegges en helhetlig plan på fremtidige prosjekter som er knyttet til Krossberg transformatorstasjon.

- Selvåg forslø å bygge transformatorstasjonen på et deponiområde mellom Mekjarvik og Harestad i Randaberg kommune. Deponiet er planlagt ferdigstilt i 2033.
- Selvåg krever at det bygges en høy støyvegg for skjerming mot Selvåg gartneri og hagesenter. I tillegg til at det settes inn støydempingstiltak i transformatorbygningen. Samt at det står igjen trær rundt stasjonen.

Statnett viser til kommentar til Statsforvalteren om deres behov for å ekspropriere grunn til snuhammer.

Statnett har i tilleggssøknaden søkt om etablering av et midlertidig kjørespor langs ytterkant av jordet på østsiden av Alvasteinveien med bakgrunn i behov for bred nok vei for håndtering av anleggstrafikk, men også for å kunne holde veien oppe når det skal legges VA-ledninger i Alvasteinveien fra stasjonen og frem til Krossbergveien. Spesielt de to første årene vil det være mye anleggstrafikk i tilknytning til grunn- og bygningsarbeidene. Anleggstrafikken vil være en utfordring for beboere og gartneridriften med tanke på støy, støv og sikkerhet, noe flere grunneiere har påpekt i sine høringsuttalelser. Statnett ser at det vil bli behov for nokså kostnadskrevenende avbøtende tiltak for å redusere disse ulempene og foreslår et alternativ med midlertidig adkomstvei. Statnett har også søkt om å kable eksisterende 50 kV-ledninger (dobbelkurs) nordover med avslutning i to nye endemaster rett øst for Alvasteinveien 131. Grunneiere her har bedt om at 50 kV-ledningene kables helt frem til Krossbergveien. Ved anleggelse av anleggsveien og grøft for VA-ledninger vil alt gravearbeid, dersom man skulle lagt kabel, allerede være utført. Merkostnadene knyttet til kabling av 50 kV-ledningene over jordet er da forbundet med kabelkostnadene. Statnett mener at dersom det gis aksept for etablering av anleggsveien og VA-ledninger over jordet, så bør 50 kV ledningene kables på dette strekket.

Statnett omsøker å erverve grunn tre meter ut fra stasjonsgjerdet, fordi det i driftsperioden vil oppstå behov for skogrydding og reparasjoner/utbedringer av gjerdet. Dette er arbeider Statnett ønsker skal foregå på egen eiendom.

Ingunn Øverland (26.05.21) er kritisk til at transformatorstasjonen er omsøkt bygget på et grøntområde, samt at Statnett har søkt om forhåndstiltredelse. Øverland mener at omsøkt adkomstvei til Alvasteinveien 100 ikke burde bygges på dyrket jord.

Statnett skriver at de har vurdert en alternativ adkomst til Alvasteinveien 100. Denne krever mindre inngrep på dyrket jord og større grad av gjenbruk av dagens vei, men vil gi lengre vei til offentlig vei for grunneier enn dagens situasjon.

Statnett har søkt om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25 for å kunne starte opp arbeidene før erstatningsoppgjøret er gjennomført. Hvis vi har tilstrekkelig med tid før anleggsstart, vil vi starte erstatningsprosessen ved å be om arbeidstillatelse fra alle berørte grunneiere. Ved en stram tidsplan, så vil vi anmode om forhåndstiltredelse etter at det er begjært skjønn.

Alf Fjetland (29.05.23) er negativ til at Tingbøskogen skal bygges ned ved opprinnelig omsøkt plassering av transformatorstasjonen. Fjetland skriver at det finnes bedre beliggenheter, for eksempel på Forus.

Maren Bjørheim og Ola Selvåg (30.05.23) mener at Statnett burde vurdere plassering av transformatorstasjonen grundigere.

Alvasteinveien er omsøkt som anleggsvei. Bjørheim og Selvåg er bekymret for at mye transport på denne veien vil være farlig for ansatte og besøkende ved Selvåg gartneri og hagesenter. De mener Statnett burde utarbeide en risikovurdering knyttet til anleggstrafikken og konkrete tiltak som kan forhindre at ting går galt.

Bjørheim og Selvåg er kritisk til at deler av gartneriet ligger innenfor sone opptil 50 dB i støysonekartet. De etterspør beskrivelse av hvordan støynivået oppleves på bakkenivå og om støynivåene er innenfor grensene for anbefalt støynivå. Bjørheim og Selvåg krever avbøtende tiltak mot støy hvis søknaden godkjennes.

Bjørheim og Selvåg skriver at 30 parkeringsplasser vil forsvinne ved omsøkt transformatorstasjon. Dette vil medføre store økonomiske tap. Ved både inntektstap og ulykkesrisiko mener Selvåg at omsøkt anleggsvei må utredes videre for å finne alternative løsninger.

Bjørheim og Selvåg mener Statnett burde framlegge prosess for valg av alternativer. De savner også en helhetlig vurdering av alternativer eller i det minste en utdypende forklaring på hvorfor alternative plasseringer som ikke er direkte knyttet til Stølaheia er vurdert.

Bjørheim og Selvåg skriver at det burde ha vært utført grundig konsekvensutredning for alternativ H.

Søknaden viser til jordkabel frem til startmastepunkt. Bjørheim og Selvåg foreslår å forlenge jordkabel til neste mastepunkt for å unngå konflikt med fremtidig jordbruk eller annen næring.

Bjørheim og Selvåg savner at det nevnes hvor det er planlagt deponi og hvor massene skal kjøres fra.

Statnett viser til nytt forslag til midlertidig adkomst i anleggsfasen. Se også kommentar til uttalelsen til Brit Ågot Selvåg.

Eirik Sunde (30.05.23) kommer med et forslag for alternativ adkomstvei til Alvasteinveien 100. Forslaget er å lage en forlenget vei fra snuhammeren til Alvasteinveien 100.

Statnett viser til nytt alternativ for tilkomst til Alvasteinveien 100. Hvis dette ikke blir endelig løsning, vil Statnett se på muligheter for å tilpasse tidligere omsøkt tilkomst til eksisterende landbruksvei og bruk av landbrukseiendommene

Leif R. Olsen og Karin Bjordal (30.05.23) foreslår å bygge transformatorstasjonen i et industriområde for å ikke beslaglegge natur-, friluft- og landbruksområder. De mener at Statnett ikke har utredet alternativene tilstrekkelig. De ber også om at søknad om forhåndstiltredelse blir avslått.

Stig Seland (31.05.23) vil ikke at transformatorstasjonen skal bygges i et rekreasjonsområde. Seland mener at transformatorstasjonen burde bygges i et industriområde.

Christer Lie (31.05.23) mener Statnett burde komme med alternative plasseringer som ikke er ved Tingbøskogen.

Camilla Lie og Chris Kurt Lie (31.05.23) mener Statnett i tilleggssøknaden har lagt fram et bedre alternativ enn i opprinnelig søknad. Men Lie ønsker ikke en transformatorstasjon ved Tingbøskogen og foreslår å bygge transformatorstasjonen i Dusavik industriområde.

Andre Ruså-Lie (31.05.23) er kritisk til plasseringen av transformatorstasjonen i et tettbygd boligområde, nært grønt- og turområder, med store visuelle virkninger og påvirkning på lokale beboere og virksomheter. Ruså-Lie foreslår å bygge transformatorstasjonen i et industri- og virksomhetsområde Forus.

Tor Birger Bjordal (31.05.23) skriver at ny omsøkt plassering vil beslaglegge 10 % av eiendommen hans. Han skriver at en slik utbygging vil medføre varige inntektstap for ham. Han foreslår å trekke Alvasteinveien mot sør, altså ned mot eiendomsgrensen til Selvåg gartneri og hagesenter.

Statnett har søkt om en midlertidig turvei nord for transformatorstasjonen. Denne turstien går langs et planlagt anleggsområde og ender ved Alvasteinveien. Bjordal opplyser at det er mye trafikk på denne veien, og han lurer på om det er forsvarlig å lage en tursti langs et anleggsområde. Han foreslår å fjerne denne midlertidige turveien og flytte den til Krossbergveien.

Bjordal er bekymret over at anleggsarbeidet vil medføre mye støv som vil plage mennesker og dyr. Bjordal har utleid stallplasser for hester på sin eiendom. Han skriver at disse hestene er veldig vare for støy og støv. Han informerer også om at ved omsøkt plassering vil det beslaglegge luftegården og voltebanen som er anlagt på hans eiendom.

Statnett skriver at de er enig i grunneiers vurdering av at omsøkt omlegging av turveien på nordsiden av stasjonen ikke er en god løsning. Anleggsområdet er ikke forenelig med å skulle ha deler av en turvei sammen med vei med stor anleggstrafikk. Statnett foreslår å fjerne omleggingen, dette alternativet medfører at turgåere nord for stasjonen vil måtte benytte allerede tilrettelagt tilkomst til Store Stokkavatnet fra Krossbergveien.

Statnett har justert permanent tilkomstvei og riggområde som forslag som kan gi reduserte ulemper ut fra innspillene i uttalelsen. Tilkomstveien inn mot stasjonen er justert noe mot vest, samt at innkjøringen til Lnett er justert for å redusere permanent arealbeslag. Se også kommentar til Statsforvalterens uttalelse om størrelse på riggareal.

Helge Sægrov (31.05.23) skriver at det er søkt om riggplass og turvei på eiendommen hans. På denne delen av eiendommen er det et drivhus, dobbelt steingjerde og bigård. Han foreslår den nye adkomstveien til Alvasteinveien 100 som en alternativ løsning til den omsøkte turveien nord for transformatorstasjonen. Han foreslår også å bygge transformatorstasjonen på et deponiområde fra Rogfast eller industriområde i Mekjavik.

Sægrov ønsker jordkabel på omsøkt ledningstrasé sør for stasjonen.

Statnett skriver at de vil foreslå midlertidige løsninger som gangbro over steingjerde og/eller andre praktiske løsninger for å avbøte ulemper ved omlagt tursti i anleggsfasen. Detaljer vil bli utformet i Statnetts tilbud om avtale.

Anders Svadberg Hatløy (01.06.23) skriver at det er bra Statnett har omsøkt et GIS-anlegg på arealet der Stølaheia transformatorstasjon ligger. Hatløy synes 300 kV-ledninger fra Harfsfjord burde kables for å frigi areal og være mindre visuelt forurensende. Hatløy vil at Statnett skal gi mer detaljerte tall over hva som skiller kostnadene mellom master og kabler. I tillegg vil han at Statnett illustrerer størrelsen og omfanget av ledningene.

Vendel Marie Sægrov (15.06.23) anbefaler å avvise forslag til plassering av ny Krossberg transformatorstasjon. Hun er bekymret for at omsøkt plassering vil medføre støy, stråling, tap av naturområder og midlertidig tap av matjord.

Den midlertidige turstien blir lagt i bigården, som ligger på dyrket jord. Den planlagte nye traseen som skal gå fra Krossberg transformatorstasjon til Ullandhaug vil også ligge i konflikt med bigården. Da må bigården flyttes/avvikles.

Det doble steingjerdet kan ikke flyttes. Sægrov mener det mangler utredning og informasjon om alternativer for steingjerdet.

Sægrov skriver at plasseringen av transformatorstasjonen er et viktig område for dyre- og planteliv. Sægrov har sett arter som for eksempel hønehauk, vipe, tjeld, låvesvale, ekorn og rådyr. Hun mener at transformatorstasjon ikke burde bli plassert i et grøntområde og et populært turområde.

Sægrov synes verken alternativ 1 eller 2 er godt nok utredet på bakgrunn av manglende helhetlig og langsiktig vurdering av miljø, naturressurser og lokalsamfunn, samt manglende utredning av alternative løsninger som ikke berører matjord, LNF-områder og bebyggelse.

Sægrov foreslår å plassere transformatorstasjonen på et deponi for fyllmassene som kommer fra den planlagte Rogfast-utbyggingen på Randaberg. I tillegg ønsker Sægrov at eksisterende ledninger skal legges i jord.

Innkommne merknader til tilleggssøknad 2

Tilleggssøknaden ble sendt på høring 23.10.23 til Rogaland fylkeskommune, Statsforvalteren i Rogaland og Stavanger kommune. Statnett orienterte berørte grunneiere, naboer og gjenboere om fristen for å komme med uttalelser. Fristen for å komme med høringsuttalelser til søknaden ble satt til 20.11.23. Stavanger kommune ble bedt om å legge søknaden med konsekvensutredningen ut til offentlig ettersyn.

Statnett orienterte berørte grunneiere, naboer og gjenboere om fristen for å komme med uttalelser.

NVE mottok totalt 9 høringsuttalelser til søknaden. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 07.12.2023. Uttalelsene og Statnetts kommentarer er sammenfattet under.

Regionale og lokale myndigheter

Stavanger kommune v/formannskapet (10.11.23) mener at forslaget om å legge Alvasteinveien mot sør er godt, siden det ikke beslaglegger dyrket jord. Reduksjonen av inngjerdet område for anlegget vil gjøre at veien vil gi svært små ekstra inngrep. Formannskapet kan derfor akseptere løsningen.

De har ikke merknader til at den tidligere foreslåtte midlertidige turveien mot øst utgår. Dette er siden det finnes alternativer i nærområdet.

Formannskapet skriver at de andre tilleggspunktene er positive da de både imøtekommer berørte i området og samtidig reduserer arealbeslaget.

Stavanger kommune forutsetter at Statnett samarbeider med kommunen i den videre detaljeringen av det offentlige veisystemet og de konkrete løsningene omkring Tingbøskogen. De forutsetter også at matjord i området blir godt håndtert.

Statsforvalteren i Rogaland (20.11.23) mener at legging av kabel forutsetter graving i jordstrukturen og midlertidig anleggsvei kan i et slikt tilfelle være akseptabel kombinasjonsløsning. Statsforvalteren krever at det stilles krav om avbøtende tiltak ved gjennomføringen av utbyggingen, som å bruke duk og trykkavlastende masser som skal forhindre komprimering av landbruksjorden under.

Statsforvalteren foreslår at Statnett kan legge en vei fra 40/12 til en landbruksvei som går 100 meter vest på 40/71. Dette vil minimere inngrep i landbruksareal og naturareal. Statsforvalteren finner dette meget positivt at den samlede midlertidige arealbruken reduseres med ca. 2500 m².

Rogaland fylkeskommune (30.11.23) støtter endringene som kommer i ny tilleggshøring. De viser ellers til innspill gitt i tidligere høringer i saken, og minner om at det fremdeles foreligger en innsigelse til alternativet som opprinnelig var på høring.

Tekniske instanser og andre sektormyndigheter

Statens vegvesen (16.11.23) har ingen merknader til justering av adkomstvei til Alvasteinveien 100 og Alvasteinveien. Statens vegvesen syns det er uheldig at Statnett søker om en midlertidig anleggsvei over jorden da det er ønskelig med færrest mulig avkjørsler.

Grunneiere, naboer og privatpersoner

Brit Ågot Arrestad Selvåg (15.11.23) mener Statnett burde utrede et stasjonsalternativ i et industriområde og vise synlighetsmodeller av transformatorstasjonen, master og kraftledninger. I tillegg mener Selvåg at Statnett burde legge ved kostnader som skiller kabler og luftledning.

Selvåg protesterer sterkt på at snuhammeren skal eksproprieres. Hun mener det kan lages en avtale om bruksrett når det er nødvendig at Statnett bruker snuhammeren.

Selvåg skriver at det er en omsøkt traktorvei som ikke er skrevet inn i skissene av transformatorstasjonen.

Selvåg foreslår å trekke byggene lenger øst for å gjøre mindre skade på hennes eiendom. I tillegg skriver hun at dette er et viktig område for grevling, ugle og rådyr, samt at dette område ligger mellom to kjente fortidsminner. På grunn av dette mener Selvåg at Statnett burde gjennomføre arkeologiske undersøkelser før tiltaket blir godkjent.

Selvåg lurer på hvilke tiltak Statnett har planlagt for å dempe stråling og støy i driftsfasen. Hun foreslår at det bygges en høy jordvoll mot eiendommen hennes med et høyt støydempende gjerde. Selvåg ønsker at denne skal gå fra der veien legges inn mot hagesenteret og rundt svingen til Alvasteinveien 100.

Selvåg skriver at turstien ned til Store Stokkavatn ikke bør stenges. Denne er mye brukt både av turgåere og syklister.

Statnett skriver at de vurderer omsøkt snuhammer som en viktig del av veiinfrastrukturen for stasjonen. Den er helt nødvendig for å kunne gjennomføre store transporter som eks. utskifting av transformatorer på stasjonen. Statnett må derfor til enhver tid, og på kort varsel, ha tilgang til snuhammeren av beredskapshensyn. Denne tilgangen sikres best ved at Statnett eier grunnen. Snuhammeren vil da bli en del av den fremtidige eiendommen og det vil fremgå av matrikkelkartet at Statnett er grunneier der. En bruksrett til arealene vil ikke på den samme måten sikre Statnett tilgang til snuhammeren i fremtiden.

Statnett ser allikevel mulighet for å redusere erverv av areal rundt snuhammeren og vil diskutere videre med grunneier hvor eiendomsgrensen nøyaktig skal gå, slik at grunnervet begrenses. Eksakt hvordan grenseforløpet vil bli kan Statnett ikke si noe om nå, men Statnett ser behov for å eie til og med fyllingsfot + 1m og/eller til og med toppskjæring +1m.

Statnett vil også kunne tilby nåværende grunneier en bruksrett til dette arealet med vilkår når vi er ferdig med byggingen. Snuhammeren skal benyttes i tilknytning til-/uttransport av transformatorer og reaktorer. Når den ikke er i bruk, vil den være tildekt med jord og tilrettelagt for naturlig revegetering.

Etter innspill fra Stavanger kommune stenges Alvasteinveien for gjennomkjøring. Det vil bli etablert en traktorvei langs sør- og østsiden av stasjonsgjerdet som gir mulighet for gjennomkjøring for landbruksmaskiner. Tur og sykkelvei på sørsiden av stasjonen blir lagt om, mens tur og sykkelvei på nordsiden av stasjonen blir stengt i anleggsperioden, og åpnes opp når anleggsperioden er ferdig.

Statnett er kjent med dreneringsrøret omtalt i uttalelsen. Funksjon og kapasitet for områdedrenering vil bli ivaretatt.

Ny stasjonen er nå plassert og arealbruken komprimert så mye som mulig ut fra at vi skal ha drift på eksisterende stasjon i anleggsperioden.

Statnett vurderer støydempende tiltak i transformatorsjaktene for å redusere støyutbredelsene mot omgivelsene.

Anleggsvirksomheten vil utføres i henhold til gjeldene lover og regelverk for støy. En jordvoll som foreslås i uttalelsen vil måtte etableres på vestsiden av veien, og kreve ytterligere beslag av areal da fotavtrykket av en voll krever mye areal. Statnett foreslår ikke å gå videre med vurdering av jordvoll, men kan vurdere en skjermvegg på vestsiden av veien, forutsatt at dette ikke kommer i konflikt med driften av gartneriet i anleggsperioden

Tore Wølstad (19.11.23) blir berørt av ny midlertidig anleggsvei. Wølstad skriver at det er viktig at eventuelle drens- og samlegrøfter blir tatt hensyn til. Han mener det burde vurderes å legge ned ny samlegrøft for dren over eiendommen i anleggsperioden hvor eksisterende dren kan kobles på.

Statnett skriver at de er kjent med at midlertidig adkomstvei og kabelgrøft vil kunne komme i konflikt med drens- og samlegrøfter og vil løse dette i tett dialog og samråd med grunneier og berørte parter.

Ola Selvåg (19.11.23) skriver at eksisterende hovedgrøft og sidegrøft vil bli berørt av anlegget og disse må bli erstattet med nye etter endt prosjekt. Under anleggsperioden er det viktig at dreneringssystemet fungerer på det omkringliggende areal og at jordbruksdriften her ikke blir berørt. Selvåg ønsker at midlertidig masse i anleggsperioden blir benyttet som støyskjerming mot bebyggelsen med eventuell støyskjerming på toppen.

Statnett skriver at de er kjent med at midlertidig adkomstvei og kabelgrøft vil kunne komme i konflikt med drens- og samlegrøfter og vil løse dette i tett dialog og samråd med grunneier og berørte parter.

Topplaget som fjernes ved anleggelse av anleggsveien vil bli lagt i ranker langs vestsiden av anleggsveien, og fungere som skjerming mot bolighus og gartneriet. Anleggsvirksomheten vil utføres i henhold til gjeldene lover og regelverk.

Ingunn Solfrid Øverland (19.11.23) skriver at vann og kloakk til Alvasteinveien 100 må kobles til det nye kloakkanlegget til stasjonen. I tillegg til at elektrisitet og bredbånd kan legges i samme grøft.

Øverland mener at den nye adkomstveien til Alvasteinveien 100 må være fremkommelig for større kjøretøy som brannbil osv. helt opp til tunet.

Øverland vil at det skal avklares hvem som har ansvar for vedlikehold av adkomsten til Alvasteinveien 100 og opplyser at det ikke kan være henne.

Statnett skriver at de ikke har ansvar eller mulighet til å etablere infrastruktur som går utover det prosjektet direkte påvirker. Statnett vil selvsagt utbedre vann, kloakk, elektrisitet eller bredbånd dersom dette blir berørt av omsøkt tiltak.

Ny vei dimensjoneres for utrykningskjøretøy. Statnett har dialog med Stavanger kommune angående tilkomst og snuplass for renovasjonsbil.

Statnett vil ha dialog med grunneier for å oppnå en minnelig avtale for eventuelle ulemper tiltaket vil medføre.

Tor Birger Bjordal (20.11.23) skriver at arealbruken ved innkjøringen av den omsøkte transformatorstasjonen er for stor. Han mener den kan gjøres mindre.

Bjordal skriver at stien fra Alvasteinveien ned til Store Stokkavatn langs Stølaheia transformatorstasjon må sperres for biltrafikk og kun benyttes til gang- og sykkelvei. Hvis det ikke er biltrafikk på denne veien, kan den gjøres mindre.

Bjordal informerer om at i jordkabel traseen nord for transformatorstasjonen vil jordkabelen gå parallelt med vann- og kloakkledning. Det er også fiberkabel i grøften. I tillegg er det drenggrøfter og dreng som vil komme i konflikt med ny anleggsvei.

På eiendommen til Bjordal er det utleid stallplasser for hest. Han skriver at disse hestene er vare for støv og støy. Han opplyser også om at omsøkt plassering vil beslaglegge luftegårdene og ridebanen som er anlagt på hans eiendom.

Statnett skriver at behov for svingradius for større kjøretøy setter en del begrensninger og føringer for mulige veiløsninger, men Statnett vil i detaljprosjektering se på om ytterligere optimalisering er mulig.

Dagens funksjon til adkomst til rensesepark ved Stokkavatn vil bli opprettholdt. Stavanger kommune må beslutte om veien skal ha annen funksjon enn den har i dag.

Statnett er kjent med at kabelgrøft vil kunne komme i konflikt med infrastruktur i grunn, dreng- og samlegrofter, og vil løse dette i tett dialog og samråd med grunneier.

Statnett vil ha dialog med grunneier for å oppnå en minnelig avtale for ulemper tiltaket vil medføre.

Eli Lie og Christer Lie (24.11.23) ønsker at Statnett skal utrede et stasjonsalternativ som er plassert i et industriområde. De mener at transformatorstasjonen ikke hører hjemme i et LNF-område.